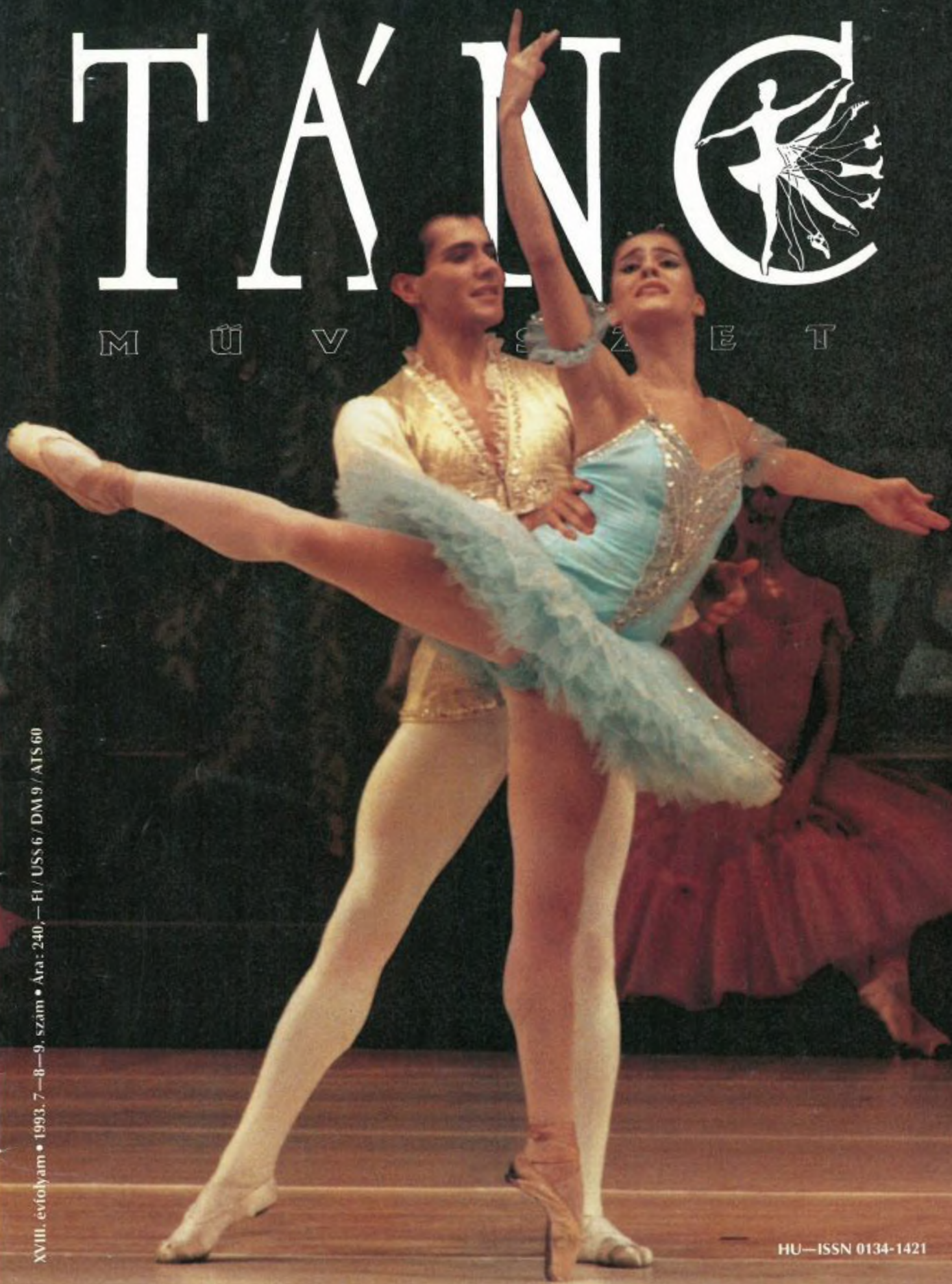

TÁNC

M Ű V E S Z E T

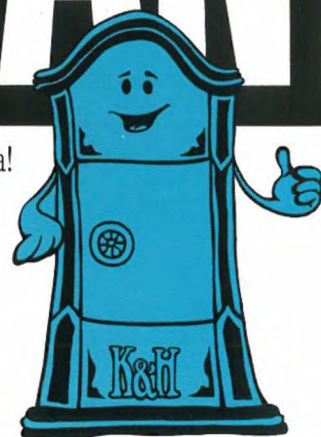

TARTSA

PÉNZZÉT

TREZORBAN!

Már hétféle lejáratú idő, választható címletek, választható fix kamat, teljes körű bankgarancia!

KERESKEDELMI BANK Rt.

TREZOR ÉRTÉKJEGY

Központi információ: (06-1) 112-5343

Az aktuális eladási kamatok megtekinthetők minden hétfőn a Magyar Hírlapban és a Kurírban, hetente a Szabad Földben, naponta a Napkelte Pénzügyi Barométer című műsorban és a Képűjság 503. oldalán.

CONTENTS — INHALT	2		
SZERKESZTŐI LEVÉL	3	30	-kaán-: Egy holland „Kékszakállú” üvegpalotája
HÍREK ITTHON	4		<i>Hinderik de Groot</i> látványszínháza a Petőfi Csarnokban
HÍREK KÜLFÖLDÖN	5	31	HAZAI TÜKÖR
NEWS FROM HUNGARY	6		Truppel Mariann: Az „Agrippina” és az „Arbeau”
NACHRICHTEN AUS UNGARN	7	31	-aá-: <i>Randevú a Liteában</i>
INTERJÚ		32	A TÁNCMŰVÉSZET Baráti Köre II. találkozója
Mátai Györgyi: „Egymás hisztijeit is jól elviseljük.”		34	Mezey Béla képriortja
Szabálytalan pas de deux			BÚCSÚZÓUL
<i>Oláh Csillával és Eichner Tiborral</i>	8		M. L.: Nagy Zoli temetésére
Jálics Kinga: „A nagy passzió — a tánc!”			VILÁGTÜKÖR
Beszélgetés <i>Pataki Andrással,</i>			Szentkuti Eszter: <i>Népek mozaikja dalban, táncban</i>
a Szegedi Kortárs Balett együttesvezetőjével	10	35	Az Icarus Együttes a VIII. franciaországi
GONDOLKODÓ			folklorfesztiválon
Ifj. Léka Géza: <i>Örökségünk sorsa</i>		36	Dezső László: <i>A részvétel a fontos</i>
Beszélgetés <i>Diószegi László</i> koreográfussal	12	36	Szlovákiai magyar gyermektánc csoportok versenye
VENDEGÜNK:			-dezső-: <i>Táncházatábor Nagyfödémesen</i>
<i>Esztergályos Cecília (Kaán Zsuzsa)</i>	14	37	Kaán Zsuzsa: <i>Cyorsfénykép Európából — II. rész</i>
MAGYAROK A NAGYVILÁGBAN		37	● Felix Meritis-konferencia Amszterdamban
K. Zs.: <i>Mr. Pándy</i>		37	● Vasco Wellenkamp remekműve Zágrábban
„A tánc az egyetlen művészeti ág, amellyel		38	TÁNCBOROSZKÓP
bárhol a világon boldogulhatok.”	16	39	Pór Anna: <i>In memoriam Domokos Pál Péter</i>
Hézsó István: <i>Roboz Ágnes, a karakertánc Vaganovája</i>	17		Albert István: <i>Erkel Ferenc, a magyar nemzeti opera és</i>
PREMIER			<i>balettszene megteremtője</i>
-kaán-: <i>Tánc-esetek (Közép-Európa Táncszínház)</i>	19		ÍRÓSAROK
VIZSGAKONCERT '93		40	Mészöly Dezső: <i>Balett vásznon és papíron,</i>
Pallavicini Zita: „Egy eleven forgatókönyvet adok át...”		41	<i>avagy Degas két arca</i>
Találkozás <i>Sebestény Katalin</i> mesternővel	20		TÁNC ÉS TELEVÍZIO (Major Rita rovata)
G. Á.: <i>Balettvizsga az Operaházban</i>	21		KÖNYVJELZŐ
RAJZOS TÁNC TÖRTÉNET		44	Kaposi Edit írása <i>Takács András—Fügedi János:</i>
(Bottyán Mariann—Kaán Zsuzsa)	26	45	<i>Gömöri népi táncok</i> című könyvéről
VENDEGJÁTÉK		46	KERESZTREJTVE NY (Tarján Tamás rovata)
Pór Anna: <i>Az Izraeli Balett a Margitszigeti Színpadon</i>	27	47	IRREGULAR SUMMARY
-major-: <i>A Kijevi Balett sztárjai</i>	29	48	UNREGELMÄßIGE ZUSAMMENFASSUNG
			TERPSZIKHORÉ POSTÁJA

- A lap válságos anyagi helyzete további összevonást tett szükségessé.
- A 7—8—9. szám az 1993. június 1. — augusztus 31. közötti periódus táncseményei között válogat.
- A lapban közzétett írások nem feltétlenül tükrözik a kiadó és a szerkesztőség véleményét.

A címlapon:
Ivanov, Vajnonen—Csajkovszkij: *Diótörő*
 Mária hercegnő: *Aleszja Popova*
 (IX. évfolyamos növendék)
 Diótörő herceg: *Solymosi Tamás*
 Fotó: **Mezey Béla**

TÁNCMŰVÉSZET

A magyarországi táncágazatok közéleti, kritikai, elméleti és tánc történeti folyóirata.

Főszerkesztő: **Kaán Zsuzsa**
 Művészeti tervező: **Einhorn Péter**
 Grafikus: **Bottyán Mariann**
 Angol szöveg: **Melis Hanna**
 Német szöveg: **Horváthné Bánky Dóra**

A szerkesztőség címe: 1035 Bp., Kerék u. 34.
 A szerkesztőség telefonszáma: (36-1) 168-5470
 Szerkesztőségi koordinátor: **Szalay Tamás**
 Szerkesztőségi titkár: **Tamás Ervin**
 Szerkesztőségi órák: kedd—péntek, 11—14 óráig.
 Kiadja a **Táncművészet Alapítvány**
 A kiadásért felel: **Kaán Zsuzsa**

Előfizethető a Táncművészet Alapítvány számlaszámán (MHB 327-10904). Évi hat szám ára: 1110,— Ft. Előfizethető átutalással a Táncművészet Alapítvány devizaszámlaszámán (MHB—2660807351; 1133 Budapest, Pozsonyi út 77—79. Hungary). Évi hat szám ára: US \$/ 35/DM 50.

Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénnytársaságok, továbbá a HIRKER Rt. és az EXTRAHÍR. Előfizethető bármely hírlapképzésítő postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR): 1900 Budapest XIII. Lehel u. 10/A. Közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR Postabank Rt. 219-9836 ill. 021-02799 pénzforgalmi jelzőszámra. Külföldön terjeszti a Kultúra Kereskedelmi Vállalat: H—1389 Bp. Pf. 149 Éves előfizetés a Kultúra számlaszámán: MHB 1133 Budapest, 202-10995 Ára: US \$/ 35.

Szedés: **Diamant Kft.**; Színrebonthatás: **Révai Repró Kft.**;
 Nyomás: **PAUKER Nyomda Kft.**;
 Felelős vezető: **Vértés Gábor**

A hátsó borítón:
Garai Hagyományörzők
 Fotó: **ifj. Kricskovics Antal**

	THE EDITOR'S LETTER	3
	NEWS FROM HUNGARY	4
	NEWS FROM ABROAD	5
	NEWS FROM HUNGARY (in English)	6
	NACHRICHTEN AUS UNGARN (in German)	7
	INTERVIEW	
Györgyi Mátai:	<i>"We Can Tolerate Each Other's Hysteria as well!"</i>	8
	An irregular pas de deux with <i>Csilla Oláh</i> and <i>Tibor Eichner</i>	
Kinga Jálícs:	<i>"The Great Hobby-Dance!"</i>	
	An interview with <i>András Pataki</i> , the leader of the Szeged Contemporary Ballet	
	REFLECTING	10
Géza Léka, Jr.:	<i>The Faith of our Heritage</i>	
	An interview with the choreographer <i>László Diószegi</i>	
OUR GUEST:	<i>Cecilia Esztergályos (Zsuzsa Kaán)</i>	12
	<i>"My Eternal Love is Classical Ballet!"</i>	
	HUNGARIANS IN THE WORLD	14
	Zs. K.: <i>Mr. Pándy</i>	
	<i>"Dance is the Only Field of Art which Y can Make a Living with!"</i>	
István Hézső:	<i>Ágnes Roboz, the Vaganova of Character Dance</i>	16
	PREMIERE	17
	-kaán-: <i>Dance case</i>	
	The premier of the Central-European Dance Theatre	
	QUALIFYING CONCERT '93	19
Zita Pallavicini:	<i>"I am Presenting a Living Scenario..."</i>	
	A meeting with the ballet master <i>Katalin Sebestény</i>	
Á. G.:	<i>Qualifying Exam in the Opera</i>	20
	DANCE HISTORY IN DRAWINGS	21
	(Mariann Bottyán — Zsuzsa Kaán)	
	GUEST PERFORMANCE	26
Anna Pór:	<i>The Israel Ballet on Margaret Island</i>	27
-major-:	<i>The Stars of the Kiev Ballet</i>	29
-kaán-:	<i>The Glass Palace of a Dutch "Blue beard"</i>	30
	HOME MIRROR	
Mariann Truppel:	<i>The "Agrippina" and the "Arbeau"</i>	31
	-aá-: <i>Rendezvous in Litea</i>	
	The 2nd Meeting of the Circle of Friends of TÁNCMŰVÉSZET	
	Béla Mezey's Photo Report	31
	SAYING GOOD BYE	32
L. M.:	<i>To the Burial of Zoli Nagy</i>	34
	WORLD MIRROR	
Eszter Szentkúti:	<i>Peoples' Mosaics in Songs and Dances</i>	35
	The Icarus Ensemble at the 8th Folklore Festival in France	
László Dezső:	<i>Participation is Important</i>	
	The competition of Hungarian Children's Dance Groups from Slovakia	
-dezső-:	<i>Dance House Camp in Nagyfödémés</i>	36
Zsuzsa Kaán:	<i>Snapshot from Europe — part 2.</i>	36
	• <i>Felix Meritis Conference in Amsterdam</i>	37
	• A masterpiece by <i>Vasco Wellenkamp</i> in Zagreb	37
	DANCE HOROSCOPE	
Anna Pór:	<i>In Memoriam Pál Péter Domokos</i>	38
István Albert:	<i>Ferenc Erkel, the Creator of Hungarian National Opera</i>	39
	WRITER'S CORNER	
Dezső Mészöly:	<i>Ballet on Canvas and Paper, or Degas's Two Faces</i>	40
	DANCE AND TELEVISION (columnist: Rita Major)	41
	BOOKMARK	
Edit Kaposi's essay on: <i>Gömör Folk Dances - a book</i>	by <i>András Takács—János Fügedi</i>	44
	CROSSWORD PUZZLE (Tamás Tarján)	45
	IRREGULAR SUMMARY (<i>The Editor's Letter</i>)	46
	UNREGELMÄßIGE ZUSAMMENFASSUNG (<i>Ein Brief der Redakteurin</i>)	47
	TERPSICHORE'S POST	48

• The views expressed by the Publisher and the Editor do not necessarily coincide with those of the Authors.

	EMPFEHLUNG DER REDAKTEURIN	3
	NACHRICHTEN AUS UNGARN	4
	NACHRICHTEN VOM AUSLAND	5
	NEWS FROM HUNGARY (englisch)	6
	NACHRICHTEN AUS UNGARN (deutsch)	7
	INTERVIEW	
Györgyi Mátai:	<i>"Auch unsere Hysterien ertragen wir gegenseitig gut!"</i>	8
	Unregelmäßiges Pas de deux mit <i>Csilla Oláh</i> und <i>Tibor Eichner</i>	
Kinga Jálícs:	<i>"Die große Passion — der Tanz!"</i>	
	Interview mit <i>András Pataki</i> , dem künstlerischen Leiter des Szegeder Zeitgenössischen Ballett	
	NACHDENKEND	10
Géza Léka jr.:	<i>Das Schicksal unseres Erbes</i>	
	Ein Gespräch mit dem Choreograph <i>László Diószegi</i>	
UNSER GAST:	<i>Cecilia Esztergályos (Zsuzsa Kaán)</i>	12
	<i>"Meine ewige Liebe ist das klassische Ballett!"</i>	
	UNGARN IN DER WELT	14
	Zs. K.: <i>Mr. Pándy</i>	
	<i>"Der Tanz ist die einzige Kunst, womit ich überall in der Welt durchkommen kann."</i>	
István Hézső:	<i>Ágnes Roboz, Vaganova des Charaktertanzes</i>	16
	PREMIERE	17
	-kaán-: <i>Tanz-Fälle</i>	
	Premiere des Mitteleuropäischen Tanztheaters	
	ABSCHLUßKONZERT '93	19
Zita Pallavicini:	<i>"Ich überreiche ein lebendiges Drehbuch..."</i>	
	Begegnung mit der Meisterin <i>Katalin Sebestény</i>	
Á. G.:	<i>Balletprüfung im Opernhaus</i>	20
	TANZGESCHICHTE IN ZEICHNUNGEN	21
	(Mariann Bottyán — Zsuzsa Kaán)	
	GASTSPIEL	26
Anna Pór:	<i>Das Israel Ballett in der Margaretinsel</i>	27
-major-:	<i>Die Étoiles des Kiewer Balletts</i>	29
-kaán-:	<i>Der Glaspalast des holländischen „Blaubarb"</i>	30
	HEIMSPIEGEL	
Mariann Truppel:	<i>Das „Agrippina" und das „Arbeau"</i>	31
	-aá-: <i>Rendezvous in der Litea</i>	
	Zweites Treffen des Freundekreises der TÁNCMŰVÉSZET	
	Fotoreportage: Béla Mezey	31
	ABSCHIEDNAHME	32
L. M.:	<i>Zur Beisetzung von Zoli Nagy</i>	34
	WELTSPIEGEL	
Eszter Szentkúti:	<i>Mosaik der Völker in Liedern und Tänzen</i>	35
	Die Icarus Compagnie am VIII. Folklorefestival in Frankreich	
László Dezső:	<i>Die Teilnahme ist wichtig</i>	
	Wettbewerb von ungarischen Kindertanzgruppe in der Slowakei	
-dezső-:	<i>Tanzhauslager in Nagyfödémés</i>	36
Zsuzsa Kaán:	<i>Schnellfotos aus Europa — II. Teil</i>	36
	• <i>Felix Meritis Konferenz in Amsterdam</i>	37
	• Ein Meisterwerk von <i>Vasco Wellenkamp</i>	37
	TANZHOROSKOP	
Anna Pór:	<i>In memoriam Pál Péter Domokos</i>	38
István Albert:	<i>Ferenc Erkel, Schöpfer der ungarischen nationalen Oper</i>	39
	SCHRIFTSTELLERWINKEL	
Dezső Mészöly:	<i>Ballett auf der Leinwand und auf dem Papier oder Degas' zwei Gesichter</i>	40
	TANZ UND FERNSEHEN (Rubrik von Rita Major)	41
	BUCHZEICHEN	
Edit Kaposi's Resumee über das Buch von <i>András Takács—</i>	<i>János Fügedi: Volkstänze in Gömör</i>	44
	KREUZWORTRÄTSEL (Tamás Tarján)	45
	IRREGULAR SUMMARY (<i>The Editor's Letter</i>)	46
	UNREGELMÄßIGE ZUSAMMENFASSUNG (<i>Ein Brief der Redakteurin</i>)	47
	TERPSYCHORES POST	48

• Die in der Zeitschrift veröffentlichten Artikel widerspiegeln nicht unbedingt die Ansichten des Verlags und der Redaktion.

Medves Olivasián!

Immár negyedik éve tartó intenzív koldulási (finomabban: menedzselési) tevékenységem óta megírt pályázataim közül annyi kapott elutasító választ, hogy a „Sajnálattal hozzuk szíves tudomására...” kezdetű kuratóriumi levelekkel már megtelt egy irattári dosszié. Magyarul: megszoktam az elutasítást, és fájó szívvel, persze, de tudomásul is veszem. Azzal vigasztalva magam, hogy „a negatív válasz is válasz; jobb, mint a semmi” (mert gyakran ez is előfordul), hiszen a biztos *nem* tudatában legalább máris egy újabb intézmény kuratóriumához fordulhatok egy örömteli *igen* reményében.

Létezik azonban egy kuratórium, amelytől minden kulturális folyóirat úgy várja évről évre a kedvező választ, mint a Messiást. Ez az a kuratórium, amelyik az „állam pénzét” osztja, s amelyet legújabban a „Nemzeti Kulturális Alap Folyóiratkollégiuma szakkuratóriumának” hívnak. Benne 1994-ben Fodor Antal koreográfus volt hivatva képviselni a táncot. Fodor azonban kapott egy személyes megbízatást: azt tudniillik, hogy — élve a művészeti-politikai összefonódások kedvező lehetőségeivel —, a Magyar Zeneművészeti Kamara és a Magyar Táncművészeti Kamara *elnökei* és néhány elnökségi tagja által tervezett, *a két művészeti területtel összevontan foglalkozni szándékozó új lap sorsát egyengesse*.

Még hozzá nem akármilyen áron! Ahhoz ugyanis, hogy a legtöbb (!), a két területnek összesen kiosztható pénz ez a még nem létező lap (mutatványszám nélkül is) elvigye, *előbb meg kellett tagadatni a támogatást mind a Muzsikától, mind a Táncművészettől*. A Muzsikától azért, mert, úgymond, „kirekesztő s bizonyos faji érdekeket képvisel”, a Táncművészettől azért, mert „nem elég szakmai”, mert „pletykalap”.

Az eredmény közismert: a „szakkuratórium” a Muzsika számára az új lapnak *már megszavazott 7 millió forintból* mégiscsak juttatott 2,5 milliót, a Táncművészetnek azonban egy forintot sem!

A Nemzeti Kulturális Alap ezzel a döntésével (1994. március 24-én):

- megkérdőjelezte egyetlen művészeti ág: a táncművészet önálló publicitási jogát és igényét!
- Figyelmen kívül hagyta a pályázatot ajánló jeles személyiségek:
  - Fügedi János (táncleíró-kutató, a MTA Zenetudományi Intézet munkatársa),
  - Gál Jenő (balettmester, a Magyar Táncművészeti Főiskola Főigazgatója),
  - Herczog István (koreográfus, a Pécsi Balett igazgatója),
  - Kiss János (Liszt-díjas balettművész, koreográfus, a Győri Balett igazgatója, a Magyar Táncművészeti Kamara elnökségi tagja),
  - Kricskovics Antal (koreográfus, a Fáklya Nemzetiségi Táncegyüttes művészeti vezetője, Erkel-díjas, érdemes művész),
  - Kún Zsuzsa (Kossuth-díjas balettművész, balettmester, a TÁNCMŰVÉSZET Baráti Köre elnöke),
  - Novák Ferenc (Kossuth-díjas rendező-koreográfus, a Honvéd Együttes Táncszínházának művészeti vezetője, a Magyar Táncművészeti Kamara (időközben lemondott) elnökségi tagja),
  - Vásárhelyi László (koreográfus, az Erkel Ferenc Művészegyüttes művészeti igazgatója),
  - Czompó Andor (etnográfus-professzor, táncpedagógus — New York),
  - Magyar Kálmán (az American Hungarian Folklore Centrum elnöke) *írásos támogatását és szakmai hitelét!*
- Válságos helyzetbe juttatta az 1994-ben már 19. éves (az 1951—56-ig terjedő időszak 6 évfolyamát is ideszámítva: már negyedszázados, és ezalatt *önálló magyar szaklapot!*

Rádásul attól a laptól tagadta meg a segítséget, amelyet

- 1991 januárja óta sikerült korszerűsíteni, szemléletében és szerkezetében a szakma reprezentatív, a külföldiek számára is hozzáférhető folyóiratává fejleszteni;
- amelyet a régi kiadó: az Arany János Lap- és Könyvkiadó Kft. csődjé után is sikerült életben tartani olymódon, hogy az időben megteremtett *Táncművészet Alapítvány* a kiadói teendőket is felvállalta!

A kedvezőtlen döntést akkor hozták, amikor — az elmúlt négy év többszöri költözködése után végre megfelelő szerkesztőségi helyiség áll a kollégák és az alapítványi élet rendelkezésére.

S tették mindezt azzal a lappal, amelyért a magyar táncművészek legjava már *három* alkalommal lépett fel jótékony célú gálán a Magyar Állami Operaházban...

*

1. *utóirat*: Örömmel vesszük tudomásul, hogy a zene- és táncművészetnek még egy orgánuma születik.
2. *utóirat*: Fellebbezésünket a Nemzeti Kulturális Alap ismét elutasította.
3. *utóirat*: Reméljük, hogy a magyar táncművészet *önálló folyóirata* azért a jövőben is talál támogatókat, és megtartja valamennyi hűségese olvasóját. Köztük Önt is!

*) Íródott 1994. május 22-én, az 1993. 7—8—9. szám nyomdai leadásakor.
E szám szerkesztői ajánlatát a következő szám ajánlatával együtt közöljük.

Kitüntetés

A Táncpedagógusok Országos Szövetsége június 14-én ünnepélyes keretek között, a Rátkai Művészklubban osztotta ki az idei díjakat. Az 1992/93-as évadban, illetve azt megelőzően végzett munkásságáért modern-tánc pedagógusi díjában részesült **Angelus Iván** és **Szollás Erzsébet** (Budapest), társastáncpedagógusi díjában kapott **Novák Zsuzsa** (Budapest). A balettpedagógusi díjban, amelyet Réti Piroska alapított, az idén **Horváthné Ábrahám Anikó** (Szeged) és **Mozsonyi Albert** (Szolnok) munkáját jutalmazta.

Pina Bausch Budapesten

Júniusban kétnapos villámlátogatásra Budapestre érkezett a Wuppertali Táncszínház immár világhírű koreográfusnője, **Pina Bausch**. Az Erdős Tamás párizsi kulturális menedzser által megszervezett tanulmányúton a **magyarországi cigányfolklorral** kívánt megismerkedni, továbbá azokkal a táncstílusokkal, amelyek rokonságban állnak ezzel a kultúrával. Bausch kérésének eleget téve, a Honvéd Együttes próbatermében rendeztek számára bemutatót, amelyen — a társulat táncosain kívül — a Duna Együttes két táncosa vett részt, Mucsi János vezetésével.

Cigánytánc-bemutató a Honvéd Együttes próbatermében; **Pina Bausch** a társulat művészeti vezetőjével, **Novák Ferenc**kel beszélget
Fotó: **Kádár Kata**

Premier

A Szegedi Szabadtéri Játékok kiemelkedő táncművészi eseményének számított a **július 30-án** bemutatott kompozíció **Imre Zoltán** koreográfiájával és **Márta István** zenéjével. A **Szent Antal megkísértése** a Dóm tér adta környezetben szinte teljességében felsorakoztatta a koreográfus azon módszereit és eszközeit, amelyeket szegedi munkássága alatt érlelt ki, s amelyeket rendre fel is használt. A modern balett nyelvezetét a posztmodern erőszakos-dinamikus mozgásanyagával olykor szervesen ötvözve, mások némi eklektikával, de mindannyiszor a választott téma többrétegű gondolatiságától vezérelve, látványosan. Miként ezúttal is, a választott témát napjaink elgonoszult világára aktualizálva.

A kétrészes táncmű — a Szegedi Balett és a velük együttműködő operaházi szólisták és balettkar közreműködésével —, feltehetően a balettigazgatói pozícióról leköszönt Imre Zoltán „hattyúdala” annál a Szegedi Balettnél, amelynek az elmúlt hat éven át nemcsak művészeti irányítója, de szellemi atyja volt.

Fesztiválok

Május végén — június elején immár ötödször rendezték meg Budapesten azt a kortárs táncfesztivált, amely a Bagnolet-i Koreográfusverseny „előselejtezője” is egyben. A nemzetközi mezőnyből ezúttal olyan ismert kortárs együttesek illetve ismert előadószemélyiségek érkeztek a Petőfi Csarnokba, a fesztivál állandó

Made to Measure (S.O.A.P.)
Fotó: **Takács Andrea**

hazai színhelyére, mint a svájci **De Motus!**, a frankfurti **S.O.A.P.**, az angol **Russel Maliphant** és partnere vagy a japán **Imed Jemaa**. A kortárs tánc- és mozgásszínház hazai képviselői közül is résztvettek néhányan a **DANCE '93** fesztiválon; még ősbemutatóval is. Például az újonnan szervezett kis társulat, a „Hattyúk” Táncszínház, amelynek vezetője és koreográfusa, **Bozsik Yvette**, egy Sartre-darab ihletésére készítette el **Estély** című bizarr színpadi játékát.

* * *

Augusztus 16—23. között 15 ország amatőr néptáncgyűtéseit látja vendégül Sávár város önkormányzata, a **Nemzetközi Folklornapok** keretében. A rendezők között ott találjuk a **Néptáncör Kulturális Egyesületet** éppúgy, mint a **Nemzetközi Népművészeti Szövetséget** (I.O.V.) magyarországi tagozatát. Szabó Imre, Sávár polgármestere szerint a fesztivál kínálta ünnepi hangulat, a zene, a tánc élvezete párosulhat azzal az ünnepi érzéssel, amelyet Sávár újkori városává nyilvánításának 25 éves évfordulója jelent az ott lakók számára. A nagyszabású fesztivál rendezvényei ugyanis egybeesnek az évforduló eseményeivel.

* * *

Augusztus 17—22. között Sátoraljaúj hely ad otthont a „**IV. Zemplén**” elnevezésű nemzetközi szövetezeti néptáncfesztivál központi eseményeinek. Nyolc ország vendégtáncosainak színpompás bemutatkozását a sátoraljaúj helyi **Hegyalja Együttes**, a sárospataki **Bodrog Táncgyűttest** és az üllési **Fonó Táncgyűttest** műsorai is gazdagítják. A hatnapos program — kiegészülve a Hercegkúton, Tokajban, Karcván, Szerencsen, Pácinban, Bodroghalmon, valamint a szlovákiai Királyhelmeccen tartandó szabadtéri előadásokkal, várhatóan egész Borsod-Abaúj-Zemplén megye lakosságának izelítőt nyújt majd a bolgár, görög, török, francia, holland, norvég, spanyol és mexikói folklór gazdag zene- és tánckincséből.

* * *

A másodszor megrendezésre kerülő **Minden Magyarok Táncfesztiválja** — „Vendégségben otthon” címen — **augusztus 18—23. között** az idén egy fontos jubileummal is összekapcsolódik. A második világháború után a kulturális élet kibontakozásának egyik jelentős eseménye volt, hogy az 1848/49-es forradalom és szabadságharc 100 éves évfordulójának tiszteletére 1948 tavaszán **Gyulán** megrendezték az **I. Országos Néptáncfesztivált és Versenyt**. Azóta 45 év tel el, és a város ötvenként rendszeresen ünnepelte a már-már történelmi eseményt. A 45 éves jubileum ünnepi eseményorozata, amelynek keretében egy szakmai kiállítás megnyitására és szakmai konferenciára is sor kerül, egyúttal a Minden Magyarok Táncfesztiváljának méltó nyitánya is. (Tudósításunkat és történelmi visszatételeinket következő számunkban olvashatják.)

Tanévnyitó

Augusztus 31-én a Budapest VII. kerületében, a Rózsák terén lévő, nagymúltú nemzeti-ségi iskola épületében az idén csak a horvát nemzetiségű gyerekek és szüleik érkeznek majd a tanévnyitó ünnepségre. Szeptember 1-én ugyanis — önállóan kezdi meg működését a **Horvát Általános Iskola és Gimnázium**. E történelmi jelentőségű tény fontos oktatáspolitikai változással is párosult: az intézmény tanmenetébe beiktatták a „**horvát néptánc-népszokás-népi játékok**” tantárgy oktatását. Az iskola növendékegyüttese, a **Tamburica — Kricskovic Antal** és **Szilcsanov Mária** vezetésével — máris meghívást kapott az 1993 októberében megrendezendő Moszkvai Nemzetközi Gyermekfesztiválra.

A Magyar Táncművészeti Főiskola szervezésében az 1992/93-as tanév folyamán **Flora Kajdani** balettmesternő és **Fülöp Elizabeta** zongorakísérő a Lanyang Youth Catholic Center vezetője, Fr. Giancarlo Michelini úr meghívására **Taipeiben** és **Lotungban** tanított. A tíz hónap alatt kezdő, haladó és végzős csoportoknak, valamint taipei-i és lotungi mestereknek is tartottak klasszikus balett órát, repertoárt és pas de deux-t. Kaidani mesternő készítette elő azt a háromrészes vizsgakoncertet is, amelynek műsorán a klasszikus koncertszámok mellett népi- és karaktertáncok is szerepeltek. Az összesen 110 növendéket és 6 fiatal kínai pedagógust is foglalkoztató koncertekre **július 8-án** (Taipei) és **augusztus 1-én** (Lotung) került sor.

(Képünkön: Kaidani mesternő egyik tehetséges növendéke a vizsgaelőadáson)

***

Június 27—július 9. között rendezték meg Drezdában a **Palucca Iskola 44. Nemzetközi Nyári Táncanfolyamát**. A résztvevők klasszikus és modern táncban, Alexander-technikában, improvizációban, flamencóban és dzsessztáncban fejleszthetik tovább tudásukat olyan nemzetközi híru docensektől, mint a londoni és stockholmi Balettkadémián is tanító francia **Joëlle Mazet**, a Szentpétervárot végzett drezdai **Ingrid Salm**, a Jose Limon Táncgyűttes művészeti társigazgatója: **Jennifer Scanlon**, az Észak-Carolinai Művészetek Iskolájának docense: **Richard Gain**, vagy a flamenco legkitűnőbb művelőitől tanult, s flamenco-iskolát is alapított **Brigitta Luisa Merki**.

***

Az Amszterdam Egyetem, az Amszterdam Főiskola és a Felix Meritis Alapítvány szervezésében, valamint további huszonhárom intézmény, alapítvány és szálloda segítségével **1994. július 25. és szeptember 10.** között ismét megrendezik az **Amszterdami Nyári Egyetem (ASU)** tudományos és művészeti eseményeit. A rendezvénysorozat fókuszba a Félix Meritis Társaság monumentális épülete, amely a felvilágosodás korában, 1787-ben épült. Amszterdam belvárosában, a csatornák mentén álló épület kezdettől fogva a művészetek és a tudomány otthona volt. Őrizve a tradíciókat, a XX. században is mindig a szabadon alkotó művészeket és gondolkodókat, kutatókat vonzotta.

(Fotó: **Thijs van Delden**) (lásd még cikkünket a 37. oldalon)

A hatvanas évek végi zavargások után az avantgarde első számú központja, a színház, a tánc és a koncertélet kitűnő találkozhelye volt és maradt. Méltó helyszíne az 1993. évi Amszterdami Nyári Egyetem jövő évi folytatásának, amelyre — a többszáz külföldi vendég között — **Marschall Miklós** budapesti főpolgármester-helyettes is meghívást kapott.

Fesztiválok

Intrapolitana '94 címmel Pozsonyban **1994. június 26.—július 7.** között tartják a **színházi iskolák 10. nemzetközi fesztiválját**, amelyre a világ minden tájáról várnak résztvevőket a rendezvény workshopjaira és performance előadásaira.

***

A **Susan Dellal Tánc- és Színházi Központ** szervezésében **1994. telén** más másodsor kerül sor Tel Avivban a **szóló-show fesztiválra**. A rendezők nemcsak egyéni jelentkezők, de együttesek érdeklődésére is számítanak, a fesztivál művészi felfejlesztése érdekében.

In memoriam

Tragikus hirtelenséggel, 64 éves korában elhunyt **Kenneth MacMillan**, a jelenkori angol nemzeti balettművészet legkiválóbb koreográfus egyénisége. A Covent Garden színpadán érte a halálos szívroham, egyik mesterműve, a **Mayerling** felújításának premierjén! Munkásságára következő számunkban emlékezünk.

***

Ugyancsak következő számunkban méltatjuk a nyolcvanévesen elhunyt amerikai koreográfus-mester, az örökifjú „Nik”, az **Alwin Nikolais** sokoldalú tevékenységét.

***

„**Tom Jobe**, a texasi születésű angol táncos korai halálával az angol kortárs tánc egyik legjobb képviselőjét veszítette el. Jobe egyike volt azoknak a táncosoknak, akik hídként kapcsolták össze a populáris és magasművészetet.” — írja a Dance Theater Journal. A London Contemporary Dance Theatre szólistája **Bob Cohan** műveinek egyik legjobb interpretátora volt, s miközben emlékezetes alakítást nyújtott (a nálunk is repertoáron lévő) **Halál és a lányka** című North-Schubert-balett férfi főszerepé-

ben, olyan, világhírűvé vált musicalek táncbetéteit koreografálta meg, mint a **Starlight Express** és a **Chess** (Andrew Lloyd Webbertől), és népszerű videókat készített pop-sztárok, például **Tina Turner** számára.

***

New Yorkban, **március 31-én**, ötvenegy éves korában az AIDS következtében halt meg a virtuóz modern táncos és koreográfus: **Louis Falco**. Olasz emigráns szülők gyermekeként Manhattanben született és megőrizte pályája során is nemzetköziségét az általa alapított Louis Falco Dance Company összetételében és stílusában, valamint a világsikert elérte **Fame** (1980) című filmmel, amely számos újabb filmes és televíziós megbízást hozott számára. Emlékének ápolása, koreográfusi hagyatékának megőrzése végett máris megalakult a **Louis Falco Ösztöndíj Alap**.

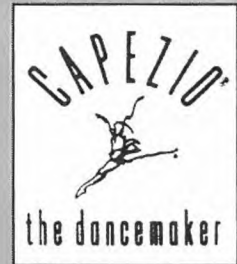
Az USA első számú női tánc- és sportruházat-gyártó cége, a világszerte ismert

DANSKIN

márka
Magyarországon!

***

CAPEZIO-cipők és termékek!

A **DANSKIN** és a **CAPEZIO** termékek kizárólagos forgalmazója

a

TEXAFIT BT

H—1034 Budapest,
Zápor u. 14/b.

A fenti világcégek termékei címünkön megrendelhetők személyesen, vagy a **168-8927-es telefon/fax-számon**.

Egyéni és csoportos megrendeléseknek is készséggel teszünk eleget.

Awards

On June 14th, this year's award for proficiency was distributed in the course of a festive event by the **Union of the Hungarian Teachers** at the Rátkai Artist's Club. **Iván Angelus** and **Erzsébet Szollázs** (Budapest) were awarded the title "Modern Dance Pedagogue" for their work accomplished in the 1992—93 theatrical season as well as before. **Zsuzsa Novák** (Budapest) was given the title "Ballroom Dance Pedagogue". The title "Ballet Pedagogue", which was founded by Piroska Réti, was granted to **Horváthné Anikó Ábrahám** (Szeged) and **Albert Mozsonyi** (Szolnok) for their outstanding achievements.

Pina Bausch in Budapest

Pina Bausch, the world-famous choreographer of the Wuppertal Dance Theatre payed a two-day flying visit to Budapest in June. On her study-trip, organized by Tamás Erdős, Manager for Culture in Paris, she intended to study **Hungarian Gypsy folklore** and also the dance types related to this culture. To comply with Bausch's request, a performance was organized in the rehearsal studio of the Honvéd Ensemble with the participation of the members of the host company as well as the Nyírség Ensemble, led by György Demarcsek and two dancers of the Duna Ensemble, led by János Mucsi.

In the photo: A gypsy-dance show in the rehearsal studio of the Honvéd Ensemble. (at the back, in the middle: **Pina Bausch** and **Ferenc Novák**, the artistic leader of the ensemble)

Photo: **Kata Kádár**

Premiere

An Outstanding dance event of the Szeged Open Air Festival was the presentation of **Zoltán Imre's** choreography to the music by **István Márta**, held on **July 30. The Temptation of St. Antal**, set in and around the Cathedral Square, represented almost the entire list of the choreographer's methods and artistic means he had developed during his Szeged years. He sometimes organically alloyed the language of modern ballet with the violent-dynamic postmodern movements, at other times he did this in a certain eclectic way. His guiding principle was to spectacularly present the many-sided world of thought of this chosen topic. He made the religious topic once again up-to-date to the evil world of our days.

This choreography in two parts—with the participation of the Szeged Ballet and the soloists together with the chorus of the Opera—may well be the swan-song of Zoltán Imre, former ballet-director of the Szeged Ballet, where he not only worked as artistic director but also as an intellectual leader in the past six years.

Festival

A contemporary dance-festival—which is at the same time the pre-qualifying round of the Bagnolet Competition for choreographers—was organized in Budapest for the fifth time between **the end of May and the beginning of June**. Among the artists and companies, who have some to the Petőfi Hall, the permanent venue to host the home festival, we can find numerous internationally well-known dancers like **Da Motus** from Switzerland, **S.O.A.P** from Frankfurt, **Russel Meliphant** and his male partner from England as well as **Imed Jemaa** from Japan. There were some among the Hungarian representatives of contemporary dance and movement theatre, who participated in the **DANCE '93** festival. Some of them even with a premiere, for example the "Swans Dance Theatre", a small newly formed company with **Yvette Bozsik** as leader and choreographer. Inspired by a Sartre play, she put **The Evening Party** on stage, a bizarre theatrical play.

***

In course of the **International Folk Days**, the local-government of Sárvár will host amateur folk dance ensembles from 15 countries between **August 16—23**. Among the organizing body is the **Cultural Union of the Folk dance Circle** as well as the **Hungarian Section of the International Folk art Alliance**. According to Imre Szabó, Mayor of Sárvár, the festive atmosphere of the festival, the enjoyment of music and dance will be combined with the inhabit-

ants of Sárvár celebrating the 25th anniversary of the establishment of Sárvár as a modern town. The programmes of this large-scale festival coincide with those of the anniversary.

***

Between **August 17—22** Sátoraljaújhely will host the central events of the international co-operative folk dance festival, named "**Zemplén IV.**" The colourful performance of the dancers from eight countries will be enriched by the programmes of the Sátoraljaújhely **Hegyalja** Ensemble, the Sárospatak **Bodrog** Dance Ensemble and the Üllés **Fonó** Dance Ensemble. The six-day program—together with the open-air performances held in Herceghát, Tokaj, Karcsa, Szerencs, Pácin, Bodroghalom and the Slovakian Királyhelmec—will probably give a foretaste to the inhabitants of Borsod-Abaúj-Zemplén county of the rich Bulgarian, Greek, Turkish, French, Dutch, Norwegian, Spanish and Mexican music and dance treasures.

***

The **All Hungarian Dance Festival** entitled "At home as a Guest", organized for the second time, will take place between **August 18—23**. This year the event will be combined with an important jubilee. After World War II. one of the most significant events of the developing cultural life was the **1. Hungarian Folk dance Festival and competition in Gyula** in the spring of 1948 to commemorate the 100th anniversary of the 1848—49 revolution and war of independence. Since then 45 years have passed and every 5 years the town has regularly celebrated this almost historical event. A professional exhibition and conference will be opened within the scope of the festive series of the jubilee events, which, at the same time is a worthy opening of the All Hungarian Dance Festival.

(Our coverage and historical look back can be read in the next issue.)

School-year opening

On **August 31st**, at the Place of Roses, in the 7th district of Budapest an ethnic school with a great past will see only Croatian children and their parents coming to the opening ceremony. From September 1st, it will function as a **Croatian Primary and Secondary School**. This event of historical importance will be accompanied by a significant educational change: the syllabus includes the teaching of "**Croatian folk dances, folk customs—traditional children's games**". **Tamburica**, the school's junior ensemble under the leadership of **Antal Kricskovic**s and **Mária Szilcsanov**, has already got an invitation to the Moscow International Children's festival to be held in October.

Auszeichnung

Die Niveaupreiserteilung des **Landesverbandes der Tanzpädagoginnen** fand am 14. Juni in feierlichen Rahmen im Rátkai Künstlerklub statt. Der Niveaupreis für „Pädagoginnen des modernen Tanzes“ wurde **Iván Angelus** und **Erzsébet Szollázs** (Budapest) für ihre Tätigkeit im Saison 1992/93 und für ihre früheren Aktivitäten erteilt. Der „Niveaupreis für Pädagoginnen der Gesellschaftstänze“ wurde **Zsuzsa Novák** (Budapest) zuerkannt. Mit dem, von Piroska Réti gegründeten „Niveaupreis für Ballettpädagoginnen“ wurden dieses Jahr **Anikó Ábrahám Horváth** (Szeged) und **Albert Mozsonyi** (Szolnok) belohnt.

Pina Bausch in Budapest

Die weltberühmte Choreographin des Wuppertaler Tanztheaters, **Pina Bausch** absolvierte im Monat Juni einen zweitägigen Kurzbesuch in Budapest. Die Studienreise wurde vom Pariser Kulturmanager Tamás Erdős vorbereitet. Die Choreographin wollte die Zigeunerfolklore in Ungarn, weiterhin die mit dieser Kultur verwandten Tanztypen kennenlernen. Auf ihren Wunsch fand für sie im Probesaal des Honvéd Ensembles eine Vorstellung statt. An der Vorstellung nahmen — neben den Tänzern des Honvéd Ensembles — auch die Nyírség Tanzgruppe, geleitet von György Demarcsek, und zwei Tänzer des Duna Kunstensembles, unter der Leitung von János Mucsi teil.

Foto: Zigeunertanz-Vorstellung im Probesaal des Honvéd Ensembles. Hinten in der Mitte **Pina Bausch** und der Leiter des Honvéd Ensembles, **Ferenc Novák**. (Foto: **Kata Kádár**)

Premiere

Die choreographische Schöpfung von **Zoltán Imre**, zur Musik von **István Márta**, die am **30. Juli** an den Szegeder Freilichtspielen vorgeführt wurde, war ein hervorragendes Ereignis. **Die Versuchung von Sankt Anton**, auf dem Domplatz vorgeführt, gab die Fülle der Mittel und Methoden, die der Choreograph während seiner Tätigkeit in Szeged ausreifte und von denen er jetzt gebrauch machte. Er hat die Sprache des modernen Balletts hie und da organisch mit dem Bewegungsmaterial des Postmodernen zusammengeschmolzen, anderswo mit einer gewissen Eklektik gebraucht, aber immer von der mehrschichtigen Gedankenfülle des gewählten Themas geführt und spektakulär. Er hat das religiöse Thema auch hier auf die böse Welt unserer Gegenwart aktualisiert.

Die zweiteilige Tanzkreation, die vom Szegeder Ballett, unter Mitwirkung von Solisten des Opernhauses und des Opernballetts vor-

geführt wurde, war wahrscheinlich das „Schwanenlied“ des Choreographen, der von seinem Amt als Ballettdirektor beim Szegeder Ballett zurücktrat. Er verläßt das Ensemble, dessen er in den vergangenen sechs Jahren nicht nur künstlerischer Leiter, sondern auch geistiger Vater war.

Festivals

Der zeitgenössische Tanzfestival, das gleichzeitig auch die „Vorauscheidung“ des Choreographenwettbewerbs in Bagnolet war, wurde **Ende Mai—Anfang Juni** schon das fünfte Mal in Budapest veranstaltet. Gäste der Petőfihalle — des ständigen Ortes des Festivals — waren Gruppen — von den internationalen Spitzenensembles bzw. bekannte Künstlerpersönlichkeiten wie das Schweizer **Da Motus!** das Frankfurter **S.O.A.P.**, der Engländer **Russer Maliphant** und sein Partner, oder **Imed Jemaa** aus Japan. Auch einige Vertreter des zeitgenössischen Tanzes in Ungarn nahmen am **DANCE '93** Festival teil, sogar mit Uraufführungen. Zum Beispiel das neugestaltete kleine Compagnie **Schwäne**, dessen Leiterin und Choreographin **Yvette Bozsik** ist, führte ein bizarres Bühnenspiel unter dem Titel **Soirée** vor, das von einem Theaterstück von J. P. Sartre inspiriert wurde.

***

Im Rahmen der Internationalen Folkloftage empfängt die Selbstverwaltung von Sárvár zwischen dem **12—13 August** die Amateurgruppen von 15 Ländern. Unter den Veranstaltern finden wir sowohl den **Volkstanzkreis Kulturverein** als auch die ungarische Abteilung des **Internationalen Volkskunstverbandes** Imre Szabó, der Bürgermeister von Sárvár betonte, daß die feierliche Atmosphäre des Festivals, die Musik und der Tanz gesellen sich sehr gut zur feierlichen Stimmung der Stadtbewohner. Sárvár wurde nämlich vor 25 Jahren für Stadt erklärt. Die Veranstaltungen des großzügigen Festivals fallen mit den Veranstaltungen des 25jährigen Jubiläums zusammen.

***

Die zentralen Veranstaltungen des „**IV. Zemplén**“, des Internationalen Gewerkschafts-Volkstanzfestivals finden vom **17. bis 22. August** in Sátoraljaújhely statt. Volkstänzer von acht Ländern stellen sich farbenprächtig vor. Neben ihnen auch einheimische Gruppen, das **Hegyalja** Ensemble, die **Bodrog** Tanzgruppe von Sárospatak und die **Fonó** Tanzgruppe aus Üllés. Das sechstägige Programm, das mit Freilichtvorstellungen in Herceghut, Tokaj, Karcsa, Szerencs, Pácin, Bodroghalom weiterhin in der Slowakei in Királyhalom ergänzt wird, gibt dem Publikum des Komitats Borsod-Abaúj-Zemplén eine Kostprobe aus dem reichen Musik- und Tanzschatz der bulgarischen, griechischen, türkischen, französischen, holländi-

schon, norwegischen, spanischen und mexikanischen Folklore.

***

Das Tanzfestival aller Ungarn, unter dem Titel „Auf Besuch zu Hause“ findet vom **18 bis 23. August** das zweitemal statt. Dieses Jahr wird es mit einem wichtigen Jubiläum verbunden. Zur hundertsten Jahreswende der Revolution von 1848/49 wurde im Frühling 1948 in Gyula das erste Landesvolkstanzfestival und Wettbewerb veranstaltet. Dieses Ereignis ist beinahe historisch geworden, und in den vergangenen 45 Jahren wurde es in jedem fünften Jahr regelmäßig wieder gefeiert. Die Programmserie, in de-

ren Rahmen auch eine Fachaustellung eröffnet und eine Fachkonferenz gehalten werden, ist auch für das Tanzfestival aller Ungarn eine würdige Ouvertüre. (Unseren Bericht und einen historischen Rückblick können Sie in unserem nächsten Heft lesen.)

Eröffnungsfeier des Schuljahrs

Auf dem Rosenplatz im siebten Bezirk von Budapest steht eine Nationalitätenschule mit großer Vergangenheit. **Ab 31. August 1993** werden nur kroatische Kinder mit ihren Eltern zur Eröffnungsfeier des Schuljahrs kommen. Am 1. September beginnt nämlich die selbständige **Kroatische Grundschule und Gymnasium** ihr erstes Schuljahr. Zu dieser Tatsache, die auch geschichtlich von Bedeutung ist, schließt sich eine wichtige unterrichtspolitische Änderung in dem Unterrichtsplan an. In den Unterricht wird auch der Lernstoff „**Kroatischer Volkstanz, Volksbrauch und Volkstümliche Spiele**“ eingestellt. Die Schülergruppe **Tamburica**, unter Leitung von **Antal Kricskovics** und **Maria Szilcsanov** hat schon eine Einladung zum Moskauer Internationalen Kinderfestival, das im Monat Oktober 1993 stattfindet.

„Még egymás hisztijeit is jól elviseljük.”

Szabálytalan „pas de deux” Oláh Csillával és Eichner Tiborral

Ritka jelenség, hogy két táncművész színpadi partnerkapcsolata már a balettintézetben megszületik. Oláh Csillával és Eichner Tiborral megtörtént. Talán mesterek, Hidas Hedvig és Forgách József ismerték fel bennük ezt a lehetőséget. Mindesetre a VI. évfolyam emelés óráitól kezdve együtt dolgoznak, és szinte magától értetődően alakult

úgy az életük, hogy ez a kötelék a mai napig tart. Azt mondják magukról, ők a „nyolcvanasok”, merthogy akkor végeztek, tizenhatan. Csilla osztályából Hágai Katalin, Lencsés Éva, Mráz Kornélia, Tibor évfolyamtársai közül Ménich Gábor szerződött még az Operaházhoz; Ladányi Andrea és Sebestyén Csaba Győrbe. A többiek pedig külföldön próbálták szerencsét...

Csilla és Tibor azonban számos koreográfiában továbbra is partnerek maradtak. A Diótörőben, a Gyermekgyászadalokban és a Giselle-ben, amelynek Paraszt-pas de deux-je az egyik legtöbbet táncolt szerepük itthon és az együttes külföldi útjain. Ennél többször csak a Babákban mutatták meg tudásukat. Tibornak hamar felívelt szólótáncosi karrierje is. Ma már „Érdemes Művész” és volt „Az év táncosa” is. Csillának kitartóbban kellett várnia, hogy 1991-ben a Csipkerózsika „Florina hercegnője” után megkaphassa magántáncosnői kinevezését és a közelmúltban élete első premierszerepét. Mindkettőjük pályakeresése tipikusan véletlen. Csilla az akkori Leninváros művelődési házában tanulgatott táncművészetet és zongorát. Édesanyja tudta nélkül mindkettőből „kiiratkozott”. Ám egy alkalommal mégis elment. Ekkor látta meg őt Kálmán Etelka mesternő, aki éppen tehetségkutatóra érkezett. Felajánlotta: lenne-e kedve Budapesten tanulni. Neki kevésbé, édesanyjának igen tetszett az ötlet... Tibor különtornára járt, a balettről fogalma nem volt, aztán a tévében látták a hirdetést... Igaz, a szinthez képest 2 centivel volt kisebb, de ismét Kálmán Etelka volt az, aki a hajlékony, jó adottságú fiúban meglátta a lehetőséget. A zsűrit is rábeszélte, hogy vegyék fel az intézetbe. Így kezdődött...

Mendez—Egües: Babák
Eichner Tibor és Oláh Csilla

Fotó: Mezey Béla

Róna—Csajkovszkij: Csipkerózsika
 Ezüst-variáció: *Oláh Csilla*
 Fotó: **Mezey Béla**

Ashton—Herold-Lanchberry:

A rosszul őrzött lány

Alain: *Eichner Tibor*

Fotó: **Mezey Béla**

— *Ha jól számolom, immáron tizenhat éve dolgoznak együtt. Ennyi idő alatt egy jól sikerült házasságban is krízisek sokaságát élék meg a társak. És az Oláh-Eichner páros?*

Csilla: Mi jól megvagyunk egymással, hiszen mindent tudunk a másiktól és magunkról. Pontosan ismerjük egymás testét, mozgását, technikai tudását, kényes pontjait. Tibi pontosan tudja, hol kell megfognia, milyen magasra kell emelnie, mit várhat tőlem. Még egymás hisztijeit is jól elviseljük.

Tibor: Természetesen táncoltam más balerinákkal is. Volt olyan, akinek szinte a hóna alatt futkároztam... nos, ez alkati kérdés, ilyenre nőtem, de Csilla remek, ideális partnerem. Hogy milyenek is vagyunk együtt? Arra jó példa még a kezdetekből a várnai balettverseny. Akkoriban rendkívül erős volt a mezőny, s az elvárások is. Őt különböző pas de deux-t kellett táncolnunk. Egyik számunk Seregi Hindemith zenéjére készített koreográfiája volt: a Kamarazene No.1. Miután a számot eredetileg két lány vetélkedésének szánta Seregi László, hogy mi is el táncolhassuk, kissé átalakította. Igencsak zöldfűlűek lévén, vadonatúj cipőben úgy léptünk színpadra, hogy mindketten elfelejtettünk gyantázni. Nos, „csúszkáltunk” is szépen a színpadon, de akkoriban a középöntőig jutni már jó szintet jelentett.

— *Mit hoztak magukkal az intézeti évekből? Mi az, ami a legfontosabb a mai napig is mindkettőjük számára?*

Csilla: A tánc szeretete, becsülete, a nagyon kemény munka gyümölcsöző eredménye.

Tibor: Jól emlékszem, akkoriban mindenkit egyformán „esélyesre” igyekeztek nevelni. Mindenkit felhozni egy színvonalra, kit több, kit kevesebb sikerrel, de nem próbáltak senkit sem kiemelni, vagy

másként kezelni. Két olyan egyéniség, mint Hidas Hedvig és Forgách József rendkívüli pedagógiai érzékeléssel készített fel bennünket a pályára. És mi megpróbáltuk őket követni. Felkészítettek arra is, hogy be kell járjunk a számléletrát. Már az V., VI. évfolyamban ott voltunk az Operában „leskelődni”, vagy aprócska feladatokkal, így részt vettünk a színház életében, a nagyoktól elleshettük a mesterségbeli fortélyokat, a színpadi viselkedést, a stílust...

Csilla: A pálya megismerésében ez szinte szükségszerű, sőt kötelező. Aki ebben nem vesz részt intézeti növendékként, az bizony szegényebb lesz a színházi alapok megismerésében. A „házi” feladatok nélkül a végzősök — amikor immár művészként lépnek színpadra — szinte pánikba esnek. Erre volt jó néhány példa az elmúlt években. Most ismét örömmel látjuk a növendékeket az előadásokon. Úgy tűnik, ismét jó irányba fordult a képzés...

— *Mindketten végigjárták a kezdők kemény útját. Tibornak, mint a férfi táncosok jó részének — belőlük mindig hiány lévén — könnyebb volt, Csillának még keményebbre íródott pályája.*

Tibor: A lányoknak mindig nehezebb. Többen vannak, s jóllehet, egyik jobb, mint a másik, a főszerepekre mindig várniok kell. A férfiaknál kevesebb a jó táncos, sőt, szerencsémre a karakterfigurákban meg éppenséggel nem dúskálnak. Így hamar jutottam olyan szerephez, mint a *Sylvia* bolondos *Ámora*, amellyel már 1981-ben bemutatkozhattam Seregi—Delibes tüneményes balettjében.

Csilla: Ez így igaz. A helyzetemet még az is nehezítette, hogy közbejött az Operaház rekonstrukciója, és a csökkent számú előadásokban vezető szerephez jutni alig volt lehetséges. Nagyon erős szólistagárda volt, egy-egy nagy feladatra 5—6 vezető táncosnő is akadt.

Am az idén végre kicsit megváltozott az életem. Hosszú várakozás után megkaptam a nagy lehetőséget, *A rosszul őrzött lány* címszerepét. Március elejére tűzték ki az én beállásomat, és Pongor Ildikó sérülése miatt „hivatalosan” még előbbre is került, februárra. Am az élet másként rendelkezett... A betanulással teljesen elkészültem, ám a balett repertárolódásain, nézőként figyeltem. Éppen Volf Katalin táncolta a címszerepet. A nézőtérén — tőlem néhány székkal távolabb — Kaszás Ildikó ült. Alighogy elkezdődött a darab, Kati megsérült, az előadást félbe kellett szakítani. Kaszás Ildikó odaszólt: „*Cyere, öltözz!*”

Ezután minden úgy történt, mintha álom zuhant volna rám. A lányok egymás után vették le cipőjüket, és próbálgatták, melyik lesz számomra a legjobb. Egyszer csak ott álltam jelmezben... Ildikó megmondta, honnan indul a zene... Teljesen nyugodt voltam, talán akkor én egyedül. Csak a színpadra koncentráltam. Az együttes mindent megtett, hogy segítsen ebben a nehéz, különleges szituációban. Ez nem egyszerű beugrás volt, hanem valami egészen sajátos álom megvalósulása... Azóta már eltáncoltam a szerepet „kiírt” előadásra is. De az a gondoskodás, az együttérzés, a drukkolás olyan foka, amit akkor tapasztaltam mindenki részéről, szívszorítóan szép volt. Ahogy az előadás végén senki nem mozdult a színpadról, nem rohantak az öltözőbe... és én mindenkit végigpuszítottam...

Tibor: Csilla nagyon keményen megdolgozott a lehetőségért. A legfontosabb az volt, hogy nem veszítette el lelki erejét, amely a táncos mindennapi kenyeré. Köznapi ésszel ugyanis nehezen felfogható, mi mindent kell megtenni egy előadás érdekében. Jelenlétünk olykor csak 1—2 perc egy-egy szép, élményt nyújtó nagy produkcióban, s a nézők közül senki nem gondol arra, mi minden előzi meg ezeket a perceket...

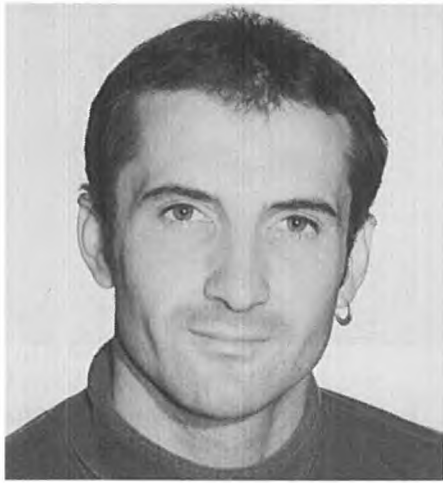
Csilla: Tibi különösen maximalista. Közben egy mű első közös próbáján én tudom, hogy csak a kezdetnél tartunk, ő képes úgy „felhozni” magát, mintha már előadás lenne. De hát ilyen az ő egyénisége, próbakényszere. Nekem több idő szükséges a felutáshoz, én fokozatosan érlelődöm a szerephez. De végülis mindig időben összetalálkozunk. És van egy momentum, amely csak kettőnkre jellemző. Előadás előtt megöleljük, megszorítjuk egymást, s attól a pillanattól egyek vagyunk.

Mátai György

A nagy passzió — a tánc!

Beszélgetés Pataki Andrással, a Szegei Kortárs Balett együttesvezetőjével

„Én a táncba véletlenül keveredtem bele. Rólam nem lehet elmondani, amit sokakról, hogy már a mamám hasában úgy rugdalóztam, hogy sejteni lehetett a folytatást. A család hagyományosan műszaki érdeklődésű. A gimnáziumba anyagszerkezet szakra jelentkeztem...”

A pályáratévedés további részleteit is mind elmeséli Pataki András. Feltételezésem ezúttal sem vált be, miszerint a táncos, aki a testével fejezi ki érzelmeit, gondolatait, nem a szavak embere. Biztonság kedvéért még meg is kérdeztem, szeret-e beszélgetni, saját magáról szívesen mesél-e? Válasza ugyan ez volt: „Egyre kevésbé: azt veszem észre magamon, hogy mind zárkózottabb vagyok”, majd mindennek ellenére, kedvvel és részletekbe menően válaszolt kérdéseimre. Újdonsült együttesvezetőként persze értenie is kell az emberek nyelvén.

— Teljesen más feladat ez, mint amit eddig bármikor is csináltam. Most tanulgatom, pár hete. Olyan emberekkel kerülök kapcsolatba, amilyenekkel korábban soha. De bevallom, e közegetben sem érzem rosszul magam.

— Szóval, hogyan is „tévedt el” ilyen szerencsésen?

— A hetvenes évek végén nagy tábora volt a táncházmozgalomnak. Nekem akkor mindössze annyi szerep jutott, hogy egyetemista bátyám nyaranta aktívan szervezett táncbörököt szülővárosomban, Balatonfüreden, s egy hozzánk tévedt évfolyamtársát elkísértem a helyszínre. Ottragadtam. Aztán ősszel füttyültem az egészsre, de rejtélyesen, a lelkem mélyén nyomok maradtak e nyári élményekből. És fél évvel később már nagyon is odafigyeltem a televízió felhívására, miszerint a Balett Intézet Néptánctagozata felvételt hirdet. Tizenöt éves voltam. Az iskolában beteget jelentettem, s a kétnapos felvételin, mit tesz Isten, megfeleltam. *Tímár Sándor* osztályában végeztem, majd az egész évfolyamunk, a Győri Balett mintájára együttmaradva, testületileg *Novák Tatánál*, a *Honvéd Együttesben* kötött ki.

Fantasztikus lehetőség nyílt ezzel számunkra. Az időtájt indult el e társulat a népi gyökerekből táplálkozó *táncszínház* irányába. Három évet dolgoztam itt. Erre az időre esik együttműködésünk a Győri Balett produkcióival. Részt vehettem a *Szarvassá változott fiakban*, a *Jézus, az ember fia* című előadásban. *Markó Iván* kérdezte, nem csatlakoznék-e hozzájuk. Többen bátorítottak: jó érzékem van a baletthez. Igent mondtam. Természetesen nem rendelkeztem a náluk nélkülözhetetlen balettos alapokkal. Tudtam, kemény, megfeszített munka vár rám. Úgy érzem, fizikailag sikerült hozzájuk igazodnom, ám mentálisan nemigen tudtam elfogadni az ottani légkört.

Nemsokára jöttek a hírek, hogy megalakult a *Szegei Balett*. Bemutatkozó előadásukat azonnal megnéztem. A náluk uralkodó szellem nagyon tetszett. Másfajta milió, olyan szellemi nyitottság, amely örömmel fogadja a külföldi alkotókat is. Hét éve közöttük tartozom.

Most persze, amióta *Jurónics Tamással* azt a megbízatást kaptuk, hogy vegyük át az együttes irányítását, nem kis felelősség

nyomja a vállamat. Úgy gondolom, az eddig eltelt hét év volt a tanulmányidő. Rálátást szereztünk a pillanatnyi európai baletteletre. A megismert többféle stíusból kiválaszthatjuk azt, ami leginkább megfogott bennünket.

— És az melyik stílus?

— *A posztmodern*. De ez tágon értelmezendő. Éppen az a nagyszerű, hogy táncosainknak annyira kifejlődött a stílusérzéke, hogy egy pillanat alatt képesek váltani. Talán azt mondhatnám, *gyakorlatilag túlléptünk a Graham-technikán!* Leginkább a *José Limon* nevével fémjelzett stílus a mi táncnyelvünk. De már ez is klasszikusnak számítható. Újabb és újabb koreográfusok munkái segítségével kívánunk továbbhaladni. Legutóbb *Roberto Galvan* tanította be nekünk Mozart Requiemjét. Az argentin művész hat éve Svájcban él. Vele remek a kapcsolatunk, s most ő ajánlott nekünk egy hozzá hasonló kaliberű művészt, a Hollandiában élő, izraeli származású *Itzik Galilit*. Következő bemutatónkat vele szeretnénk létrehozni.

— Az előző vezetés kétségbeesett csatát vívott a városi testülettel. Maguknak sikerül szót érteniük?

— E harcoknak, kétségtelen, hagyománya van. A város nehezen tudja kezelni ezt a monstros színházat. *Imre Zoltán* és a színház igazgatója között személyi konfliktusok mérgesedtek el. Zoli az együttes érdekében próbált fellépni, de a konfliktushelyzet egy idő után feloldhatatlanná vált. *Én egyetlen lehetőségnek azt tartom, ha függetlenül tevékenykedünk, s mindenképp több lábra állunk.* Alapítványt hoztunk létre. Kapcsolatba léptünk a *Pingvin Reklámstúdióval*. Velük együtt igyekszünk szponzorokat találni, hogy a várostól kapott támogatáson felül biztosítani tudjuk előadásaink magas színvonalát, utazásainkat, fesztiválok szervezését, táncos-díj létrehozását, stb.

Hosszú csata eredményeképp ott tartunk, hogy a *tagozati jogot megkaptuk*, s a színház kapott további tíz táncos státuszt. Ezek a táncosok működnek közre az opera- és operettelőadásokban, így mi e feladatok alól mentesültünk.

Pataki András és Péntek Kata
Fotó: **Papp Dezső**

Pataki András és Sárközi Attila
Fotó: **Papp Dezső**

— Új neve is lett társulatuknak?

— Némiképp változott: *Szegedi Kortárs Balett* a nevünk. Szeretnénk ezzel is jelezni az együttes stílusát. Amely hangsúlyozom: sokféle. S szándékaim szerint ez a nyitottság a jövőben is megmarad, sőt fokozódik.

— Mikor érez elégedettséget?

— Ha izgalmas feladatokat tudunk adni a társulatnak. Akkor jó a hangulatunk, ha dolgozhatunk. S a légkör kedvező voltára nagyon is jellemző az a tény, hogy három külföldi táncos társult hoztánk, mert tetszik nekik az a munka, ami Szegeden folyik. Egyikük a drezdai Operaháztól érkezett, másikuk Svájcból, a harmadik Olaszországból. S amikor úgy döntöttek, velünk maradnak, egyikük sem kérdezte meg, mennyi lesz a fizetésük. Egyszerűen beálltak a sorba.

— Mivel tölti szívesen szabadidejét Pataki András?

— Szabadidőm egyre kevesebb. Ezért kedves kutyám, egy gordon szetter is már egy ideje a szüleimnél nevelkedik. Nyaranta én is otthon vagyok Balatonfüreden, akkor minden percemet a vitorlásunkon töltöm. De mindennekfelett, nagy passzióm a tánc! Azt hiszem, jó irányba terelődtem. Egy percig nem bántam meg.

Jálics Kinga

Örökségünk sorsa

Beszélgés Diószegi László koreográfussal

— 1972 óta, az első budapesti táncház megszületése óta több mint 20 esztendő telt el. Ez az időszak a magyar néptáncművészet tekintetében korábban nem tapasztalt forradalmi változásokat eredményezett. Felvetődik a kérdés: mióta beszélhetünk egyáltalán néptáncművészetről?

— A néptáncművészet a legfiatalabb művészeti ágak egyike. Az ok egyszerű; a néptáncgyűjtés technikai feltételei e század második felében teremtődtek meg. Ugyanakkor azt sem hallgathatjuk el, hogy léte eleve feltételez egyfajta civilizációs érettséget is, amely az embert, a falusból lett városi polgárt, szűkebb, tágabb közösséget saját kultúrája megismerésére ösztönzi. Az már sajátos történelmi viszonyainknak köszönhető, hogy a Magyarországon legelső szervezett megmozdulás: a Gyöngyösbokrétamozgalmal rögtön politikai tényezővé is válhatott, hiszen alkalmasnak mutatkozott a Trianon utáni revizionista törekvések ébrentartására, illetve esetenkénti szándékolt felerősítésére.

Később, a Rákosi-korszakban is a politika által kiszemelt művészeti terület volt a néptánc, abból következően, hogy vidámságot sugárzott, és főként azért, mert nem beszélt, s alkalmas volt arra, hogy a lebbenő szoknya, a baboskendő csupán az együgyűség boldogságát tükrözze a színpadról. Ezzel természetesen mérhetetlen árokat okozott, hiszen ezt a társ művészetek és az értelmiség azóta sem hajlandó elfeledni; annak ellenére, hogy a néptáncművészet a későbbiekben számtalanszor bizonyította, hogy felnőtte vált és egyenrangú bármely társ művészettel.

Igazságtalan lennék azonban, ha a kétségtelen vadhajtasok mellett — mint a kötelező munkahelyi néptánc vagy a 6—8 éves gyerekekre kényszerített dilettáns iskolai néptánc —, nem szólnék az elvitatathatlan eredményekről. A későbbi természetes kiválasztódás szempontjából döntőnek bizonyult, hogy nagy tömegeket tudott maga mellé állítani. A tömegből azután valóban értékes mintácosok, koreográfusok maradtak. Ennél is fontosabbak érzem Martin György szerepét, aki ugyanúgy hivatásos együttesben kezdett el táncolni, mint a 70-es években a néptáncot nagyra tevő koreográfusok többsége. Bartóki léptékkal mérhető személyiség volt, ő alapozta meg az Európa-, sőt világhírű néptáncfilm-archívumunkat, amely nélkül ma nem beszélhetnénk se táncházmozgalomról, se színpadi néptáncról.

— Érdekes módon a legszínvonalasabb műhelymunka mégsem a hivatásos, hanem az amatőr együttesek körében volt tapasztalható.

— Valóban. Az igazán lényeges és forradalminak mondható folyamat akkor indult meg, amikor a hivatásos együttesek első generációjából néhányan amatőr együttesek élére kerültek művészeti vezetőként. Ők még elvégezheték közben a Színház- és Operafőiskola rendezői szakát, ahol olyan dramaturgiai, szcenikai és egyéb ismeretekre tettek szert, amelyek egy koreográfus számára nélkülözhetetlenek. Így került a különböző együttesek élére Györgyfalvy Katalin, Kricskovics Antal, Novák Ferenc, Szigeti Károly, Tímár Sándor, de többen is, akik ugyan nem váltak a fentiekhez hasonlítható meghatározó egyéniségekké, de alapjában véve színvonalasan dolgoztak.

— A táncházak elterjedéséhez, népszerűségéhez mindezeknél sok egyéb tényező is hozzájárult. Melyeket tartod leginkább kiemelésre érdemesnek?

— A 70-es évek elejére kialakult egy rendkívül színvonalas és sokrétű amatőr néptáncmozgalom. A táncházak megszületését segítette, hogy a genesis szerencsés módon egybeesett egyéb társadalmi folyamatok lezajlásával is, hiszen ez idő tájt kezdett kifulladás a beat-mozgalmal, s a politikai életben is megindult egyfajta lazulás, amely, ha mérsékelt formában is, az egységes nemzeti kultúrából táplálkozó táncházak létrejöttét segítette. Segített

az akkor ellenzékieknek minősített értelmiségi-írói kör, amely szintén szorgalmazta a határainkon inneni és túli magyarság kultúrájának beépítését a közművelődésbe. Ez az időszak azonban nem kizárólag a táncházmozgalomban, annak népszerűségében csúcsosodott ki. Létrejöttek azok a színpadi művek, amelyek a néptáncot különböző módokon alkalmazva, az egyetemes színház- és művészet értékes részévé tudtak válni. Ami pedig a táncházmozgalom szerepét illeti, a társadalom szórakozásának, közművelődésének jelentős tényezője lett. Rendkívül ígéretesen indult, hiszen a szellemi felügyeletet az értelmiség gyakorolta. Volt ugyanakkor egy mérsékelt politikai „nyomás” is, amely nagyban kedvezett a kibontakozásnak. Esetenként sok egyforma öltönyös úriember jelent meg körülöttünk, akiket addig nemigen láttunk...

— A „hőskornak” éppúgy cselekvő tanui voltunk, mint vagyunk a mának. Megkockáztatom a kijelentést: a kettő között mélyes mély szakadék tátong.

— Igen, sajnos nem túlságosan hosszú idő után elkezdődött az a mélyrepülés, ami azóta is tart. A hanyatlás okainak viszonylag nagy irodalma van, ezért én a magam által lefontosabbnak ítélt okokra térek csak ki. Egy rövid időszaktól eltekintve ma már megállapítható, hogy a táncházak dinamizmusának csökkenéséhez bizony hozzájárult tömeges elszaporodásuk, amely természetesen elaprózottsághoz vezetett.

Igen lényeges elem, hogy megszűnt az a bizonyos politikai nyomás is, mert a politika egy idő után rájött arra, hogy nem azzal tudja a mozgalmat eljelentékteleníteni, ha enyhén tiltja, hanem, ha rosszul támogatja. Különböző „védnökségek” alá helyezték a táncházakat, megszűnt az értelmiség erkölcsi-szellemi befolyása, s kicsinyes belvitak keletkeztek arról, ki is kezdte a táncházakat.

Van itt azonban egy jóval kevesebb emlegetett, de hatásában súlyosabb következményekkel járó ok is. A táncváza zenészek körében, a kezdeti példás magartást főlátva, egy sokkal vitathatóbb viselkedési forma alakult ki. Az első zenekarok, mint a Sebő- vagy a Muzsikás együttes tagjai, általában tudatos és autonóm személyiségek voltak, míg az őket követő időszak zenészei egyre kevésbé voltak alkalmasak bizonyos alapvető viselkedési formák közvetítésére. Ez a folyamat ma is tart, egyre többen vannak, akik pop-együttesek társasági mentalitását csempészik be a táncházakba, vagy egyszerűen túl- vagy félreértelmezik az adatközlőtől ellesett szerepeket... Tekintettel arra, hogy a zenészek a táncházak központi személyiségei, viselkedésük az egész táncház hangulatát meghatározza, és ha pl. az igénytelenség, pontatlanság, ivás jellemző egy zenekarra, akkor bizony ez a táncházakra is éppen úgy jellemző lesz. Ennek a viselkedési formának természetes velejárója az igénytelen muzsikálás is. Ez pedig nem stíluskérdés. Ha valaki zenész, ne játsszon hamisan. Az a tény, hogy az adatközlők némelyike hamisan játszik, jelen esetben semmit sem jelent, legfeljebb visszavisz minket az előbb említett hamis szerepértelmezésekhez.

Mindezek egyenes következménye lett, hogy amikor néhány évvel ezelőtt Szomjas György filmet forgatott a táncházmozgalomról — amit be is mutattak az akkori filmszemlén — a legplasztikusabban a műfaj „keleti woodstock” — jellege domborodott ki, ami a legendásabb kifejezéssel élve is: elképesztő. Akkor talán még nem lett volna késő a közvéleményt jó irányba befolyásolni, ennek ellenére azt a perifériát láttatta, illetőleg szólaltatta meg, amellyel a táncház és néptáncmozgalom nem azonosítható. A baj természetesen nem az, hogy a látottak-hallottak megtörténhetek és megtörténnek ma is, hiszen mindenki úgy mulat, ahogy a kedve tartja, de hogy ez legyen a mi cégérünk, arról szó sem lehet.

— Az a gyanúm, hogy a régi törzsgárda tagjait sem szaporodó gondjaik tartják vissza a táncházaktól.

— Igen hosszú névsort tudnék felsorolni a mi táncos generációkból, akik lassacskán elmaradtak csak és kizárólag az említettek miatt, de ismerek nem egy olyan művész- vagy értelmiségi házaspárt, akik számára kevés egyértelműbb feladat létezik, mint a nemzeti identitásuk őrzése és ápolása, de a gyerekeiket már nem szívesen engedik el a táncházakba.

— *Mindez elég lehangoló. Arra kérlek, beszélj inkább a színpadi néptáncat ért hatásokról.*

— Ahogy említettem, a táncmozgalom kezdeti felfelé ívelése magával hozta a színpadi néptánc forradalmi átalakulását is. Az évente megrendezett Szolnoki Fesztiválra Japántól az USA-ig érkeztek az érdeklődők, ahol a legnagyobb hatást az autentikus néptánc jelentette. Ez az irányzat döntően *Tímár Sándor* nevéhez fűződik. Emlékezz csak vissza, a Sanyi minden évben megtanított egy új stílust, s abból csinált egy koreográfiát. Együtt volt minden; hagyományörzés, felfedezőmunka táncosnak, zenészeknek, de a táncművészet számára is. Akkor persze nem tudta senki, vagy csak kevesen sejtették, hogy mint minden, ez az út is véges, mert mi történik, ha „elfogy” az alapanyag, nem lesz újabb és újabb stílus, kikopnak a formák, elavulnak. De akkoriban a lelkesedés, a dinamizmus nem engedte felszínre ezeket a kételyeket. Annál is inkább nem, mert a kulturális kormányzat sorra nevezte ki a legjobb amatőr együttesek művészeti vezetőit valamely hivatásos együttes élére, mert látta, hogy amazok teljesen elszigetelődtek, beköltöztek a maguk elefántcsonttornyaikba, ugyanakkor tüzzel-vassal igyekeztek távol tartani magukat ettől a vadonatúj reneszánsztól. A koreográfusok oldaláról nézve pedig teljesen nyilvánvaló volt, hogy a továbbiakban nem lehet cél a heti háromszori próbaalkalom az egyébként is fáradtan érkező amatőr táncosokkal, sokkal inkább az, hogy profi körülmények között dolgozhassanak. A kinevezések körül viszont teljes volt a koncepcionális zűrzavar. Egy olyan koreográfus, mint amilyen *Györgyfalvy Katalin*, aki az elvontabb irányvonalat képviselte, a Népszínház vezetőjeként arra kényszerült, hogy tájolni járjon, ami abszurdum. Rossz volt a kinevezések időzítése is, mert mire megtörténtek — ahogy *Tímár* esetében is majd két esztendeig húzódtott —, már lendületét veszítette a dolog. A végeredmény? Az amatőr néptáncmozgalmat lefejezték, a hivatásos együttesek közül a Népszínház gárdája hosszás agónia után feloszlott, majd új vezetés alá került. A Budapest Táncegyüttes vezetője, *Kricskovics Antal* visszatért az amatőrök közé! *Tímár* a rengeteg támadás ellenére még tartja magát az Állami Népi Együttesnél, de már nem izzik körülötte a levegő. Talán *Novák Ferenc* az egyetlen, aki jó profi együttest csinált. Ennek ellenére maga a műfaj teljesen elszigetelődött.

Szomorúan mondom, hogy a néptáncművészet magaskultúrába való fölemelkedése — úgy tűnik — végleg csődött mondott. Nincs mögötte amatőr mozgalom, csak egy darabjaira hullott táncvádi struktúra, s az említett okok miatt a vezető értelmiség is elfordult tőle.

— *Ha ez igaz — márpedig igaznak tűnik, akkor fölér egy kisebbfajta tragédiával, amely messze túlmutat a szakmai berkeken.*

— Igen. És különösen azért tartom tragikusnak, mert a közép-európai paraszti kultúra egyedülálló a világon.

Két nagy kultúrzóna, a keresztény világ és az ortodoxia találkozóhelye. A polgárosodás és a civilizáció Nyugat-Európában a 19. századra már eltűntette a paraszti kultúrát s pusztán leveltárak adataiból lehet következtetni. A Balkánon és a Kárpát-medencétől keletre viszont nem alakulhatott ki a nyugati mintájú polgárosodás és civilizáció, mert ott nem hatott a reneszánsz. Nem alakulhatott ki például a páros tánc, a barokk zene paraszti megfelelője, amelyek a Kárpát-medencében mai napig tettenérhetők, különösen Erdélyben, ahol a török birodalomtól való viszonylagos függetlenség miatt folytonos volt a fejlődés. Ez azt jelentette,

hogy itt a 13. századtól kezdve folyamatosan egymásra rakódtak ezek a rétegek. Bizton mondhatjuk tehát, hogy a Világörökség részét képezik.

Természetesen közös örökségről van szó, ám miután a Kárpát-medencében a magyarság a legnépesebb, s a gyűjtés és rendszeres alapján el is jutott a szintézisnek arra a fokára, hogy olyat mutassunk a világnak, ami karakterisztikusan magyar, illetve Kárpát-medencei, ebből eredően sehol másutt nem található meg, művészi értékeit tekintve pedig a legmagasabb igényeket is kielégíti.

Összességében tehát — és innen már feltételes módban kell folytatnom —, lehetőség lett volna arra, hogy megteremtünk egy Kárpát-medencei Gades-stílust, hasonló világhírrrel.

Mi kellett volna ehhez? Mi kellene ehhez? Mindenek előtt szervezett oktatás, tantervvel s a legapróbb részletekig egyeztetett, kimunkált módszertannal, a szükséges anyagi háttérrel.

— *Úgy tudom, történtek ilyesfajta kezdeményezések, ám ezek elsősorban a koreográfusok és a néptáncanárok továbbképzését szolgálták, szolgálják.*

— Valóban, de még az intézményes kereteken belüli próbálkozásokat sem sikerült valódi tartalommal megtölteni. Még a nevében oly nagyigényű mesteriskola esetében sem, amit a Népművelési Intézet szervezett. Hiába hívták meg előadónak a legjobb koreográfusokat, más szerep nemigen adatott neki, mint hogy két turné között „lerohantak” s futtában, rendszertelenül beszéltek valamit a saját művészetükről. De, hogy egy időben közelebbit is mondjak, *Tímár* megkért, hogy a pár évvel ezelőtt létrehozott Táncművészeti Főiskolán — amíg ő külföldön van — tartsak helyette órákat. Az előadásunkhoz videómagnóra volt szükségem. Nekem kellett megkeresni a technikust, aki éppen egy balettórán csavargatta az erősítőt, ahol az intézmény akkori igazgatója, *Dózsa Imre* is jelen volt, s ahonnan engem, mint kollégát, mint néptáncanárt, akkor már a Magyarságkutató Intézet tudományos munkatársát, minősíthetetlen stílusban egyszerűen kidobtak. Nem volt egyetlen ember a házbán, aki a néptáncot komolyan vette volna. Nem biztosítottak megfelelő körülményeket, hogy aztán az évről-évre vizsgán vállukat vonogatva mondhasák: „Uraim, ezt akarták!”.

— *Egyre inkább zavarban vagyok. Végül is hol tartunk ma?*

— A hivatásos együtteseknél kezd visszatérni a 70-es évekbeli elszigetelődés. Különösebb visszhang nélkül csinálják az általuk jónak tartott dolgokat. Az amatőr mozgalom lefejezetését már említettem. Az „elhantolás” azonban a rendszerváltás óta folyamatosan tart. Az amatőr művészeti mozgalom általunk is gyakorolt formája a szovjet kultúrpolitika találmánya, hiszen a művészeti csoportokat a szakszervezetek és a szövetkezetek égisze alá rendelték. Ezerszer hangsúlyoztuk, hogy a mozgalom művelőinek semmi kapcsolatuk nem volt sem a szakszervezeti funkcionáriusokhoz, sem a politikához. A külföldi utak során is szinte kiröhögöttük őket és csak kínlódtunk velük. Ahelyett azonban, hogy a rendszerváltás után megbecsülést kaptunk volna azért, hogy még ilyen körülmények között is értékeset és időtálló produkáljunk, sőt már 15—20 éve is azzal foglalkoztunk, ami egyes politikai pártok, csoportosulások zászlóján lobogva még ma is újnak hat, nos, mindezek ellenére nem egyszer azt vetették a szemünkre, hogy ez valami kommunista csökevény.

— *Némi ellentmondást értek az általad elmondottak és a közelmúlt történései között. Megszaporodtak a néptáncbemutatók, a televízió tavaly néptánc-koreográfus versenyt szervezett. Ilyenre az elmúlt 20 évben nemigen volt példa.*

— Én nem látok semmiféle ellentmondást. A néptáncmozgalom ma is rendkívül erős, tömegeket mozgat. Fantasztikus a gyermektáncmozgalom. Mindez azonban meglehetősen „belterjesen”, a magyar kulturális és művészeti élet periferiáján, támogatás és különösebb visszhang nélkül történik...

ifj. Léka Géza

Esztergályos Cecília

„Örök szerelmem: a klasszikus balett!”

Olykor... olyan érzés is elfog, legjobb volna egy szál feketében játszani, hadd érvényesüljön igazán a hang, a mimika, a gesztus. A többi úgyis csak a figyelmet tereli más irányba.
Esztergályos Cecília: „Adj békét, Uram!”
(1986)

Fotó: **Bartók István**

A legnépszerűbb magyar színésznő. Michael Jackson és Konrád György között fürkésző mosollyal nézi ki a legújabb KI KICSODA? borítójáról. Tekintete fogva tartja az egyszeri olvasót. Jelenléte pedig milliányi TV-nézőt csal a képernyő elé, mikor is hétről hétre kibogozza és elboronálja népes „fogadott” családja valamennyi gondját.

Ki ne tudná, hogy Esztergályos Cecília, a Familia Kft. „Ágnes asszonya” szépreményű balerinaként kezdte színpadi karrierjét?

— Könyvedben sok-sok részletet társz fel táncos múltadból. Szeretettel, tán csöppnyi nosztalgiával idézed fel az iskolapadban s a balett-teremben szerzett élményeket; a reményteli várakozás, a csalódás és a „csakazértis siker” korszakát. Végül az elválást, amely csupán a tánc néma színpadától jelentett búcsút, mert a prózai színházzal kötöttél felbonthatatlan házasságot.

— Pedig az örök szerelmem a klasszikus balett! Volt és maradt! Jól mondod, nosztalgiát érzek, mégha olyan sokk is ért, hogy 25 évnek kellett eltelnie, hogy oldódjon bennem.

— Mikor történt?

— Tizenhét és fél éves koromban. Végzős növendék voltam, lezajlott a vizsgakoncert: többek között *Matula Istvánnal* a „Fehér-pas de deux-t” táncoltam A hatyúk tava II. felvonásából. Felhőtlen boldogságban úszott az egész évfolyam... Másnap, amikor — szülők, növendékek — bementünk a diplomaosztásra, tudomásunkra hozták, hogy mindnyájunkat leküldtek Pécsre. *Hogy belőlünk legyen a Pécsi Balett...!* Mamáék rögtön megmondták, hogy engem nem engednek Pécsre szerződni. Az intézet akkori igazgatója — nyilván felsőbb utasításra — azonban közölte, hogy „*vagy lemegyünk Pécsre, vagy nem kapunk diplomát!*”

Ebben a kényszerhelyzetben — a balettel eltöltött kilenc év után — kétségbe voltam esve. Ráadásul számomra a modern balett ismeretlen volt; 1960-ban Magyarországon még nem létezett! Én viszont, ha most, mégegyszer megszületnék, akkor újra csak a táncot választanám, és az Operaház balerinája lennék. Mindig is arra vágytam, arról álmodtam, azért küzdöttem a tanuló évek alatt. Élt ugyanis a Balettintézetben egy iratlan szabály: kitűnő diplomával automatikusan, szinte kötelezően az Operaházba kerül a növendék. És az én diplomám kitűnő lett! Még, amikor úgy döntöttem, hogy otthagynom a pécsi társulatot, és Eck Imre figyelmeztetett („*Cili, ha innen elmész, ide többet nem jössz vissza!*”), megértettem és nem neheztettem rá, mert még mindig abban reménykedtem, hogy az Operaház szerződtet. Igaz, nem tettem érte semmit, nem mentem utána, csak vártam. Közben egyedül gyakoroltam, mert a megfelelő színvonalú „maszek” kurzust nem tudtam megfizetni. S noha az Operaházban jól tudták, hogy vagyok, hogy csak a hívó szóra várok, hamarosan rá kellett jönnöm, hogy csend honol körülöttem; hogy nem kellek.

— Még ma is fáj?

— Ma már legfeljebb elszomorít. De először csak 1985-ben tudtam újra belépni az Operaházba. 25 évvel a vizsgakoncert után...

— És Pécsért hogy bírtad ki?

— Úgy, hogy a mama leköltözött hozzám az albérletbe az első három hónapban. Közben magántanulóként kellett elvégeznem a gimnáziumot. Végre leérettségiztem, és azt mondtam, soha az életben nem tanulok többet. Évfolyamtársaim továbbtanulási terveket szöttek, én meg a magasba dobtam a könyveket...!

— És aztán?

— Aztán — 1964—1968-ig — folyamatosan tanultam a Színházművészeti Főiskolán, és azóta is mindig, most is, nap mint nap. Bár, megvallom, ma sem túl lelkesen, szerencsére viszont már nagyon könnyen tanulok. Igaz, közben megtanultam tanulni...! Emlékszem, milyen „kalandom” volt még az olvasással is... Mama leplezte le a titkomat, amikor egyszer, első osztályos koromban, úgy karácsony táján, a napi otthoni hangos olvasás alatt megdicsért és odajött hozzám: „Nagyon jó, Cilike. Mutasd, melyiket olvastad ilyen édesen?” Akkor derült ki, hogy emlékezetből és fantáziából meséltem, hogy egyetlen elhangzott szó sem úgy állt a tankönyvben... Mamának betűről betűre meg kellett tanítania az ABC-t...

— Az élet iskolája talán mégis kárpótolt. A táncról bármennyire is elszakadtál, máig kíséri a pályád. „A hattyú halála” című magyar filmben, amelyet Szántó Erika rendezett, balerina is lehettél.

Olga Lepesinszkaja lelkes balettnövendékek gyűrűjében
A kép bal szélén: Esztergályos Cecília
Fotó: **Tóth László** (Mezey Béla archívumából)

— Igen. 40 éves koromban visszahúztam a spicc-cipőt! Dózsa Imre, a Balettintézet akkori igazgatója megengedte, hogy két hónapon keresztül ott gyakorolhassak. A középgyakorlatokat nem bírtam (megírhatod!), de a rúd mellett minden kitűnően ment. A filmszerep kedvéért még le is fogyasztottam magam 53 kilóra. 18 nap alatt egy drasztikus kúrával lefogytam öt kilót. Egy, majd naponta eggyel több citromot kellett megennem, és a kilencedik nap elteltével mindig eggyel kevesebbet. A citrom lebontotta és kivonta szervezetemből a káliumot, a kalciumot és a magnéziumot, szóval a legfontosabb ásványi sókat. Hiába ehettem ezalatt párolt zöldséget, könnyű csirkehúst, egyszerűen csak elájultam...

A felvétel azonban sikerült. A teljes rúdgyakorlatot komolyan végigcsináltam, mindent beleadtam, éreztem, hogy szakmailag kifogástalan. De kiderült, hogy a kész filmen csak a felsőtestem látható, hogy az egész alakos részleteket: épp a gyakorlatok lényegét kivágták. Majd beleőrültem...

— A színházi rendezők is jól tudták, hogy színésznőként is képzett táncosnővel van dolguk. És a feladatokat eszerint osztották. Jól emlékszem a „Ramajana” kötélén mászkáló pajkos Hanumán-jára, vagy a rongybaba-tágságú Petruskára a Thália Színházban.

— Veszprémben is táncoltam. Az *Osztrigás Miciben* a *la second*-ban tartott lábbal, nyújtott térdrel jártam a kán-kánt. De 1979-ben a *Hiawataban* egy körbefutás közben megtörtént az első izomszakadás a bal vádlimban, utána öt évvel a *Kékmadár* főpróbáján a jobb lábamban is.

— Mit éreztél?

— Olyan volt, mint a lórugas. Gyorslötözéssel játszottam a Macskát és táncoltam egy spanyol táncot is. Közben a tornacipőt váltogattam a tűsarkúra. Föl-le, föl-le. Ez volt az, amit a vádlim akkor már nem viselt el. Vittek a Sportkórházba, szorítókötést tettek rám, mert a szerep tetszett, és mindenáron ragaszkodtam hozzá. Három nap múlva, a premieren, szakadt lábbal, de megcsináltam. Ruganyos voltam. Nem vették észre, hogy csalog. Szinte csak csípőből mozogtam, s azt mondták, fantasztikusan „macskás”, amit csinállok...

— És a jelen?

— Ahol, amikor csak lehet, még táncolok. Sajnos, a fizikai megkötöttségem ma már visszafog. Hétköznapijaimat pedig a televíziós családdal járó állandó elfoglaltság tölti ki. De nem bánom, hiszen mindnyájan nagyon kedvesek. Az ikrek eljöttek a lakásomra és felköszöntöttek *Anyák napján!*

— És a közönség?

— A boltban, az utcán megszólítanak az emberek és Ágicának hívnak. Azt hiszem, régebben is szerettek, de most lépten-nyomon a tudomásomra is hozzák. Lehetséges, hogy balerinaként soha nem lett volna részem ennyi elismerésben?

Kaán Zsuzsa

— *Mesternő, kedves! Hogyan tett szert ekkora ismeretre?*

— Hadd kezdjem az elején... Már kora gyermekkoromban érzékenyen reagáltam a zenére, és hallatán azonnal, önkéntelenül is táncolni kezdtem. A zene, a házimuzsikálás pedig a mi családkban mindennapos tevékenység volt. Emlékszem, születésnapomra koncertbérletet kaptam ajándékba, és 14 évesen partitúrával a kezemben ültem a Zeneakadémián... Szüleim időben felfigyeltek ugrándozó lányuk tehetségére, és elvitték az akkori igen népszerű orosz balettmester, *Igor Trojanoff* Hajós utcai balettkolájába. Trojanoff ragyogó megjelenésű férfi volt, karitatív személyiség, aki a Gyagilev-féle Orosz Balett egykori táncosa-ként hirdette magát. Ami igaz, az igaz, kitűnő pedagógus volt, és boldog voltam, amikor megbízott, hogy foglalkozzam a legkisebbekkel.

Később a lengyel származású koreográfus, *Jan Cieplinski* vezette operaházi balettegyüttes tagjaként szerepeltem a *Bolero*-ban, a *Faust*-ban, és a *Csajkovszkij V. szimfóniájára* készített Cieplinski-balettből is. De, váratlanul súlyos kosztiúmallergiát kaptam, és ezzel operaházi karrierem, sajnos, véget ért.

Akkortájt két választási lehetőség kínálkozott a táncos pálya iránt érdeklődőknek: vagy a klasszikus balett, vagy a néptánc. Engem azonban mindkettő vonzott, és fokozatosan a kettő ötvözte: a *színpadi karaktertánc* iránti érdeklődés is kifejlődött bennem.

— *Adódott erre valamilyen szervezett, intézményes lehetőség?*

— A véletlen úgy hozta, hogy igen. 1946-ban a Színház- és Filmművészeti Főiskola ötéves *koreográfusi tanszakot* hirdetett, *Szentpál Olga* vezetésével. S mivel én őt már a háború előtt is ismertem, és tetszett mindaz, amit csinált, jelentkeztem és fel is vettek. Nem csalódtam: Szentpál Olgának még ma is, ennyi év után is, nagyon sokat köszönhetek. Úgy is, mint tanárnak, úgy is, mint embernek. Negyedéves koromban — a főiskola szokásaitól eltérő, rendhagyó módon — *Gáspár Margit*, a Fővárosi Operett Színház akkori vezetője, megbízott egy koreográfusi feladattal. Annak hatására, hogy megnézte azt a munkámat, amelyet március 15-én az Operaház színpadára hatvan katonának és ápolónőnek „komponáltam”, felkért a *Szabad szél* című operett táncbetéteinek megkoreografálására. Ez lett a diplomamunkám, (az ötödik évfolyamot már ezzel a „gyakorlattal” töltöttem el), és tudásomat egy külön vizsgabizottság bírálta el a premieren. Mondanom se kell, siker volt, és leszerződtem az Operettszínházhoz.

— *Milyen operettekhez készített azután koreográfiát?*

— Például a *Szelistyei asszonyokhoz*, a *Palotaszállóhoz*, a *Szabadság, szerelemhez*... De — *Gyulai Gál Ferenc* orosz zenei montázsára — elkészítettem a *Masenyka álma* című egyfelvonásos balettet is, amely egy örökké aktuális témát dolgozott fel: *Masenyka* kedvenc játéka ugyanis egy négerbaba volt...

— *Ha jól tudom, mindezt megelőzően, már a negyvenes évek végén Rábai Miklós vezetésével a magyar néptáncot is kutatta...*

— *Így van, s amikor Lőrinc György* igazgatásával megalakult az Állami Balett Intézet, akkor — egy frissen szerveződő munkaközösség élén — elkezdhettem kidolgozni a karaktertánc pedagógiai módszertanát. Megtanultam, ismertem ugyan az orosz-szovjet karakter-tréninget, de nem értettem egyet azzal, hogy a növendékek egyenként, szólóvariációk során adtak számot egy-egy nép táncáról, etűdszerűen. Holott közismert, hogy a nemzetközi balettrepertoár a karaktertáncokat csoportosan, színpadi helyzetekben ágyazottan használta. Ezért mi is többszemélyes kis koreográfiákat komponáltunk és tanítottunk meg a növendékeknek. A tananyagot egyébként azzal a céllal dolgoztuk ki, hogy a balett-tantárgy mellett egy azt kiegészítő s a stílusérzékét fejlesztő *másik tantárgyat építsünk fel*, a növendék sokoldalú képzetését elő-

segítve. Módszerünkön több nemzedék nevelkedett, s tudom, hogy intézeti tanítványaink a nagyvilág színpadain is jól hasznosították az otthon tanultakat.

— *És hogyan került a Mesternő külföldre?*

— *Nádasi Marcellának* köszönhetem, hogy 1969-ben meghívtak a Hágai Királyi Konzervatóriumba, amit más hollandiai iskolák meghívása is követett. Többek közt az amszterdami Színházi Iskola tánctagozatáé és a Brabant Konzervatóriumé. Volt olyan időszak, amikor 31 órát tartottam hetente. Korábban Drezdában is dolgoztam *Gret Palucca* táncakadémiáján; a drezdai Operettszínházban pedig *Goldoni: Két úr szolgálja* című darabjából készítettem balettet.

Mintegy tizenöt éven át tanítottam *Kölnben* is a világhírű nyári tánc kurzusokon, ahol óráimra nemcsak a tanulók, de a tanárok is jártak. Így fokozatosan egy tanárképző kurzus is kialakult itt.

— *Beszélhetünk-e Roboz-metódusról?*

— Talán igen. Hiszen Londonban, a Királyi Táncakadémián már évek óta szintén a nyári kurzusok állandó karaktertanárként tartanak számon, a növendékek és a továbbképzésre jelentkező mesterek egyaránt. Tudja, az én módszerem ideológiáját, elvi alappilléret egy Carl Orff-idézet adja: „*Keresni, ami összeköt; Megismerni, ami elválaszt!*” Úgy érzem, ebben a gondolatban bennerejlik mindaz a tisztelet, amit én a különböző népek-nemzetek egyénisége, néptánca iránt érzek. S a módszerem a gyakorlatban is ezt célozza; ezért tanítok ún. blokkokban. Tehát egy ideig csak lengyel táncot, egy ideig csak ukránt vagy csak magyart, hogy a növendék teste, izomzata megérezze az eredeti táncok lényegét; hogy egyiket ne keverhesse a másikkal; hogy *stílusismeretük tiszta maradjon*. S hogy mennyire értékelik, amit s ahogyan csinálók, azt például az is jelzi, hogy éppen a napokban hívtak vissza Londonba, hogy a *Royal Ballet School 1993/94-es tanárvizsgálójára*, a *Covent Garden színpadán újra tanítsam be két korábbi koreográfiámat...*

— *Azt hiszem, színes történeteiről is érdemes lenne egyszer hosszán beszélgetni, sőt, megírni is őket...*

— Isten tudja... Bár az talán érdekes lenne, hogy milyen kalandos körülmények közepette találkoztam újra Trojanoffal Kaliforniában. Aki, bár már alaposan benne volt a korban, jól emlékezett rám kislánykoromból, és „magyarul” ezt mondta: „*Ágika, ugye, mondta nekem, hogy te fogsz karriert csinálni...*”

Vagy fontos fejezet lehetne az Operaház akkori művészeti vezetőivel való kapcsolatam. A felejthetetlen *Oláh Gusztávra* és *Nádasdy Kálmánra* gondolok, akiktől rengeteget lehetett tanulni. Olyasmit is, amit egyetemen, kurzusokon nem tanítanak...

— *Talán igaza van G. B. Shaw-nak? „Azok, akiket tanítanak, sose tudnak.”*

— Természetesen ez a két különleges, nagy kultúrájú színházi ember nem tudásukat fitogtatva, diplomát lobogtatva tanított. Ezt a szellemiséget nagyon fájdalmasan hiányolom mai kulturális életünkben, és nem csak Magyarországon.

— *És csak Magyarországon mit hiányol a Mesternő?*

— A szívet, az odaadó szorgalmat, az alaposságot, a pálya mélységese szeretetét. Mert úgy látom, hogy kinn, aki táncol, az azért vállalja, azért vállalja, mert beledöglene, ha nem táncolhatna. Budapesten ezt a fajta megszállottságot csak egy-két igazi, kivételes személyiségnél tapasztalom. A többség közönyös és fáult. Mit gondol, hosszútávon ez vajon hova vezet?

Hézsó István

Tánc-esetek

A Közép-Európa Táncszínház bemutatója

A Budapesti Kamaraszínház társulata — a *G. musical és balett iroda* anyagi támogató-sával — egyszerre két lépést is tett új arcu-latának megteremtése felé, s mindjárt két különböző úton.

A kezdeti évek műsorpolitikájában — sokan emlékeznek még erre —, az alapító néptáncosok felkészültsége (s újító ked-ve) dominált; ehhez igyekeztek felzár-közni a balettintézetű középdiplomával hivatásos balettagyúttal, be nem ju-tott, ám biztos alapokkal rendelkező s más technikákra is fogékony új tagok. Énekes István, Szögi Csaba és alkotótár-saik szimbiózisa: a „négyfejű” Janghy B. Zita néven működő vezetői társulás azon-ban felbomlott. A repertoárépítés a to-vábbiakban bizonytalan útkeresések és kétes értékű (bár a táncos-neve-lésben bizonyára hasznos) ered-mények jegyében haladt; a ne-gatív póluson a *Luna* című koprodukcióval, amelyben a francia mozgásszínház-koreográfus a társulat egyik legkitűnőbb nép-táncosát egyenesen to-ló-kocsiba ültette...

A társulatigazgatóvá lett Szögi Csaba —

úgy tűnik — irányt váltott, amikor elhatá-rozta, hogy az együttes szakmai felké-szültségét a klasszikus balett technikájá-val szándékozik megerősíteni. *Sebestyén Csabát*, a Győri Balettől átszerződött haj-dani Forgách-növendéket kérte fel balett-mesternek. Ezt követően Sebestyén kore-ográfusi bemutatkozása sem váratott ma-gára sokáig.

A június 4-i premier első részében, a *Don Juan szerelemhalála* című darabja egyes részletein olykor még átszüremlik a győri mester és példakép: *Markó Iván* sa-játos modern balett-nyelvazete. Egészét tekintve azonban — *Frankó Zsolt* dráma-turgiai útmuta-tásai alapján és *Gombár Judit* jel-

mezeivel — elsőműves koreográfus léte-re máris találékonyságról s színházterem-tő készségről adott számot. *Don Juan*-értelmezéséhez pedig jó talajra s megfelelő karakterekre talált a Közép-Eu-rópa Táncszínház csapatában.

Főhőse esendőbb és kiszolgáltatot-tabb, mint valamennyi ismert opera- és balettverzióban. Nem gyilkos, nem is fel-tétlenül szélhámos. Ez a *Don Juan* (*Tokai Tibor*) a nők áldozata: az apáca (*Fodor Ka-talin*) megkövezi, megátkozza; az igazí-nak tűnő, hamvas szerelmes (*Dallos Gyön-gyi*) elhagyja; s miután egyetlen hűség-s társával: legényével (*Vári Tamás*) mind-ketten megmártóznak a női érzékiség poklában, a gyönyört osztó némbor (*Auksz Éva*) egy különös fantom (*Rogács Péter*) kezére játssza. *Don Juant*, a nők bálványát, a hódítás lovagját, nemének díszét eléri a végzet: no nem a kövendég, inkább egy homoszexuális hippy alakjáb-an, aki a beteljesülést paroxizmusa után leleplezi magát. *Don Juant* megsemmisíti a felismerés: férfival szerelkezett... A klasszikus- és modern balett-alapokon nyugvó szolókkal és kettősökkel, a moz-galmasnak tetsző bumfordi paraszttánc-cal Sebestyén Csaba változatos, bár kissé eklektikus, de mindenképp kellemes és jól egyenített táncfeladatokat adott az együttesnek.

A második „táncestet”: a *Regenezis* vendégkoreográfusa, *Jurónics Tamás* (a Sze-gedi Kortárs Balett művészeti vezetője), az egyformaságra helyezte a hangsúlyt.

Az egyformaságra, ami nem feltétlen jelent egyhangúságot. Most mégis mono-tonnak éreződik a sokszor ismételt (előre sejtethető) kombinációkat, amelyeket a „holdog békeldékből” napjainkig konzervált s „mai polgárként” újraélesztett férfiak és nők járnak táncgöngyön.

Blázirt együgyűségükben remekül ér-zik magukat: az estélyi öltözékből foko-zatosan alsoneműre vetkőzve, kedélye-sen elődögönek a megszokás szibbasztó gépezetében. Epp csak rácsodálkoznak a nyomorult kis öngyilkosjelöltre (*Fodor Ka-talin*), aki ereit már felvágta, amikor ráta-lálnak. Segíteni persze senki nem siet, szép komótosan megvárják, hogy egy konyhakéssel meg is ölje magát. *Fodor Katalin* (bár ez a szöveg ugyanúgy túlmé-retezett, mint az előző darab kielégület-len apácájáé), itt is (s előbb ugyanígy) nagyszerű, expresszív alakítást nyújt. A négy pár pedig a kiadós mennyiségű tánc-feladat birtokában remekül helytáll: *Jurónics* táncgrotteszkjét, amelyről — gyanít-juk —, korunk „társaságának” bizarr gör-befűkre kívánt lenni, bírták humorral és dimanikával is.

A premier alapján megállapíthatjuk, hogy — a magyar néptánc kortárs színpadi feldolgozásának ígéretével életre hívott Közép-Európa Táncszínház — egyértel-műen elindult a modern balett illetve a kor-társ tánc irányába. Vajon a Tánc-esetek olyan „terápia”, amely nemcsak eseti ke-zelést nyújt?

— kaán —

Sebestyén — montázs:

Don Juan szerelemhalála

Az ismeretlen szépség: *Dallos Gyöngyi*

Fotó: **Kanyó Béla**

Egy élő forgatókönyvet adok át...

Találkozás Sebestény Katalin mesternővel

Fotók: Mezey Béla

Radványi Attila

Bokor Zsuzsa

Hommer Csaba

Darvas Gabriella

Lendvai Zolt

Veronica Endo

— Tűzön ülök. A legborzasztóbb pillanatok azok, amikor tudom, hogy valamelyik rizikós lépés vagy forgás következik, hiszen jól ismerem növendékeim gyenge pontjait. Ilyenkor a lélegzetem is eláll! — mondja Sebestény Katalin évfolyamvezető balettmester a vizsgakoncert után.

— Milyen emlékei vannak a növendékekkel való első korszakról?

— Legalább egy év kellett ahhoz, hogy igazán megismerkedjem velük. Ki kellett tapasztalnom az adottságaikat, egyéniségüket s lelküket, hiszen csak utána tudtam őket igazán megközelíteni. De valójában már korán bensőséges kapcsolat alakult ki közöttünk.

— Volt valami különlegessége ennek a kapcsolatnak?

— Valamennyi kislány egy-egy nem mindennapi személyiség. Ha külön-külön évfolyamokban tartoztak volna, biztosan kitűntek volna egyéniségükkel. Így együtt tulajdonképpen egymás konkurenseivé fejlődtek jó értelemben véve, ez adott lendületet és tudatosságot felkészülésükhöz.

— A fiúosztályt csak az utolsó évben vette át. Milyen problémákat okozott ez a nagy csapat kamasz?

— Főként a gyakorlatok összeállítása jelentett nehézséget, hiszen a fiúk technikailag mást igényelnek, mint a lányok. En át tudom nyújtani nekik is a „tudást”, mégis, amikor lehetőség van rá, megkérem férfikollégáimat, hogy segítsenek. Egy férfi jobban meg tudja érteni velük a kizárólag rájuk vonatkozó trükköket.

— Hogyan történik a vizsgakoncert műsorszámainak kiválasztása?

— En már hetedik évfolyamtól kezdve azon gondolkodom, kinek mi állna jól. Természetesen közben többször is változnak az elképzelések, de végül is az a cél, hogy a növendék olyan feladatot kapjon, amelyet technikailag biztosan meg tud oldani és egyéniségét is megmutathatja!

— A tanulmányi évek jó eredménye és a sikeres vizsgakoncert garanciát ad a további sikerekhez?

— Ez nagyon nehéz. Pillanatnyilag úgy érzem, egy kicsit el vagyunk zárva a világtól. Jobban kellene haladnunk a nyugati táncvilág fejlődésével, pontosabban kellene ismerünk a szakmai eredményeket. Talán akkor biztosabban tudnánk felkészíteni a növendékeket például a nemzetközi balettversenyek követelményeire. Természetesen így is sokan megállják a helyüket a világban, ha külföldre szerződnek. Ugyanakkor azt hiszem, sokszor nem is a technikai felkészültséggel, hanem inkább a más életformával és mentalitással van a baj. Tudom, hogy jelenlegi osztályom egy-két növendéke szakmailag tökéletesen megfelelne, de nem valószínű, hogy boldogok lennének.

— A tanulmányi évek jó eredménye és a sikeres vizsgakoncert garanciát ad a további sikerekhez?

— Mindenesetre bizonyos technikai felkészültséget, esetleg önbizalmat ad, de — garanciát a sikerre — semmiképpen. Számtalan példa volt már arra, hogy kevésbé jó növendékekből híres művészek cseperedtek, de ez fordítva is megtörténhet.

— Nem nehéz a válás?

— Szerencsére általában nem mennek nagyon messzire, ezért mindig tudom, mi történik velük. Minden volt növendékemmel tartom a kapcsolatot, s követem sorsuk alakulását.

— A vizsgakoncert után kész táncosoknak látja őket?

— Egyáltalán nem! En élő forgatókönyvet adok át, amiből ezek után lehet „regényt” vagy „verset” írni.

Pallavicini Zita

Hegyaljai Zsolt

Demeter Artur

Séber Lilla

Farkas István

Aleszja Popova

Kun Attila

A Táncművészeti Főiskola idei vizsgakoncertje ismét a Magyar Állami Operaház színültig megtelt nézőtere előtt zajlott, és megjelent a szakma krémje; beleértve a külföldön élő vagy dolgozó számos művésznünket is. Ugyan ki ne várná kíváncsian évről évre, milyen tehetségeket bocsájt szárnyra a főiskola?

Nos, az idén *Sebestény Katalin* osztálya végzett: öt lány és az utolsó évben átvett nyolc fiú. S mindjárt előljáróban meg kell mondani, hogy az általában közepes képességű növendékeken kívül csak egy-két tehetséget lehetett felfedezni. A szokásos *három részes műsor* azonban ezúttal is igényes volt, és az évfolyamvezető mester, valamint a betanító pedagógusok mindent elkövettek a látványos előadás és a növendékek hatékony bemutatása érdekében. Igazán dícséretesen a két nagyszabású és igen nehéz feladatot adó ensemble-rész sikerült. Nevezetesen a műsorkezdő *Diótörő* teljes III. felvonása és a zárószám, *Seregi László* egyfelvonásos balettje, a *Dohnányi*-muzsikára készült *Változatok egy gyermekdalra*.

A *Diótörő divertissement-felvonása* pazar kiállításban és aprólékosan kidolgozott munkával került színre. Pontosabban, szebben a néhány éve egyre hanyatlóbb operaházi előadásoknál. Vonatkozik ez főleg a VI.—VIII. évfolyamos növendékek *Rózsakeringőjére*, a *Keleti tánra*, a végzős *Séber Lilla* és *Kun Attila* stílusos *Kínai táncára* és az *Orosz kettősre*. A főszereplő *Mária* hercegnőt az évfolyam és a főiskola jelenlegi sztárja, *Aleszja Popova* táncolta *kiemelkedő tehetséggel*. Klasszikus felkészültsége, sugárzó személyisége minden bizonnyal nagy nyeresége lesz a magyar balettművészetnek. Partnere, a vendég *Solymosi Tamás* ugyancsak kitett magáért.

A *Seregi-balett* kivételezésben és művészi értelemben is élményszerű „felnőtt” előadásán részt vettek a legjobb végzősök és kiegészítésül egy velük egyenragú, igen jól szereplő nyolcadik évfolyamos kislány: *Tunyogi Henriett*.

A középső műsor rész koncertszámai viszont meglehetősen gyengének mutatkoztak. Kivételt képezett *Béjart: Und so*

weiter... című vidám szólószámában a remek táncos és előadó *Kun Attila*. Betanítója, *Kováts Tibor* saját számát a tőle eltérő karakterű ifjú művészre nagyszerűen állította be. Ki kell még emelni *Bokor Zsuzsát* és *Darvas Gabriellát* két nagyszabású feladat jó megoldásáért, no és persze *Popovát A hattyúk tava* „fekete” pas de deux-jében nyújtott bravúros —, de ki tudja, miért — érzelmileg kissé beszűkült produkciójáért.

A fiúk valamennyien sorozatosan elkövették azokat a táncos bakikat és gikszereket, amelyek növendékelőadásokon előfordulhatnak. Ettől függetlenül — a szólista tehetségű *Kun Attila* kivételével — jó kártáncosok válhatnak belőlük, s ezek-

re a szakmának igen nagy szüksége van. A sokszor pejoratíven emlegetett szlogen, miszerint a Balettintézet „herceg-képzésre” állt be, most éppen megtörni látszott, s átcsapott ellenkezőjébe. Így van ez a szlogenekkel! Bajnak látszik mégis — remélhetőleg nem általánosítható az eljövendő vizsgákra nézve —, hogy a gyengébb táncos anyag esetében túl nagy hangsúly esik a technikai hiányosságok kibalanszírozására, és elsikkad miatta a *stílusok iránti fogékonyság kifejllesztése*.

S végül nemcsak udvariasságból kell megemlíteni az Operaház zenekarának nagyszerű közreműködését, illetve a növendékekre figyelő *Jármai Gyula* intenzív karmesteri munkáját. **G.Á.**

Gskovsky — Aubert:

Grand Pas Classique

Bokor Zsuzsa és *Radványi Attila*

Fotó: **Mezey Béla**

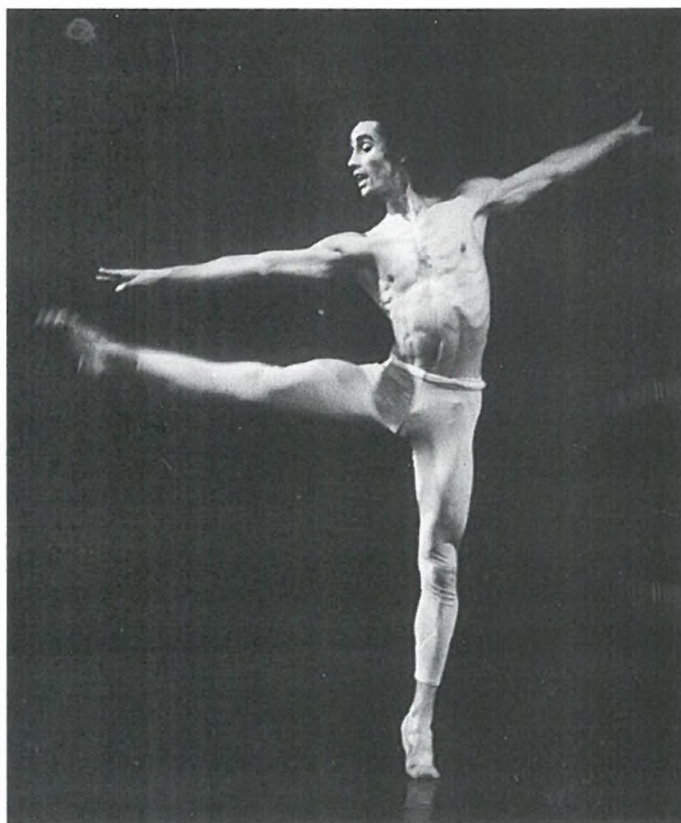
Fotók: Mezey Béla

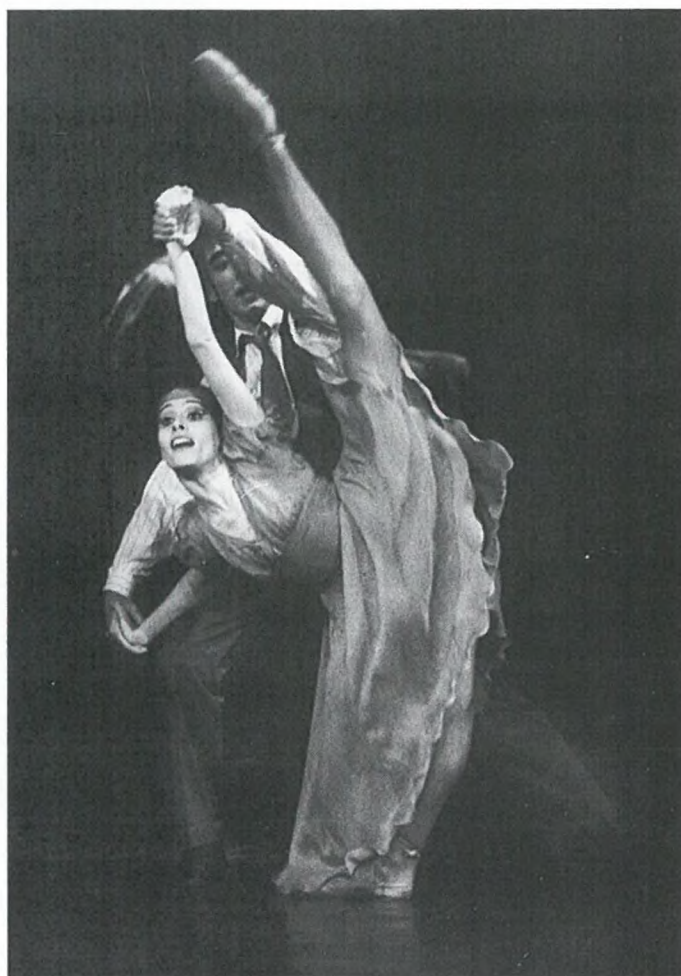
Petipa — Glazunov: Rajmonda
Darvas Gabriella és Farkas István

Seregi — Dohnányi: Változatok egy gyermekdalra
Aleszja Popova és Hommer Csaba

Béjart — J. Strauss: Und so weiter...
Kun Attila

Rivaldafényben a művészet

A Philip Morris számos fogyasztási cikk gyártásában világszerte világszerte. Munkatársaink azonban tudják, hogy az élet minőségét nemcsak a kiváló termékek teszik jobbá, hanem a kultúra és a művészet is.

Ezért támogatja a Philip Morris a művészetet immár 35 éve. És a jövőben is támogatni fogja. Mert felismerte,

hogy a kreativitás világszerte érthető nyelvénél nincs jobb út a kölcsönös megértéshez.

EGRI DOHÁNYGYÁR KFT.

A Philip Morris csoport tagja
Philip Morris USA - Philip Morris International
Kraft General Foods - Miller Brewing Company
Philip Morris Capital Corporation

A piros embléma fehér betűkkel és a koronával
évtizedek óta biztos márkát jelez
a fehérneműk piacán Magyarországon is.

A nagy múltú *Triumph International* a maga nemében a legsikeresebb vállalatok közé tartozik a világon. A több mint 100 évvel ezelőtt alakult cég a mai napig 2 család tulajdonában működik. Szülővárosa Heubach, egy Dél-Bajorországi kisváros, ahonnan ez a világméretű cég kifejlődött. Ma a világ szinte minden országában gyártják és árusítják termékeiket.

A *Triumph* nyújtja ma a legátfogóbb kínálatot a melltartók, fűzőgar-nitúrák, a csábító fehérneműk és az alomszerűen szép hálóruhák, valamint a fürdőruhák piacán.

A *Triumph*-márkát már 1902-ben védetté nyilvánították. Sikerét az anyagok optimális kiválasztása, a legjobb kidolgozás és a szigorú minőségellenőrzés biztosítja. Lépést tartani a felsőruházattal, a vásárlók magas igényeit kielégíteni — ez volt és marad a főcél.

Ma számítógépek irányításával, a legmodernebb technológiával készülnek a modellek, pamut, jersey és az elasztikusságot biztosító Lycra felhasználásával.

A *Triumph* választékában a hagyományos fazonú és alakot korrigáló fűzők, melltartók és egyrészesek mellett a fiataloknak gyártott különböző szabású topok és dresszek is megtalálhatók. De a legdivatosabb csipkecsodák épp így megtalálhatók a kínálatban. A cég ugyan hagyományosan női alsóruházattal foglalkozik, de a férfiakra is gondolt: alsónadrágokat és hozzáillő trikókat, valamint férfi úszókat is kínál. A fürdő- és strandruházat szintén mindig is fontos termékcsoportot jelentett a *Triumph*-árak között, akárcsak a hálóruházat nőknek és férfiaknak.

A *Triumph International (Budapest) Kft.* — mely a *Triumph* márkatermék magyarországi forgalmazója, az anyacéggel való negyedszázados együttműködés eredményeképpen jött létre. Azt a célt tűzte ki maga elé, hogy a magyar vevőknek kezdettől fogva kiváló termékminőséget nyújtson, figyelembe véve a hazai öltözködési szokásokat. Különös hangsúlyt helyezünk arra, hogy a vevők hazánk egész területén hozzájussanak termékeinkhez. Tavaly 1 milliárd Ft feletti forgalmat bonyolítottunk le. Ez közvetve azt mutatja, hogy 1993-ban több mint 1 millió nő bújott naponta *Triumph*-fehérneműbe.

A

TÁNC
REPERETT

CD-lemezajánlata:

BUENOS AIRES

by night

20 Historic Tango Originals by Argentinas Musical Legends

*José Basso • Sexteto Mayor • Héctor Varela • Anibal Troilo • Raúl Garello • Osvaldo Pugliese
Carlos Gardel • Mariano Mores • Francisca Canaro • Florindo Sassone*

**20 VILÁGHÍRŰ ARGENTÍN TANGÓ EREDETI FELVÉTELE
AZ EMI-QUINT KÍNÁLATÁBÓL**

**KIS ÜZLET
NAGY VÁLASZTÉKKAL,
A BELVÁROSBAN!**

**HALOGÉN LÁMPÁK
ÉS HAGYOMÁNYOS
VILÁGÍTÓTESTEK,
VILÁGÍTÁSTECHNIKAI
SZAKTANÁCSADÁS
ÉS TERVEZÉS**

VÉSZI LÁMPA KFT.

**1052 BUDAPEST, GALAMB U. 5.
TELEFON: 118-1333**

**TÜKÖR
szalon**

Budapest, VII., Kertész utca 29.
122-3272

**BALETTISKOLÁK!
TÁNC HÁZAK!
MOZGÁSTÚDIÓK!**

**TÜKÖR
szalon**

Budapest, VII., Kertész utca 29.
122-3272

Tükörfalainkkal sokszorozzák meg Önök is a próbatermek térhatását!
Egyéni elképzeléseiket, ötleteiket szakszerűen megtervezünk és kivitelezünk
az ország bármely pontján!

Arany, barna, zöld vagy metálszürke import tükreink segítségével
legmerészebb álmaik is megvalósulnak!

Unzeitig János üveges mester
Budapest VII., Kertész u. 29. • 122-3272

Referenciák:

Magyar Táncművészeti Főiskola • Nagytétényi Kultúrház • Fővárosi Operett Színház

Szent Bazil püspök
IV. század

A keresztény egyház szellemiségétől kezdetben nem idegen a tánc. Miközben ünnepköreibe olvasztja, saját tanításai szerint átformálja a pogány szertartásokat, táncaikat is „megkereszteli”. Az ókeresztény gyülekezetek ájtatos körtáncokkal köszöntik Karácsony, Húsvét, Pünkösd ünnepét, vagy Mária mennybemenetelét. Nemhiába hívják a püspököt „praesulnak”, azaz „előtáncosnak”, a vallásos himnuszokkal kísért körmeneteket ők vezetik. De Szent Teréz apáca is táncolnak az oltár körül, Spanyolországban pedig táncos miséket tartanak. A paraszti közösségek életörömtől áradó körtáncai persze sokkal szilajabbak, mint az angyaloké az egyházatyák lelki szemei előtt.

Az Izraeli Balett a Margitszigeti Színpadon

„Az együttes vezetője: Berta Yampolsky Párizsban született orosz szülők gyermekeként, majd családjával kivándorolt Izraelbe. 14 évesen Haifában kezdett táncolni, és 18 évesen (férjével: Hillel Markmannal) Londonba ment, hogy ott folytassa balett-tanulmányait a Királyi Balett Iskolában. Berta Yampolsky és Hillel Markman különböző európai társulatokkal lépett fel, turnézott az USA-ban (a French Fokine Company-val és a Monte Carlo-i Orosz Balett-tel), és fellépett az Athéni Fesztiválon is.

1967-ben visszatért Izraelbe, és férjével-partnerével megalapította az Izraeli Balettet, amelynek számos koreográfiát is készített, jelentős szakmai visszhanggal.

Nemzetközi karrierjük kibontakozásában sokat köszönhetnek George Balanchine-nak, aki engedélyezte, hogy több koreográfiája is ott szerepeljen az együttes állandó repertoárján.”

(Részlet a vendégjáték műsorfüzetéből)

A két kitűnő táncos: Berta Yampolsky és férje, Hillel Markman együttese: az Izraeli Balett napjainkra már a nemzetközi klasszikus balettrepertoár ismert műveinek egész sorát mutatta be hazájában és az amerikai kontinensen. Budapesti fellépésük nyitószáma, a Dvořák Variációk ugyanakkor Yampolsky egyik saját kimagasló alkotása, amely 1981-ben a chilei Santiagóban elnyerte a Kritikusok Díját. A látottak alapján a Margitszigeti Színpadon ez volt a koreográfusnő egyéni művészi hangvételét és az együttes sajátos értékeit legtisztábban felmutató műsorszám.

Zenei anyaga az 1875-ben keletkezett vonósszerenád (*E-dúr szerenád vonósokra*, Op. 22.), a zenetudósok szerint Dvořáknak még a német (főként brahmsi) ha-

tást megelőző korszakából való, jellegzetesen cseh-morva nemzeti karakterű darabja. Arányossága (a keringő és a scerzo triós szerkezete) révén valójában még a 18. század formavilágához kapcsolódik. Az öt tételből (1. Moderato, 2. Tempo di Valse, 3. Scerzo vivace, 4. Larghetto, 5. Allegro vivace) álló művet a koreográfusnő tökéletes hangulati azonosulással tudta táncba költetni. Szimfonikus balettjében szerencsésen találkozott Yampolsky némi szláv behatású, érzékeny lírája Dvořák természetesen kibomló, gazdag dallamvilágával.

A női táncosok folyamatosan áramló mozgásai, térben messze kicsengő, hajlékony karmozdulatai, a férfiak elegánsan elnyújtott ugrásai még a halványzürke tó-

nusú kosztümökkel is harmonizáltak. A 3. tétel erőteljes lendületű táncait követően különös hatást keltett a Larghetto tételnek szinte valamely rejtett történést sejtető, drámai hangulatú mozgásvilága. A nőket a földön maguk után vonzó férfiak motívuma olykor fel-felvillantotta Balachine remekművének, a Szerenádnak (Csajkovszkij) távoli emlékét. A koreográfiát tökéletesen tolmácsoló 18 táncosból szinte lehetetlen bárkit is kiemelni. A három szőlőpár Orna Kugel, Sarkisov Vyshlev, Nina Gershan, Kevin Cunningham, Maya Baturina és Bruno Verzino neve azonban mégiscsak idekíváncozik.

A nyitószám megragadó élményét az est többi — olykor figyelemre méltó — darabja már nem tudta ugyanezen a hőfokon tartani. Yampolsky Mefiszto keringője (Liszt), amely a balett-technikát modern elemekkel vegyítve, 12 táncosra készült, például egy különleges, „az ember érzelmi hullámszásának háromszögét” kifejező, drámai erejű pas de trois-val vált emlékezetessé, három remek táncos egyéniség (Orna Kugel, Bruno Verzino, Javier Velaz-

Yampolsky—Liszt: Mefiszto keringő
Fotó: Mezey Béla

Yampolsky—Dvořák: Variációk
Fotó: Mezey Béla

quez) előadásában. Ugyanakkor zavaróan kimódoltak éreztük a díszletként szolgáló lépcsősoron szüntelen fel-le hajszolt együttes látványát. Érdekes megjegyezni, hogy míg korábban a Dvořák-műnél örömmel véltük felfedezni a neoklasszikus angol balett nemes stílusának hatását, úgy ezúttal is sejthető volt a kiröpítő fészek, az angol műhely „kézjegye”. Úgy tűnt, mintha egy korábbi Ashton-balett: az ugyancsak két férfira, egy nőre és kis együttesre komponált *Mephisto Valse* egyfajta korszerűsített, a romantikától eltávolított változatával állnánk szemben.

A Balanchine-Bizet: C-dúr szimfónia című szimfonikus balett bemutatása minden klasszikus együttes rendkívüli próbatétele. Bizetnek ezt, a 17 éves korában készült, három gyors és egy lassú tételből álló alkotását Balanchine 1947-ben szinte tűzijátékszerű versenyműnek szánta (*Palais de Cristal*, azaz *Kristálypalota* címen) a Párizsi Opera csillagai számára. Minden egyes tétel (1. *Allegro vivo*, 2. *Adagio*, 3. *Allegro vivace*, 4. *Allegro vivace*) más-más témát bont ki, és ennek megfelelően minden tételnek jellemző balerinája, férfi szólistája és balettkara van.

Yampolsky—Argov, Bernstein, Caspi: Dancin
Fotó: Mezey Béla

A világhírű párizsi csillagok (*Lycette Darconval*, *Tamara Toumanova* és a többiek) képességeit felragyogtató, szinte testre szabott szólószámokat mindmáig csak kiemelkedő balerina-egyénségek képesek hitelesen életre kelteni. A szólista személyiségén, egyéni sugárzásán áll vagy bukik a darab, amelyet ezúttal pontos, korrekt kivitelben láttunk. Az absztrakt kompozíció mesterien szerkesztett térformái, szellemes mozgásvariációi is tisztán érvényesültek, ám a megragadó művészi élménnyel adós maradt az előadás. Talán a szabad tér távolsága, a hideg időjárás és az élő zenekar hiánya is hozzájárult ehhez. Annyi bizonyos, hogy az előadás nem tudta feledtetni a hajdani magyar bemutatót, amikor is *Patricia Neary* plasztikusan kimunkált betanításában láthattuk a balettet. A varázslatos Szőnyi Nó-

Balanchine—Bizet: C-dúr szimfónia
Fotó: Kanyó Béla

rát, az adagióra született *Kékesi Máriát*, az ördögösen brillírozó *Orosz Adélt*, vagy utóbb *Pongor Ildikó* és *Pártay Lilla* finoman árnyalt alakításait. Az izraeli férfitáncosok virtuozitása most is hibátlannak tűnt, ám az egyes tételek varázsát adó, a balerina személyiségéhez kötött „tartalmi” (hangulati-érzelmi) különbségek nem jutottak igazán kifejezésre. Így hát némi egysíkúság is uralta a tiszteletreméltó produkciót.

Befejezésképp — számunkra kissé szokatlan, idegen műsorszerkesztéssel —, néhány rövid, könnyebb fajsúlyú kamaraszám csillantotta fel az előadók humorát és az izraeli hétköznapokra utaló *couleur locale*-t.

Pór Anna

A Kijevi Balett sztárjai

A nyári BUDAFEST Opera- és Balettfesztivál nyitó eseményeként a *Kijevi Balett* szólistáit látta vendégül az Operaház. Augusztus 10-én, hosszú szünet után láthatott ismét ukrán táncművészeket a magyar közönség, hiszen azt megelőzően a hatvanas évek végén szerepeltek utoljára kijevi táncosok Budapesten.

A népszerű balettrészletekből összeállított esten ezúttal fiatal táncművészek mutatkoztak be, akik mindannyian a klasszikus balett magas szintű ismeretéről tettek tanúbizonyságot. A kétrészes koncert öt-öt műsorszámra így a precíz táncudás és a technikai virtuozitás szemléltetője lett, valódi művészi élményt azonban csak kettő nyújtott közülük. A *rózsa lelke* című *Fokin*-táncminiatűrben a címszereplő *A. Ratmanszkij* alakítása ragadott magával, aki különleges, narcisztikus megjelenésével, teljes átlényegülésével a *zseniális Nizsinszkij hajdani szerepfarmálását idézte fel*. Persze a pompás ugrásokkal és forgásokkal sem maradt adós.

Ugyancsak gyönyörű vonalú táncsal és a nagy elődökhöz méltó finom poézissal formálta meg a haldokló madárlányt *T. Borovik* *A hattyú halála* című másik, *Fokin* koreografálta „örökölt” táncminiatűrben. (Itt kell megemlíteni, hogy az elegáns küllemű műsorfűzet minden esetben adós maradt mind a koreográfus, mind a zeneszerző nevének közlésével, és mivel szóbeli műsorközlés sem volt, sokan találgatták tanácstalanul, hogy mit is látnak a színpadon. Még ismert műrészletek esetében sem hisszük, hogy csupán olyanok ülnek a nézőtéren, akik már az első taktusokról-lépésekről felismerik a koreográfiákat.)

A további virtuóz kettősök, *A kalóz*, a *Don Quijote*, a *Giselle* részletei mellett kellemes perceket szerzett egy vidám kis *Tarantella* (alkotóinak nevét ezúttal is homály fedte). A hangulatos és igazán „táncos” kettőst a már említett *T. Ratmanszkij* és *T. Borovik* adta elő, ismét kitűnően. Megbizsergette a tenyereket a látványos és hatásos *Gopak* is, amelyet *J. Bondarenko* táncolt. A szólókat, kettősöket, hármasokat összefogó 2 hosszabb fűzér: a *Virágfesztivál* amelyről szintén nem derült ki, hogy ki „ukránosította” a „Bournonville-gyanús” koreográfiát) és a *Markitanka* (?) azonban inkább az iskolagyakorlatok színvonalán maradt.

Végül még egy megjegyzés: a koncertműsor díszlete, amely szépséges Operaházunk nézőtéri pompáját folytatta színeivel, díszes formáival, bizony, nem mindegyik darabhoz illett. A *Giselle* temető-jelenetében egyenesen stílustalanul hatott. A vegyes összeállításhoz szerencsésebb lett volna semlegesebb vagy stílusok szerint változtatható háttérrel használni.

— major —

A LORD-MAJOR ÉTTEREM

Buda egyik legszebb parkjában — a Városmajorban — ősfás környezetben, a szabadtéri színház kertjében található. Nyáron hangulatos kerthelyiséggel, esti színházi programokkal, télen zenés vacsoraestekkel várjuk kedves vendégeinket.

*

Nyitva tartás:

egész évben naponta 11–02 óráig

Telefon (asztalfoglalás): 175-59-22/39 mellék

Rendezvények lebonyolítását 50 főig vállaljuk.

THE LORD-MAJOR RESTAURANT

is situated in one of the most beautiful parks of Buda, the Városmajor, in the garden of the open-air theatre, surrounded by old trees.

In the summer, we wait for our guests with outdoor restaurant facilities and theatrical performances in the evenings, while in winter we offer dinner-parties with music.

*

Opening hours:

11 a. m. to 02 a. m. throughout the year.

Table reservation: 175-59-22/39

We undertake the organization of programmes for up to 50 persons.

Egy holland „Kékszakállú” üvegpalotája

Hinderik de Groot látványszínháza a Petőfi Csarnokban

„Olyan sok üvegből vagyok,
 hogy minden felemelt hang
 kővé válik
 és hasadássá.”
 (Gerrit Achtenberg)

Gerrit Achtenberg e néhány sora bizarr, kétpólusú világegyetemet jellemez. Az irodalomkedvelő bábművészből színházi rendezővé, filosz-kvalitású látványtervezővé érett Hinderik de Groot 1971-ben teremtett univerzumát, amelyben a csillogó, átlátszó, simaságával és rideg anyagszerűségével ható üveg és a sebezhető, lüktető, meztelenségében kiszolgáltatott emberi test a két őselem.

Soha ilyen elidegenítő hatást!

Soha ilyen életközelséget, „értelmes” meztelenséget!

A Studio Hinderik nevű kortárs holland társulat öt tagja, mint korunk lecsupaszított Kékszakállúja és a négy „örök”

asszony játssza a nagy játszmat a mobil üvegpanelekból építkező, üvegalagutakból és üvegútvesztőkből álló labirintusban; s felette, a felszínen, a szögcsődróthuzal-erekkel kifestett arénában. És játssza az üvegpalotában, fékevesztett nekiiramodásokkal és dermedten várakozva. Mert jöszereivel mind elzárkózna, de kitárlkozik; elbújna, s annál inkább megmutatkozik. Minden titok kizárt a férfi (Henk van

Loenen) s a nők (Sarai van de Boel, Christel Olijslager, Surya Philippo, Anna Stella) merész (de ízléssel megformált) konfliktusaiban: a szikrázó csodapalota üvegrúdjai között még a gondolat is pórere vetkőzik.

Számunkra is csak egy kérdést hagytak megválaszolatlanul: vajon hogyan tudtak oly bravúrosan bánni a törekeny, súlyos és veszélyes eszközökkel, a töretlen színpadi hatás közepette...?

—kaán—

Fotó: Tóth Attila

Az „Agrippina” és az „Arbeau”

A barokk éve jegyében számtalan érdekes előadás közül is kiemelkedett *Händel: Agrippina* című operája, amelyet Óbudán a Zichy kastély udvarán hat alkalommal adtak elő hatalmas sikerrel. Ez az operaelőadás az *Arbeau Művészeti Társaság* által szervezett *Óbuda Fesztivál '93* része volt, s keretében még zene- és énekhangverseny, zenés barokk vásári moralitás-játék, játszóház, kirakodóvásár és reneszánsz táncbemutató csalogatta a közönséget.

Az *Arbeau Historikus Táncszínházzal* már találkozhattak az érdeklődők néhány év óta, az *Arbeau Művészeti Társasággal* viszont, amely ezúttal a nagyszabású produkciósorozat szervezését bonyolította le kitűnően, még nem. Alapítói és vezetői persze azonosak: *Szell Rita* és *Erdős Ákos* művészpár, akik zenészek és zene-tanárok.

— Az „Agrippina” volt az első színdarab, amelyben közreműködtetek? — kérdezem az ifjú menedzserasszonyt, a történelmi táncok restaurátorát.

— Igen, bár első komoly műsorunkat az 1991-es Tavaszi Fesztiválon mutattuk be. Ekkorra készült el a *Reneszánsz játékok*, amelyet a *Képek a magyar zene történetében* című sorozat táncbetétei követték. Szép feladatnak tekintettük valamennyit, mégis az „Agrippina” jelentette az igazi kihívást.

— Ki talált meg kit?

— Ennek a produkciónak az *Arbeau Művészeti Társaság* volt a fő szervezője, vagyis mi. Mi intéztünk mindent. Az üres Zichy-udvarba az utolsó szövegig mindent oda kellett teremteni. *Kerényi Miklós Gábor*t kértük fel az opera rendezésére, sőt, az egész fesztiválnak is ő lett a művészeti vezetője. Korán elkezdtünk beszélgetni arról, hogy ha barokk az opera, jól illene hozzá a barokk tánc. Sokáig gondolkozott ő is, hiszen az volt az alapkérdés, hogy *barokk ruhában játszunk-e a darabot vagy rómaiban*. Ugyanis ha jól belegondolunk, akkor tudomásul kell vennünk, hogy *Händel* idejében barokk ruhában vitték színpadra az operát, ami viszont akkor annyit jelentett, mintha mi most mai, XX. századi viseletben játszánánk. Azután lassacskán kialakult a rendezőben a koncepció: ezt a három kort egymásra kell csúsztani. Az együttétől, tőlünk, pedig azt kérte, próbáljunk meg „keret” lenni a darabhoz.

Hálás vagyok neki azért, amiért nem táncbetéteket kért, s így szinte beépülhetünk a cselekménybe. Még sokféle más

szerepük is adódott a táncosoknak attól, hogy jelenlétükkel átfogták az operát; hol jótünderként jelenve meg, hol gondolatokat sugallva, máskor felvillantva az ókori Róma mögé bújtatott barokk esztétikát.

— Úgy láttam, valamennyi szereplő szívesen játszott a jó hangulatú előadásban.

— Őszintén szólva már júniusban, a próbákon éreztem, hogy siker lesz, olyan szívesen, olyan jókedvvel dolgozott mindenki. Élvezték a játékot, és ehhez az is hozzájárulhatott, hogy magyarul énekelhettek. A nagyszerű, szellemes fordítást *Oberfrank Géza*, a *Händel*-opera karmestere készítette. *Cőtz Béla* ötletes, „szétterített” díszlete a háttér adó *Zichy-*

kastélyal, pompás, „szélesvásznú” élményt keltett *Kerényi* sziporkázó rendezéséhez. No és a muzsika! Táncosainak is nagyon tetszettek a szép melódiák. Igaz, van némi vonzódásuk ehhez a stílushoz, ha évek óta kitartanak mellettem. Már amikor az első próbákon először hallgattuk együtt, őszintén megőrültek a gyönyörű zenének.

***

Akik a szép nyári esteiken, sőt, az olykor szeles, hideg idő ellenére is eljöttek Óbudára, jólesően nyugtázhatták, hogy — egy kellő igényességgel és ötletességgel tálalt barokk opera a rock s a musical korában is nyújthat felejthetetlen élményt.

Truppel Mariann

Randevú a Liteában

A magyar balettművészet három nagy generációjának kiválóságaival találkozhattak a *Táncművészet Baráti Körének* tagjai és velük együtt azok a táncrajongók, akik július 22-én este fél hétkor ellátogattak a várbeli *Litea Könyvszalomba*. A különleges kulturális programokat támogató üzlet ezúttal a táncművészet egyetlen hazai folyóirata köré szerveződött *Ba-*

rati Kör II. találkozójának adott otthoni abból az alkalomból, hogy végre megjelent a *TÁNCMŰVÉSZET* 1993-as első összevont száma(!).

Az olvasói tábor erősítését, kiszélesítését, a súlyos anyagi gondokkal küzdő, ám igényességét csakazértis őrző folyóirat népszerűsítését szolgálja, hogy az összefogó elvű vendége — a kortárs magyar balett képviselőiben — *Bombicz Barbara*, a Győri Balett egyik alapító tagja, szólistája s ifjú koreográfusa.

A szerkesztőség meghívását azonban még négy nem elfeledett, nagy művész is elfogadta. A Hollywoodban élő (s hamarosan visszatelepedni szándékozó) *Tatár György*, a Magyar Királyi Operaház egykori szólistáncosa, aki 1947-ben indult el Amerikába, s aratott szép sikereket partnerével-feleségével, az ugyancsak nagyhírű *Patócs Katóval*. *Tatár György* fénykorát: a negyvenes években *Cieplinski-Nádasi-Harangozó* nevével fémjelzett „aranykort” az ötvenes évek újabb „aranykora”, az orosz-szovjet repertoár gyöngyszemeinek átvétele követte. A közönség akkori kedvenceinek számított balerinacsillagok közül a Zürichben élő *Pásztor Vera* és a Hamburgban tanító *Szarvas Janina* ugyancsak Budapesten tartózkodik. És elkísérte őket *Ósi János*, az egykori partner is, aki táncos pályáját abbahagyva, hosszú éveken át volt színésze a Bábszínház társulatának.

Most, a Liteában, közös sikereikre s immár történelmi élményeikre emlékeztek...

—aa—

A találkozót az *Arbeau Historikus Táncegyüttes* nyitotta meg.
Fotó: **Mezey Béla**

A vendégek: (balról jobbra)
 Ósi János (Budapest),
 Szarvas Janina (Németország),
 Tatár György (Kalifornia),
 Pásztor Vera (Svájc),
 Bombicz Barbara (Győr),
 Pásztor Vera mellett
 Hingyi László menedzser

A személyes
 élményeket
 nagy érdeklődés
 kísérte

Mikes Lilla, Mira Rivera
 (New York),
 Nagy Veronika (Svájc)
 és Kaán Zsuzsa

Tatár György
 Csúri Ákosnak,
 a TV-Híradó
 riporterének
 ad interjút
 az esti
 II. kiadás számára

RANDEVÚ A LITEÁBAN

Egy ifjú olvasó: Ujházy Zsófia

A hölgykoszorúban
lent balra:
Ujházy László
(a Magyar Rádió
munkatársa),
Szántó Bálint
(Pásztor Vera férje
és menedzsere),
fent jobbra:
Szalay Tamás
(szerkesztőségi
koordinátor),
Bokor Roland
(menedzser) és

(előtte) Hézső István
(balettkritikus)
(A kép bal szélén:)
Bakó Annamária,
a Litea vezetőnöje,
akinek mindnyájan
nagy hálával
tartozunk...

Lukács Nelly
(balról az első),
az est egyik
patrónusa barátaival

Voltak, akik
még vidékről is
eljöttek...

Nagy Zoli temetésére

Tisztelt gyászoló gyülekezet! Kedves Barátaim!

Fájdalommal állunk órséget egy szeretetreméltó ember földi maradványainál. Ha húsz évvel később távozik körünk-ből, valószínűleg akkor is őszintén megsiratjuk, mert rászolgált. Nagy Zoltán azonban, kedves Zoli barátunk élete virágjában, 42 évesen hunyt el, s így még nehezebb a búcsú.

Ő is azok közé tartozott, akik már fiatalon egy művészet, a tánc bűvkörébe estek, s akik e művészet szolgálatáért vállalták életükben a törést és a pályamódosítást. Debreceni diákból budapesti lakos lett, s bár sohasem szakadt el indító családjától és szülőföldjétől, életét és gondolkozását már fiatalon a főváros szellemi impulzusai irányították. És ígéretes műszaki pályakezdetnek intett búcsút, hogy teljesen a tánc ügyének szentelje magát. Szépítés nélkül mondhatjuk az elmúlt évtizedek tapasztalatai nyomán: ugrás volt ez a sötétbe. Mert hiszen a XX. század utolsó negyedében és Magyarországon Terpszikhore nemcsak boldog önkívülettel és tapsokkal kecsegtette követőit, hanem kudarcral is, sőt létbizonytalansággal. Sok társával együtt vállalta ezt az oly andalító és oly szorongató bizonytalanságot. És azt már nem tudhatjuk meg, hogy mennyire égett el ebben a szolgálatban, de az bizonyos, hogy örömmel, teljes önátadással égett benne. A hivatásának élt.

Két évtizedet adott életéből a táncművészetnek, közelebbről a magyar néptánc-koreográfiának. 1969-től lett a Vasas Együttes táncosa, 1978-tól pedig — a társulat megszűnéséig — a Népszínház táncegyüttesének előadója és asszisztense. A hazai tánc-történet ismerői tudják, hogy ezt a két, egymásba csatlakozó műhelyt Szigeti Károly, s még inkább Györgyfalvy Katalin munkássága fémjelzte, a munkássághoz egyformán hozzáértve a koreográfiai és pedagógiai munkát, a szellemi és a fizikai nevelést. Azt már kevesebben tudják, inkább csak sejtik, hogy ez a közeg nem kínált rózsaszínű pályát a vállalkozó táncosoknak, viszont annál többet követelt tőlük. Megkövetelte a néptánc tudását és tiszteletét, de az új kifejezési formák gyötörő kihordását is. Megkívánta az emberi lét immár másnemű mozdulati kifejezését, s ehhez az önkínzással határos gyakorlást és előadói diszciplinát. A követelményeknek ebben a felmorzsoló szorításában lett Nagy Zoltán az együttesek szólótáncosa, asszisztensként pedig szerény „háttérembere”, aki mindenkor ügyel a kívánatos színvonal fenntartására.

A Vasas és a Népszínház együttese nem nevelt táncos sztárokat, mert vezetőik a személyes csillogásnál és attrakciónál fontosabbak tartották a koreográfiai eszme maradéktalan kifejeződését. Mindamelllett tény, hogy Nagy Zoltán az együttesek szólótáncosává nőtt. Ezt igazolják az egykori szereposztások a *Három szólam*, a *Vereség*, a *Lánc* és a *Montázs* előadásaiból, de még inkább a *Tusa*, az *Ostinato*, valamint a *Káin* és *Ábel* visszatérő színrevitelei. A csöndes önkínzás 1985 januárjára hozta meg személyes gyümölcsét, amikor Nagy Zoltán önálló előadóstet tarthatott. Ezen az esten a megindítóan szótlan ember olyan bravúr teljesítménnyel szolgált, amilyenre nem nagyon tud példákkel előállni a táncművészeti irodalom: egy műsoron belül és ugyanabban a koreográfiában, a *Káin* és *Ábel*ben kétszer lépett fel, csak éppen ellentétes szerepkörben, s mindkétszer meggyőzően. És ha ez így volt, kellett valami titkának lennie, valami drága titoknak, melyet nekünk, hátramaradottaknak — megkésve bár — kutatnunk kell, hogy az eredményt jobbításunkra fordíthassuk.

A titkot nyomozva köztudomású, hogy Nagy Zoltán a rokonszenves, sőt megnyerő megjelenésű férfiak sorába tartozott. E tragikus múlt időhöz az is szervesen hozzáfűződik, hogy színpadi teljesítményét nem bízta csupán a megnyerő fizikai megjelenésre. Nem. Élete és halála szinte minden kor táncosának mementoul szolgál. Arra, hogy a táncművészet és a színpad nem a szépelgés szolgálata. Személye és alakításai ugyanakkor arra is példát adtak, hogy a táncos nem egyszerű közvetítő szerszám, vagy bútor darab a koreográfus kezében. A tánc valószínűleg — a dolgok természeténél fogva — a leghumánusabb művészet, és Zoli erre titokban ráértett. Így hát bármi lett a feladata, csupán közvetítőnek szánt funkciója, szerepeit humanizálta, nem látványos gesztusokkal és pózokkal, hanem apró, csöndes és fegyelmezett magatartásformákkal. Így érvényesült általa a koreográfia, s így érvényesült önmaga is, noha soha nem tört látványos elismeretetésre.

A zárkózott, magába vonuló emberről itt szinte lehetetlen számot adni. Kétségtelen, hogy szerette, ha ugyan nem imádkozta családját, de ennek jelét alig adta mások előtt. Ugyanígy csak egy szemvillanással, titkos mosollyal jelezte, hogy kivel érez együtt a társadalmi életben, s kivel nem, a „vonzások és taszítások” iszonyú körében. Ítéleteit megtartotta önmagának. De ebben a magatartásban épp az volt a csodálatos, hogy semmi embergyűlölő sündisznóállás nem érződött benne, hanem épp a fogadókész és — ha kell — az együttérző magatartás, titkolt baráti készség. Ki kell hát mondani, hogy az oly korán távozó Nagy Zoltán többet adott, mint kapott: örökölt hagyta ránk a művészetben és az életben az erkölcs parancsát.

Kedves Zoli! Alig van valaki, aki azt mondhatná, hogy „haverod volt”, s ennek ellenére mondhatjuk, hogy emberségeddel és művészetteddel talán akaratom ellenére is magadhoz vontad az együttérzők táborát. Csöndesen, de nagyon szeretünk, és nagyon sokan. — Igaz, a siralom órájában ez a tény alig hozhat bárkinek vigaszt. Mégis mondjuk: nem éltél hiába, ösztönösen is példát adtál pályatársaidnak. Nekünk hát, hátramaradottaknak, egyetlen feladatunk marad: hogy megőrizzük szeretetreméltó alakodnak, s még inkább magatartásodnak emlékét. Nyugodj békében!

M.L.

(Elhangzott 1993. július 30-án, a Rákoskeresztúri Új Köztemetőben)

Népek mozaikja dalban, táncban

Az Icarus Együttes a VIII. franciaországi folklórfesztiválon

Bármely zúgában él is az ember a világnak, érez. Szeret, gyűlöl, ujjong, kesereg, vágyakozik, hisz, csalódik. Szabad és kiszolgáltatott. Mindegy, honnan jött: az andalúz birkapásztorok hazájából, az Andokból, Karáliából vagy a mediterrán tengerek partjairól. Éneke szívet érint. A másikét. Észak fiáét, dél lányáét, az öreg feketéét, a felnőtt amerikaiét.

S ha táncol?

Ki ne értené a mozdulat rátarti kivagyiságát, piruló szemérmességét, fennkölt ünnepélyességét, pajkos huncutságát, játékos kacérságát, tüzes szenvedélyességét?

Ákár egy hatalmas kaleidoszkóp apró mozaikjai, úgy formálódtak tökéletes egészé hat napon át a legeltérőbb népi kultúrák a VIII. folklórfesztiválon, Vic sur Céreb. A francia hegyvidéki üdülővároskába Európa és Dél-Amerika tájegységeinek, jellegzetes vidékeinek dalait, táncait hozták el a résztvevő amatőr együttesek. Középiskolások, egyetemisták, gyermekek, felnőtt házaspárok, idős férfiak és tiszteletet parancsoló matrónák ápolják és interpretálják népi hagyományait szerzte a világon. Kedvtelésből, de művészi színvalon. A hivatásosokat zavarbaejtő technikai tudással, ám az amatőrizmus örömeivel, fáradhatatlanságával, ahogy csak a saját gyönyörűségére nótázik, perdül-fordul az ember.

Kamtele, csörgődob, kasztanyetta, csarangó, gitár, pánsíp, tangóharmonika, hegedű, furulya szól; drága selymek suhogtak, vászon alsószoknyák lebbentek, csipke főkötők és kürtőkalapok hajoltak össze; délceg huszárok fújták trombitáikat, pomponos bársony térdnadrágban emelkedett a horgolt harisnyás láb. Színes vállkendőkbe, hosszú szalagokba kapaszkodott a szél. Csikós ostor pattogott. Csizmák, papucskok, magassarkú cipellők topptak.

Voltak, akik letűnt századok rég feledésbe merült kosztümjeiben elevenítették meg őseik vallásos, illetve világi szerzetéseit, mások a vidám falusi bálók hangulatát varázsolták a völgykatlanban meghúzódó festői városka ódon főterére, utcáira.

Ördögi ritmusok, hűvös elegancia

A régi litográfiákról koppintották öltözküiket a házigazdákat képviselő auvergenseiek, akik körtáncukhoz, polkáikhoz oc nyelven énekeltek. Egy-egy piros-fehér szalagot kezükben tartva keringtek, forogtak virágbokrétás májusfájuk alatt a belgák. A flamand Reinvoart-csoport a németalföldi reneszánsz festő, Pieter Bru-

Az Icarus táncosai Vic sur Cére főutcáján
Fotó: Sági István

egel életképeit próbálta táncaiban megörökíteni a mának. Szín pompás látvány volt az anjou-k 1866-ot idéző esküvői menete, korabeli jelmezekben, zenével és táncsal. Ők ezt érzik autentikusnak. Mint ahogy a tüzes szicíliaiak a csörgődobbal kísért tarantellát vagy dinamikus aratótáncukat tartják igazán jellemzőnek. A finnek tájegységük tipikus népviseletében, a Feresiben mutatkoztak be a nemzetközi kavalkádban. Menüettjükkel, polkáikkal nem tagadhatták, a hűvös észak szülőttei!

Persze az utcai menettáncok, az esti színpadi fellépések és táncházak alkalmával az ördögös ritmusokból, a yers szenvedélyből is izelítőt kaphatott a folklórra nyitott francia közönség. A Cordoba környéki dalokkal és táncokkal méltán arattak szép sikert a spanyol fiatalok. Sőt, a Cordillierák indiánjainak meleg hangja, a brazil őserdők tam-tamjai és az új világba hurcolt négernek „fehér” muzsikája, a jazz is belefért a népek sokszínű, sajátos kultúrájának páratlan seregszemléjébe.

Bravó, Ikarus!

A magyar tájak dalait és táncait a székesfehérvári Ikarus Gárdonyi Géza Művelődési Házának 16–30 éves fiatalokból álló néptánc csoportja vitte el a franciaországi fesztiválra. A résztvevő hagyományörző együttesekkel szemben a 15 éves jubileumát ünneplő Ikarus táncosai —

Gálber Attila művészeti irányításával — legalább féltucatnyi tájegység népviseletét és változatos koreográfiáit mutatták be. Hálásak is voltak érte a vendéglátók, nem fukarkodtak tapssal, bravózással. Hiába no, a somogyi, a mezőföldi, a felvidéki, az erdélyi muzsika — a Kármentő Együttes előadásában —, a fergeteges csárdások, az akrobatikus virtuóz férfi-, és a lírai szépségű leánytáncok megteszik a magukét külföldön is!

Bár a Nagyboldogasszony-napi búcsúval, karneváli felvonulással, lampionos körmenettel és káprázatos tűzijátékkal záruló fesztivál a folklór örömmünnepe volt, azért az áhítat pillanatai sem hiányoztak.

Kétezer kilométerre utaztak a magyar táncosok és zenészek azért, hogy egy szép kuruc siratót újratanuljanak. A tarbesi ejtoernyősök khekiszínű egyenruhájukban semmiben sem különböznek huszonéves katonatársaitól. Az 1720-ban alapított huszárezred fanfárosaiként azonban szakasztott olyanok, mint a császári regimentjeinek korabeli nyalka vitézei. A Bercsényi László gróf által Franciaországban életrehívott huszárezrednek lehet-e más indulója, mint a „Gyenge violának letörött az ága” kezdetű nóta — magyarul (!)? Így esett, hogy a díshuszárok, a francia hivatásos és sorkatonák a fehérváriakkal együtt énekeltek nagy Bercsényi Miklósról, a Késmárk felett suhogó szélről és az édes hazáról...

Szentkuti Eszter

A részvétel a fontos

Szlovákiai magyar gyermektáncsoportok versenye

Június végén a Komáromtól mintegy huszonöt kilométernyi távolságra fekvő kisvárosban, Gútán (szlovákul: Kolárovo) rendezték meg a szlovákiai magyar gyermektáncsoportok országos versenyét. A határainkon túl élő magyarok számára egy-egy ilyen kulturális szemle a szó szoros értelmében létfontosságú esemény. A gyermektáncsoportok versenyét egyébként két évenként tartják — tartották, évekig — évtizedekig a Garam-menti Zselizben. (Az idén volt az az első, de a helyi polgármester ígérete szerint nem az utolsó alkalom, hogy Gúta városa látta vendégül a gyermektáncosokat.)

A kétnapos rendezvényen 12 együttes mérte össze tudását a magyarországi, valamint szlovákiai magyar szakemberekből álló zsűri előtt. A gálaprogramban fellépett a magyarországi, dél-komáromi *Garabonciás Népi Együttes* is, amelynek tagjai — zenészek és táncosok (kiváló ötlet!) — lovaskocsival járták Gúta utcáit. Énekekkel, zenével toborozták a közösséget a színjeles fesztiválra...

A versenyző táncsoportok egyébként Szlovákia minden magyar-lakta tájegységét képviselték a Csallóköztől Zemplénig. A bemutatott koreográfiák színvonala viszont elmaradt az előző évek fesztiváljaihoz képest. Erről persze elsősorban nem a gyerekek tehetnek, sokkal inkább a koreográfusok.

Bizony, kevés volt az épkezláb ötlet, a mezőny színvonala egyenletesen középszerűnek tűnt.

A zsűri a 12 000 korona összegű fődíjat végül is a dunaszerdahelyi *Kistiglinc Együttesnek* adományozta. Ők gömőri játékokat mutattak be, *Krausz Ágota* művészeti vezetésével.

A korábbi években háromszoros fesztiválgyőztes *Kisbojtár Táncsoport* Párkányból lett a második díjas és 7000 koronát kapott. Ők ezúttal egy kevésbé közismert táncdialektusból, az ipolyszalkai népszokásokból adtak ízelítőt, *Hégli Dusan* koreográfusi irányításával.

A harmadik díjat, 3—3000 koronát megosztva az észak-komáromi *Pántlika*, illetőleg a vámosladányi *Tormás* gyermektáncgyüttes kapta. Ám a rendezők — a CSEMADOK, valamint a *Szlovákiai Magyarok Folkloárszövetsége* — gondoskodtak arról, hogy valamennyi táncgyüttes valamennyi gyerektáncosa és zenésze kapjon kisebb-nagyobb jutalmat, ajándéktárgyat, mintegy szimbolizálva: ezen a fesztiválon, valamint minden más, hasonló jellegű megmozduláson minden *induló* versenyző győztes a szó legnemesebb értelmében. Hiszen az anyanyelvi szintet jelentő néphagyományok és táncok-dalok megőrzése, ápolása szempontjából szinte kézzel fogható valósággá válik a múlt századi francia pedagógus, Coubertin báró mondása: *nem a győzelem, a részvétel a fontos!*

Dezső László

Táncházatábor Nagyfödémesen

Július közepén hatodik alkalommal tartották meg az országos népzenei, illetve táncházatábort a Galántától 14 kilométernyi távolságra fekvő, vendégszeretettel teli híres Nagyfödémesen (szlovákul: Veľké Úľany). Mintegy 150 érdeklődő gyűlt össze az egyhetes táborozásra.

Érkeztek vendégek Szlovákia minden magyarlakta tájegységéből, de sokan jöttek Magyarországról, sőt, akadt néhány német, holland, angol, s egy amerikai származású folklór-rajongó is. A táncházzenészek képzésével ifjabb *Csoóri Sándor* (hegedű, brácsa), *Érdi Péter* (nagybőgő) valamint *Agócs Gergely* (furulya) foglalkozott, míg a táncosokat *Nagy Zoltán József*, *Juhász Katalin* Budapestről, valamint *Richtarsik Mihály*, *Péter Zsolt* és *Furik Rita* helyi, szlovákiai magyar oktatók tanították bodrogközi, illetve magyarpalatkai táncokra. A kezdők és a haladók külön csoportban gyakoroltak egész nap, majd a gyakran éjszakába nyúló mulatságokban már „közösen mondták fel a leckét”.

Külön előnye volt a táborozásnak, hogy esténként egy-egy „tanult” tájegység szokásaiból, játékaiból, táncaiból rendeztek mulatságot. Így került sor a bodrogközi, székely, magyarpalatkai bála, amelyen —

akárcsak a napközi tanításokon is — a talpalávaló muzsikát a jászberényi *Jártató*, valamint a pozsonyi *Lakatos Zenekar* szolgáltatta. Ugyancsak előnye volt ennek a tábornak a magyarországiakkal szemben, hogy nem erőltették túlságosan a tanítási tempót! Nem akartak egyszerre túl sokat markolni, hanem inkább egy-egy tájegység táncainak elmélyültebb megtanulását tűzték ki célul. Ezt szolgálták a videóbejátszásokkal tarkított szakmai előadások, valamint az *imregi hagyományörző táncosok* bemutatója is. Kiváló ötlet, hogy az említett hagyományörző bálakat a község *vendéglőiben* tartották, ezzel bevonva a laikus érdeklődőket is.

Beszélnünk kell azonban e táborozásnak a jelenlegi nemzetközi helyzetre jellemző *politikai* aktualitásáról is. Nevezetesen arról, hogy az *Erdélyből*, *Magyarpalatkáról* meghívott zenészek, akik a *búcsúest főszereplői* lettek volna, a román határőrök magatartása miatt végül is *nem jutottak el Nagyfödémésre!*

Ám a vígkedélyű táborlakók búcsúzóul mégiscsak nagyszabású gálaműsorral kárpótolták sajátmagukat, valamint Nagyfödémés község hálás közönségét. Táncoltak, énekeltek, improvizáltak, hajnalig

Fotó: Németh Tibor (Veľké Úľany, 1993.)

mulattak, mintegy igazolva: nincs olyan politikai manipuláció, vagy kísérlet, amelyet ne lehetne legyőzni közös akaratral, a nemzeti tudat, a néptánc, a népzene, a hagyományörzés segítségével.

-dezső-

FELIX

Meritis-konferencia
Amszterdamban

Négynapos nemzetközi találkozó színhelye volt a Keizersgracht-menti palota: a Felix Meritis Alapítvány nagyszabású tudományos tanácskozást rendezett Európa és a tengerentúl számos országából érkezett művészek, producerek, koreográfusok, művészeti menedzserek és újságírók (köztük jómagam) részvételével.

A központi témát ezúttal a *művészetek és a média* kapcsolata adta. Erre fűzték fel az együttműködés továbbfejlesztését, az új lehetőségek felfedezését, a művészeti csatornák nézettségének fokozását, a kommercializálódás és az új televíziós és videotechnikák viszonyát érintő előadásokat és beszélgetéseket.

Steve Austen professzor (a 49 éves kutató és művészeti menedzser, a Holland Színházi Intézet volt igazgatója, az Európa Kulturális Fővárosa: Amszterdam '87 eszméjének társszerzője, az Amszterdami Nyári Egyetem igazgatója, a Felix Meritis Alapítvány elnöke), mint a konferencia fő szervezője és aktív részese, munkatársával egésznapos, intenzív programokat állított össze. Valamennyiünk komoly szellemi igénybevétele után, a vacsorát s a másnapi eligazítást követően, 1/2 11-kor került még sor az olyan csemegék vetítésére, mint *Nicole és Norbert Corsino: Circumnavigation*, valamint az amerikai *Walter Verdin-J.S. Bach: Goldberg variációk* (1—15., majd 16—30.) című, egyetlen férfitáncosnak „improvizált” videofilmje (lásd képünkön)...

Mindnyájan tudjuk, hogy hallani-látni és feldolgozni nem ugyanaz. Négy nap filmjeire és tapasztalásaira, az ajándékba kapott kötetnyi háttéranyagra akár negyven nap sem elég. A hollandok vendégszeretete, művészi nyitottsága s a nemzetközi vendégsereg odaadó érdeklődése azonban már az érkezéskor sem hagyott kétséget.

K. Zs.

Gyorsfénykép Európából — II. rész Vasco Wellenkamp remekműve Zágrábban

Fotó: Saša Novković

Ismeretlen társulatot értékelni, ismeretlen koreográfus munkáját elbírálni a legkönnyebb dolog a világon. A táncosok, akik nem ismernek, akiket nem ismerek, nem fognak kiutálni a színházból, s a koreográfus sem lesz pusztán hiúságból a rosszakaróm, ha elmarasztaló kritikámnak történetesen hangot is adok.

„Meglátjuk” — bízattam magam a Zágrábi Nemzeti Színház egyik emeleti páholyában, bár a várakozás izgalma nem emelt az égig. Hisz „milyen is lehet a Zágrábi Balett? S vajon ki ez a Vasco Wellenkamp? Valami portugál...!”

De már az első öt perc után éreznem kellett, hogy rendkívüli művel találkoztam. A rejtélyes címről (*Ballada, ... amiről a szél mesél*) is hamarosan kiderült, mennyire találó. Hiszen semmi konkrétumot nem jelent, de ha tetszik, akár a mindenséget is. Fontos, hogy éppen azt, amit ez a kétrészes, fájdalmasan szép kompozíció üzen a tánc testet-lelket röptető gyönyörűségéről.

A szünetben azután (amelyből sajnos, csak egy volt, holott akármeddig elnéztem volna a szédítően könnyed és ámulatba ejtő tánczuhatagot) a horvát nyelvű műsorfüzetből megkíséreltem megfejteni Wellenkampot. Eszerint a negyvenes éveiben járó koreográfus, miután a portugál Gulbenkian Balett táncosa lett, 1973—75 között még Martha Graham New York-i iskolájában képezte tovább magát, majd Merce Cunningham kompozíciós technikáját tanulmányozta. 1977 óta látja el a Gulbenkian Balett rendező-koreográfusi és balettmesteri tisztét, s jelenleg a Lisszaboni Nemzeti Konzervatórium modern tánc-professzora is.

Választott zenei repertoárja Mozarttól és Alban Bergtől George Crumbig, Villa Loboson át Weberig, Lisztig, Debussy-ig és Steve Reichig ível. De koreografált már Edith Piaf-chansonokra is. Az utóbbi években fordult a szenvedélyesen őszinte portugál népdal: a *fado* felé, amelyből egy sorozatnyit használt fel a *Ballada... zágrábi ősbemutatójához*, Igor Savin zenéjébe applikálva.

A panaszosan felzengő, máskor csintalanul vibráló dalokra és csellomuzsikára komponált mozdulatfolyamok, az egymásból kibomló, hömpölygő, áramló táncfűzerek, a bravúros szünetnélküliségben zajló emelések ritkán tapasztalt koreográfusi ötletgazdagságról tanúskodnak. Az állványok és (a II. részben) hosszú falapok segítségével pillanatok alatt átszerkesztődő táncterek megtelnek a meghitt együttlét, a segítőkészség, a barátság, a féltés érzelmi mélységeivel.

Lámcsak: Zágrába kellett eljutnom, hogy megtudjam: létezik egy koreográfus, akinek a névével — sok divatos féltehetséggel szemben — nincsenek tele a nyugati táncmagazinok, akit — nem tudni, miért —, Portugália szinte elrejt a világ elől, pedig egyéni stílusát tekintve egyenesen Ailey, Forsythe és Klyian mellett kellene számontartanunk. Az is kiderült, hogy létezik egy darab, amelynek Balanchine *Agonja*, Mendez *Rara Avis*a, Ailey *The Riverje*, North *Halál és lánykája* után méltán lenne ott a helye operabalettünk modern nemzetközi repertoárján. S végül meggyőződtem arról, hogy létezik egy társulat: a Milko Šparemblek vezette Zágrábi Nemzeti Balett, amelynek 33 táncosa (19 kibontott hajú, széparcú, nádszálkarcú nő és 14 (!) jó alkatú, expresszív külsejű férfi) irigylésre méltó stíluserzéssel és precizitással tolmácsolta — 18 heti betanulási idő után — a számukra készült, ám mégiscsak „egzotikusan” dél-európai karakterű alkotást.

Kaán Zsuzsa

In memoriam Domokos Pál Péter

A Táncfórum szervezésében szép, bensőséges hangulatú emlékesten vehettünk részt június 28-án, Péter—Pál napján a Pesti Vigadóban. *Csoóri Sándor*, a Magyarok Világszövetségének elnöke bevezetőjében méltatta a közelmúltban elhunyt zenetudós, *Domokos Pál Péter* munkásságát. Az erdélyi falusi tanítóból jeles zenekutatóvá lett férfiú hosszú, tevékeny életének nagy részét annak szentelte, hogy a Keleti Kárpátokon túl fellelhető kis elszigetelt magyar népcsoport, a moldvai csángók kultúráját felkutassa, megőrizze és a magyar művelődés közös kincsévé tegye. Hazánk évszázados történelmét megőrző archaikus dallamvilágot és költészetet fedezett fel. Szívós, áldozatos szenvedéllyel végzett munkásságának eredménye most, az évek múlásával kezd egyre növekvő hatást gyakorolni az egész magyar művészeti életre. A régi magyar kultúra emlékeinek felfedezését követően az archaikus dallamvilágnak, nyelvnek és a tánc hagyomány ígészetének széleskörű kisugárzását észleljük napjainkban; ihletet adva zenészek, költők, táncművészek számára.

A nagy gonddal megrendezett emlékest (szerkesztő: *Farkas László*, rendező: *Novák Ferenc*) híven tükrözte e sokrétű kisugárzást, az ihlető hatást. *Domokos Pál Péter* portréja alatt olvasható a kutató jellegzetes életprogramja: „*Ha egyetlen szívet, egyetlen gondolkodó főt csángó magyar testvéreink iránt megindíhattam, ha 100.000 ma is élő magyar testvér sorsa legalább egyetlen embert testekre készítet, úgy teljes célokat elértem...*”

Az emlékműsor rangja, sokszínűsége tanúsította, hogy a hazai művészeti élet jeles képviselői fogtak össze a ránk maradt gazdag életmű továbbvitelére.

A tanítványok és tisztelők sorában ott láttuk a felejtethetetlen *Vass Lajos* emlékével összefonódott, s a hajdani első „*Röpülj páva*” vetélkedővel útnak indult, azóta ismerté lett gárdát. Az est kezdeményezőjét, odaadó támogatóját: *Ferencz Évát* (a *Porondos víz martján...* előadóját), a moldvai csángó gyermekdalokat éneklő, apró tanítványaival együtt fellépő *Budai Ilonát*, a Kájoni kódexből vett *Missa Siculorumot* hangszerkísérettel előadó *Faragó Laurát* és a *Szép fehér pakulár* balladáját saját pengetésével kísérő *Sebő Ferencet*. De ott voltak a népdal stílushű tolmácsolásában a nyomukba lépő újabb nemzedék ismert egyéniségei is: *Sebestyén Márta*,

PORONDOS VÍZ MARTYÁN...

Porondos víz martján,

Porondos víz martján,

Felnőtt liliomszál,

Felnőtt liliomszál.

Ki akar szárodni.

S ki akar szárodni.

Ki kell onnat venni

S uj hejbe kell tenni

S uj hejbe kell tenni.

S háha megfoganni

S az én szerencsémre

S másnak buszujára.

Irigyek, irigyek,

Gonosz akaróim,

Mé nem hattok békit

Én árva fejemnek,

Én árva fejemnek,

Szegén életemnek?

Békit hatta Isten

S az én életemnek,

Kedvit bétőtötte

S az én irigyemnek.

Zergő liliomszál,

Zereg a levele.

Berez András és *Fábián Éva* is. Az elmélyült művészi tolmácsolások mellett is egyedülállóan lenyűgöző hatást váltott ki az ősforrás, az „adatközlők” megjelenése: a *Moldvai csángó csoport* női szólistáinak, *Bogdánfalva*, *Lészped*, *Szabófalva* egy-egy idősebb-fiatalabb parasztasszonyának az éneke. A *Halotti Beszéd* nyelvéen megszólaló pentatón dallamok gazdag melizmás változatainak rezzenésellen arccal való előadása szinte antik tragédiák fuvallatát hozta. Román jellegű táncok ugyanakkor azt jelzik, hogy ebben a sajátos szépségű folklór-keverékben aligha lehet egymástól pontosan különválasztani a román és magyar hagyományokat. *Kallós Zoltán*, aki közöttük élt, mint tanító páratlan értékű munkát végzett. Számítatlan dallamot gyűjtött és mint előadó, személyesen is közvetíti azokat. Mélyzengésű, szép orgánumával tökéletes azonulásstílussal szólaltatta meg ezúttal a *Sirass anyám, sirass...* kezdetű dalt.

A régi magyar hangszeres zenét felkutató *Domokos Pál Péter* emlékének tiszteletére a Kájoni Kódexből, a *Trencsenyi* kéziratból származó hangszeres műveket is megszólaltatott a műsor, többek között a *Kecskés Együttes* és a *Kern István-Junicus Spartacus* hegedűduó előadásában.

A csángó tánc hagyományának két egymástól eltérő színpadi feldolgozását mutatta be a *Honvéd Együttes tánckara*. Egy elvont stilizált formát látatott *Nagy László: Kórus* című versének táncbalköltsége *Novák Péter* és *Truppel Mariann* előadásában, míg *Diószegi—Vavrinecz „Utolsó leltár”* című művének részlete (*Szvorák Katalin* és a *Hegedős Együttes* részvételével) a hiteles folklórra építő koreográfiát képviselte. A két egymástól távol eső színpadi mű egyben jelezte az eredeti hagyomány széles horizontú kisugárzását is.

Novák Ferenc egyik vissza-visszatérő szép színpadi képeinek újabb változata, a résztvevők gyertyákkal való tisztelgése zárta az estet, amely rövid sűrítvényben meggyőzően példázta, hogy a feledésből kimentett hagyomány mind erőteljesebben él és hat. — Kissé halkán tenném hozzá, hogy napjainkban már-már attól kezdem féltetni Péter Bácsi örökségét — a kis csángó néptörödékek által megőrzött nemzeti kincset —, hogy nagy-nagy nekibuzdulásunk nehogy divattá tegye és elköp-tassa különös, archaikus vonzerejét.

Pór Anna

Erkel családja hosszú időkre visszatekintő, zenét művelő amatőr és tanult muzsikusokat sorakoztat föl; zenélő uradalmi tisztviselőket, hegedülgető, zongorázó-organáló tanítókat, kántorokat a Wenckheim grófok szélesen elterülő békési birtokán. 1810. november 7-én született, és a nyiladozó értelmű Erkel-fió nemcsak jobbágytótázást hallott, hanem estéknként kamaramuzsikát is a kastély szalonjában. Iskolába Pozsonyban járt, ott folytatott zongora- és zeneszerzés stúdiumokat Klein Henrik irányításával. Ott, a hajdani koronázó városban kísérletezett először komponálással, zongoradarabokkal, zongorás kamaramuzsikával, aztán 30 éves koráig mást sem igen írt. Pozsonyból az ország másik felébe, Kolozsvárra vezérelte sorsa, ahol kezdetleges voltak ellenére is, mélyen impresszálo operapróbálkozások tanúja, közreműködője volt.

1834-ben került Pest-Budára, ahol sikeres zongoraművészként mutatkozott be, de hamarosan karmesterként is számon tartották: rövid ideig a pesti Városi (Német) Színháznál, aztán az 1837-ben megnyílt pesti Magyar (később Nemzeti) Színháznál. Azzal, hogy elfoglalta helyét a Külső-Kerepesi úti palotában — új korszak nyílt a magyar zeneművészet történetében. Nem mondhatunk mást, mint valamennyi életrajz-írója: fokozatosan bővítette a színház együttesét, zenekarát, bemutatókat tartott, kialakította a német színházzal versenyképes, európai színvonalú hazai operaművészet kereteit. Készen állt a „ház”, volt együttes, zenekar és a mivel a reformkor társadalmi-politikai légköre is kedvezni látszott, érdemes volt operát írni. És Erkel alkotni kezdett, hiszen ma mindenki tudja, a jeles dirigens nemcsak a *Himnusz*, a fennkölt *Ünnepi nyitány*, a *Hazám-ária*, *Phantáziák* és kísérőzenék szerzője, hanem egy sor nagylelegzetű operáé. Öt évtized alatt — az alkalmi jellegű *Erzsébetet* nem számítva — nyolc történelmi légkörben játszódó dalművet komponált (*Bátori Mária*, *Hunyadi László*, *Bánk bán*, *Dózsa*, *Sarolta*, *Brankovics*, *Névtelen hősök*, *István király*), megteremtve velük egy „zenés történelmi eposz” impozáns fejezetét.

A magyar színpadi énekek ezidőtájt még nem volt kimunkált hagyománya, viszont kész formákat kínáltak a francia és olasz dalművek, melyeket sorozatban játszott a színház — Erkel vezényletével. A zeneszerző és munkatársai ezekből a romantikus francia és olasz modellekből tanulták az opera-szerkesztést, az operadramaturgiát. Ezek szolgálták mintául az Erkel-művek kórus-tablóihoz, imáihoz,

Egyénisége, emberi-művészi habitusa sokféle ábrázolásból, kőrajzról, festményről, szoborról táruul élénk. A legtalálób — száz év kutatásai nyomán — alighanem Stróbl Alajos büszkje. Sújtásos magyar zeke, szolidvonalú kőszakáll, szigorú tekintet. Ilyen, önmagához szigorú, a művészetben meg nem alkuvó, a lehetőségek felső határához közelítő volt egész pályáján. Ezekkel az erényekkel vált egy egész zenei korszak meghatározó alakjává, múlthatlan értékek teremtőjévé, a múlt századi magyar romantikus opera- és baletzene nagy alkotójává. Száz éve — 1893. június 15-én — halt meg. A centenárium esztendeje nyújt különleges alkalmat a ráemlékezésre.

vihar- és örülesi jeleneteihez, valamint táncbetéteihez, balett-jeleneteihez. Ez utóbbiakat az Erkel-művek nem nélkülözheték, noha a régi Nemzeti Színháznak a táncker volt a leggyengébb oldala. A zeneszerző számára azonban abban a korszakban is, amikor a verbunkost „spiccesíteni” próbálták, amikor a *Bánk bán palotásának férfikarát férfi ruhába öltözött lányok alkották(!)*, természetesen tűnt, hogy dalműveibe balettbetéteket komponáljon. Aki a partitúráiban la-

Erkel Ferenc

a magyar romantikus opera- és baletzene megteremtője

pozgat, tapasztalhatja, milyen szép a Bátori Mária első felvonásának *verbunkos adagiója* és *allegroja*, a Bánk bán egész jelenet-tömbre épített *tánczeneje*, a Hunyadi harmadik felvonásának *palotás* néven ismert *csárdása*, a Sarolta és a Dózsa *fegyvertánca*.

Erkel valamennyi alkotását besugározza egyéni leleménye, abszolút felkészültsége, világos esztétikája, minden operáján ott a gyakorló színházi muzsikus kézjegye. A jeles muzsikus azonban nemcsak zongoraművészként, komponistaként írta be nevét a hazai zenetörténetbe, hanem mint egy zenész-dinasztia alapítója és mint közéleti férfiú. Négy fia — *Cyula*, *Elek*, *László* és *Sándor* — mindegyike ki nagyobb, ki szerényebb képességgel részt vállalt a 19. századi magyar zene felvirágoztatásában. Az apa a Filharmóniai Társaság karnagyaként európai hangversenyéletet teremtett, az Országos Daláregylet elnökeként előmozdította a kóruskultúrát, s már 65. évében járt, amikor vállalta a Zeneakadémia igazgatását. Életútja, pályája küzdelmes és fáradtságos volt, hiszen amit eltervezett és koncepciójából megvalósított, szinte meghaladta az átlagos emberi erőt. Szerencséjére mindig mellette álltak zenészfiai.

Erkel csaknem élete végéig színpalak között, koncerttermekben, énekesek, muzsikusok között töltötte napjait. Kortársai ezért is meghökkentő emberi vonásaként említik zárkózottságát, kevésbeszédűségét, flegmáját. Sakkozni szeretett, a fekete-fehér kockák fölött nem kellett egy-egy szónál többet nyilatkoznia. A nyolcvanas évtizedben visszavonult a zenei közélettől, de szívesen eljárt egy buzgón muzsikáló amatőr társaság kamarazenei estéire. Ott sem sokat beszélt, egy-egy tómondattal dicsért, esetleg kifogást emelt. 1892 decemberében — írta az emlékező —, még meghallgatta *Brahms f-moll quintettjét*, ezt a nyugtalanító, sötéten színezett művet. Erkel elmélyülten hallgatta, komoran maga elé nézett, de nem kommentálta. 1893-ban a társaságtól is elmaradt. Az év júniusának 15. napját mutatta a naptár, amikor a romantika századának operateremtő magyar muzsikusa meghalt.

Ha manapság szemlét tartunk alkotásai fölött, elmondhatjuk, azok nem egyenértékűek. De legjobb operái természetesen romolhatatlanok, a magyar zenei alkotóművészet ékességei. A többin továbbra is az idő végzi majd szűrőmunkáját.

Albert István

Balett vásznon és papíron, avagy Degas két arca

A nagy francia impresszionisták közt Edgar Degas (1834—1917) külön úton jár — s ez az út nem erdőn-mezőn kanyarog. A zárkózott mester ecsetjét nem a *plen air* vonzza. Az ő világának napja a rivaldafény, ege a szuffita, flórája a tüllszoknyás balerinasereg.

Kevesen tudják, hogy a táncosnők világszerte ismert festője (a költő Mallarmé barátja) szonettekét is írt. S meglepő módon: ezek a szonettek nem dilettáns költő versei. Ugyanarról a világról szólnak, mint a festő Degas vásznai: táncosnőről. S persze mindarról, amit ez a költőben felidéz.

Degas képeinek minden méltatója kiemeli, milyen nagy szerepet játszik művészetében a szépség mellett a groteszk, a ködlő káprázat mögött — a szikár valóság. A balerinafoszorúk tündéri táncosnői — közlőről, egyenként szemügyre véve — szegény párizsi proletárlányok. S a mestert éppúgy elragadja a „balett-patkányok” kecses könnyedsége, mint egy-egy önfelelt groteszk mozdulata, mely a színházi mennyszágból hirtelen a földre ránt bennünket...

Nos, azért merem állítani, hogy ez a nagy festő költőnek sem dilettáns, mert szemléletének ez a kettősége, mely képei fő varázsát adja: ott bujkál sorai közt is. *A Balerinák I.* szonettjének elbűvölően hajlongó és szökellő táncosnője, „Vénusz szigetén”, egy ugrásnál csak árnyalatnyit téved, de ez elég, hogy a tündérből hirtelen kecskebéka váljék.

A II. szonett Degas művészetének azt a méltatóját juttatja eszembe, ki a kis táncosnők festőjének piktúrájában valami finoman titkolt részvétet vél fölfedezni. Sokat tartották ezt az észrevételt afféle belemagyarozásnak. Nos, a Degaszonett rehabilitálja a jó szimatú Degas-méltatót! „Fütyüljete ti a szépségre, Édesek! Ugyan ki nézi meg csúnyácska képetek?” — éneklie a költő Degas. Ő bizony meglátta a „csúnyácska” arcok báját, s megérezte a mögöttük rejtőző életet is. Ez az élet magnetikusan húzza maga felé a festőköltő figyelmét.

A Montmartre *Kis táncosnő*-jét Ariel oltalmára bízta: „Add néki rebbenő, tündéri léptedet” — kéri az oltalmazó szellemet... aztán sietve hozzáteszi: „De óvd meg hímporát, hogy ráismerjenek arany színházban is az utca gyermekére”. Ezt az Arielnek adott figyelmeztetést Degas, a festő is megfogadta.

Magyarul itt közölt fordításaimban szólnak meg először e különös szonettek.

Mészöly Dezső

BALERINÁK

I.

Oly haldokolva lejt, akárha lassú szél
fújna Weber borus dalát egy nád-tilinkón.
Táncleptek szallagát bogozva-bontva, ringón
körül-lebeg, s mint egy hulló madár, alél.

Húrok sikonganak. A kék vízből kikél
Szilvána kandin és megerdül a porondon —
az ifjú szerelem s a jó kedv úr a gondon —
remeg keblén, szemén a mámor: újra él!

Selyem topánjai, mint fürge tülk hímeznek
sikamlós képeket. Két rátapadt szememnek
gyötrő gyönyört kínál, ahányszor táncra kel.

De most egy szökkenés... egyszerre véget ér a
varázsos pillanat... Lábai úgy rántja fel,
mint Vénus szigetén egy ugró kecskebéka.

II.

Ugy tetszik, a hideg Természet hajdanában
szunnyadt fenségesen, mint aki tudja: szép.
De, íme, kél a Báj, és izgatott beszéd
serkenti hirtelen az alvót nagy vidáman,

majd hívó tapsolás riad a holt világban,
ütemre verdesi a Báj kecses kezét,
s villantja lábai kápráztató tüzét,
hogy a Természet is föl-fölreps nyomában...

Fütyüljete ti a szépségre, Édesek!
Ugyan ki nézi meg csúnyácska képetek?
Ropjátok, szemtelén papnői fürge Bájnak!

Felséges rangot ad tinéktek táncotok,
sejtelmes glóriát... Jól tudjátok, ti lányok,
hogy a királyné is csak messziről ragyog!

III.

Mindaz, mit sejtet e finom szó: pantomim,
s mindaz, mit a balett igéző, fürge nyelve
a műértő elárul incelegve,
midőn a néma test beszédes tájain

a néző elmereng, mint önnön álmain,
(mert, lám, a püderes, bohócos arcú, lenge
szilaj leányban ott az ő gyors-röptű lelke,
hívebben, mint csodás, nagy könyvek lapjain) —

mínde, mit száz kecses vázlat rögzít naponta:
tebened egyesül, fáradt kis Atalanta!
Nemes művészeted bambák nem érthetik.

Kulissza fák alatt örök csodák virulnak!
Idézem dobbanó, szinkópás lépteid —
s te meghúzod fülét a kandi vén faunnak.

A KIS TÁNCOSNŐ

Táncolj, tündér-kölyök — a szin ma zöld liget —
ez a te életed, füttyülj te jajra-bajra!
Kinyújtott két karod egyensúlyozva tartja
törekeny alkatod s kíséri röptödet.

Jöjjön nimfák, vilik és gráciák csoportja,
s te, Úrnő, itt lebegj Arkádiánk felett!
Jertek nevelni kis vadóc védencemet,
bár szátok gúnyosan húzódik el mosolyra...

Ha Montmartre ad neki jó vért, és Roxelane
merész orrú profilt, szemet meg Kína tán —
gyors Ariel, te fogd kezét, s mint jó vezére,

add neki rebbenő, tündéri léptedet, —
de óvd meg himporát, hogy ráismerjenek
arany színházban is az utca gyermekére!

TÁNC ÉS TELEVÍZIÓ

Major Rita rovata

Július 3. MTV 2

Népszerű balettrészletek

Az egyórás válogatás a címnek megfelelően, ismert klasszikus táncműrészletekkel örvendeztette meg a balettszerető közönséget. Rádásul neves művészeket láthattunk: az *Amerikai Balett Színház*, a londoni *Royal Ballet* és a szentpétervári *Kirov Színház* kiválóságait, akik tudásban, virtuozitásban és eleganciában szinte versengtek a képernyőn. A film erényeként értékelhető, hogy nemcsak kettősöket és szólókat ragadott ki a balettirodalomból, hanem olyan részleteket is megmutatott, mint például a *Csipkerózsika* Virágkeringője, vagy a *Ciselle* villi-jelenete, amelyek a Kirov Színház balettkarának előadásában a formai szépség és a stílushűség iskolapéldáját állították elénk. Ugyanilyen jó választásnak bizonyult a *Kenneth MacMillan* koreografálta *Rómeó és Júlia bái tánc* a *Royal Ballet* tolmácsolásában, amely szímpompás történelmi illusztrációnak is beillett.

A szólók és kettősök sorából kiemelkedett ugyanennek a balettnak az *erkély-jelenete*, amelyet az eszményien hamvas szépségű és gyönyörű vonalakkal táncoló *Alessandra Ferri* és a hiteles Rómeót formáló *Wayne Eagling* táncolt elbűvölő őszinteséggel. Csak dicsérni lehet a film szerkesztőit, hogy *A hatyúk* tavából nem a legismertebb pillanatokat, hanem a második felvonás szép befejező képét választották, amelyben *Natalia Makarova* és *Anthony Dowell* nem annyira technikai látványosságokkal, hanem sokkal inkább varázslatos poézissal ajándékozott meg.

Július 6., 7., 9., 10., 11. MTV 2

Duna menti Folklorfesztivál

Szintén ajándékot nyújtott át a televízió a tánc és a folklór kedvelőinek akkor, amikor a korábbiaknál sokkal nagyobb teret szentelt ennek a rangos eseménynek. Így mindazok, akik nem jutottak el Kalocsára, Bajára és Szekszárdra, nemcsak hogy ízelítőt kaptak a színes fesztivál eseményeiről, de a megnyitótól a szakmai bemutatókon át a záró gálaestig szinte végig követhették az eseményeket.

A közvetítés a hazai és a határokon túli magyar résztvevők mellett részletesen kitért olyan kevésbé ismert külföldi hagyományörző csoportok bemutatkozásaira is, mint a sardiniiaiak, a svédek vagy a norvégok. Az összességében közel ötórás műsor sokoldalúságra törekedett, megmutatta mindazt, amit a kamerákon keresztül mutatni lehetett, sőt valamennyit meg a hangulatból is sikerült átadnia.

Július 10., 11. MTV 2

Visegrádi Palotajátékok

A kétnapos és nemkülönben látványos rendezvényen is jelen voltak a televízió kamerái. Interjúkkal, beszélgetésekkel fűszerezték a beszámolókat, amelyekben — ha kisebb mértékben is — helyet kapott a tánc, elsősorban a *Széll Rita* vezette *Arbeau Táncsoport* közreműködésével.

Július 13., 20., 27. MTV 1

Világstárok az Operában

— *Nemzetközi balettgála a gyermekekért* —

Lapunk hasábjain többször is szoltunk már az 1993 márciusában, az Operaházban rendezett gálaestról. Ezért a televízió által is rögzített és három részben sugárzott műsorra ezúttal nem térünk ki részletesen. Csupán köszönetet szeretnénk mondani a televízió szerkesztőinek és munkatársainak, akik szívükön viselik a táncművészet népszerűsítését (ezúttal az *adás-idők sem a késő éjszakai órákra estek*), és igyekeznek bemutatni azokat a tánceseményeket, amelyek jelentőségükben semmivel sem maradnak el más művészeti ágak azonos súlyú és értékű megnyilatkozásaitól.

Július 14. MTV 1

Egy este az Amerikai Balett Színháznál

Az 1988-ban készült angol filmben az egyik legjelentősebb amerikai balettegyüttes mutatott be két művet, a 20. század két nagyon különböző koreográfus-egéniségének egy-egy, egymástól nagyon elütő darabját.

Elsőként *Merce Cunningham: Párok* (eredeti címe: *Duets*) című koreográfiáját láthattuk, amelyben hat pár táncolt, a Cunningham mellett alkotótársként oly gyakran szereplő *John Cage* dobszó hangzású zenéjére. A kettősök, a koreográfusra jellemzően, leginkább formai játéknak, kísérletnek tűntek. A klasszikusan induló mozdulatok ugyanis minduntalan szokatlan pózokba torkolltak. Ha nem a kezek és a lábak útja, vagy a fejek tartása, akkor a hagyományos partneri kapcsolat kerülte ki a balett szabályait. Ugyanakkor a táncosok mindenfajta érzelmek nélkül adták elő gyakorlataikat, legfeljebb egy kis dinamikai hullámszó billentette meg olykor a mű monoton hangvételét.

Egészen más világba vezetett *George Balanchine Az alvajáró (La Son-nabula)* című balettje. Egy fiatal költő jelmezbáli divertissement-hoz kapcsolt, drámába torkolló története olyan, mintha egy festmény, vagy egy ballada elevenedett volna meg a színpadon. A gálans ünnepség könnyű flörtje véres gyilkosságba fullad. A vidám táncok fűzérére, a szórakozók játékos évődéseire titokzatosság és tragédia árnyéka vetül. A cselekmény — Balanchine e sokat vitatott művében — meglehetősen sovány, hiába keressük benne az okokat, okozatokat, netalántán az aprólékosan kidolgozott jellemeket.

A szimfonikus balettek egyik legnagyobb mestere táncdarabjában mégis olyan atmoszférát teremtett, amelynek szimbolista költészete — csakúgy, mint a főszereplők: *Mihail Barisnyikov* és *Alessandra Ferrit* tánc — sokáig megmarad a néző emlékezetében.

Július 17., augusztus 28. MTV 1

Musical Múzeum I.—II.

Az 1974-76-ban készült amerikai zenés film világsztárok visszaemlékezésein keresztül mutatta be a filmmusicalok fejlődését a némafilmek korának végétől egészen a műfaj hőskoráig. Az utóbbi időben több hasonló dokumentum-összeállítás is szerepelt a televízió műsorában, ez a kétrészes, összesen több mint négyórás film azonban olyan kevéssé ismert musicalrészletekből válogatott, amelyek ritkaságszámba mennek, s ezért a néző műfaj történeti ismereteit is bővíteni tudták. (Ilyen volt például a nem kimondottan táncosnői érényeiről ismert *Greta Garbo* egy izgalmas táncszáma.)

A film híres narrátorai között (Frank Sinatra, Bing Crosby, Elisabeth Taylor, Liza Minelli, James Stewart, Mickey Rooney, Peter Lawford és mások) különös élményt nyújtott (és a tánc szempontjából az egyik legizgalmasabb időszakot fogta össze) *Gene Kelly* és *Frad Astaire* szereplése. A két kivételes tehetségű művész egymás bravúrait mutatta be, kedves, kollégialis szeretettel és a másik művészetére iránti sugárzó elkötelezettséggel. Utánozhatatlan tánc tudásuk különösen az együtt előadott táncszámokban (pl. a *Ziegfeld Folies* című film jelenetében) szerzett élvezetes percek.

De külön-külön is elbűvöltek: *Astaire* boszorkányos leleményességű koreográfiai ötleteivel és varázslatos könnyedségével, lélegzetelállító eleganciájával, *Kelly* nemkülönben parádés lépésgazdagságával, stílus-érzékének és virtuozitásának természetességével (*görcsorsolyás sztepp-jelenete valószerűleg egyedülálló a tánc történetében*).

Mellettük a „puskálábú” *Eleanor Powell* és a bájos, elegáns *Cyd Charisse* igazolta a tánc érték hordozó szerepét a filmmusicalokban.

Július 18. MTV 1

A rózsá lelle

„A rózsá lelle vagyok én,
mely tegnap ruhád díszé volt...”

Theophile Gautier francia költő írta ezeket a sorokat, amelyek 1911-ben (a Színes RTV Újságban tévesen 1991 szerepelt!) a híres *Orosz Balett*

együttesének dolgozó *Mihail Fokint* rövid táncmű alkotására ihlették. *Szergej Gyagilev* „team”-je, mint abban az időben mindannyiszor, ezúttal is remekművet hozott létre. *Léon Bakst* jelmezeiben s az ugyancsak általa tervezett díszletek között *Vaclar Nizsinszkij* és *Tamara Karszavina* — a korabeli rajongó kritikák tanúsága szerint — elbűvölően táncolta a *bálból hazatérő fiatal lány* és az *álmában testet öltött rózsá pompás duettjét*.

A televízió műsorára tűzött rekonstruált változatban a párizsi Opera kiválóságai, *Claude de Vulpián* és *Manuel Legris* idézték fel a történeti értékű pas de deux-t, amely ma is megragadott szépségével. Az elsősorban a férfi táncosra épített koreográfia láttán nem nehéz elképzelni, miért vált legendássá a csodálatos Nizsinszkij egykori alakítása...

Július 26. MTV 2

MIM-elt világ

Ritkán lehet pantomimfilmet látni a magyar televízióban. A holland mimesek darabjaiból összeállított sorozat már csak kuriozitása miatt is megérdemli, hogy lezárultakor bővebben foglalkozzunk majd vele.

Július 29. MTV 1

Új a Nap alatt

Fellegi Ádám fiatal művészeket bemutató sorozatának második része kisebb hányattatás után került a képernyőre. Eredetileg a TV2 tűzte műsorára július 23-án, akkor azonban vetítése elmaradt. Végül egy héttel később az első csatorna mutatta be a bő negyvenperces összeállítást, amelyben a Győri Balett táncosnője, *Bombicz Barbara* is megszólalt. Ezúttal koreográfusi munkájáról vallott. Terveiről, az alkotás nyújtotta élményekről beszélt. Mondanivalóját, akárcsak az illusztrációként bemutatott koreográfiája részleteit áthatotta egyénisége, nőiessége, intelligenciája... Ahogyan azt táncban már megszoktuk tőle.

Július 31. 3 SAT

Új irányzatok a kortárs táncban

Örülhet az a tánckedvelő néző, akinek műholdas rendszerében szerepel ez a csatorna. A többi német televíziós programmal ellentétben a 3 SAT ugyanis művészeti műsorokra specializálódott, így a zene, a színház és az igényes film mellett, a tánc is gyakran szerepel a nézniezők sorában. (Sajnos csak július közepétől élvezhetem ennek az „égi csatornának” az áldásait, ezért korábbi műsorairól nem számolhattam be.)

Kissé bárgyú és valójában feleslegesnek látszó kerettörténetben — egy idétlenke „táncbold” ugrándozik városról városra, a tánc szépségeit ecsetelve — a kilencvenes évek elejének néhány meghatározó jelentőségű, német alternatív tánc csoportja mutatkozott be egy-egy darabjának részletével. Láthattuk a berlini *Tanztheater RUBATO-t*, amely a kontakt tánc, a pantomim és a hétköznapi gesztusok vegyítésével keresi egyéni „hangját”, a hamburgi *COAX Csoportot*, amely úgynevezett fizikai színházként különféle forgó-mozgó fémszerkezeteket és emberi testeket ütköztet a térben. Bepillanthattunk a frankfurti *S.O.A.P. Táncszínház* műhelyébe, ahol ezúttal egyiptomi stílusjegyek felhasználásával született posztmodern tánc klip. A *Cottbusi Táncszínház Jo Fabian* „bauschi ösvényeken” járó táncszínházi produkciójának egy epizódjával szerepelt a filmben, míg a berlini *EXAMPLE Csoport* ugyancsak egy Fabian-mű részletével tette le a névjegyet, mozgásvilágában leginkább a minimalista irányzathoz közelítve.

Nem lehet tudni, mennyire önkényesen válogattak a német szerkesztők a film elkészítésekor. Bizonyára voltak olyan társulatok, amelyek valamilyen okból kimaradtak a sorból. A közel ötvenperces áttekintés valamelyest azonban mégiscsak tájékoztatott a német mozgásszínházak útkereséseiről.

Július 31. 3 SAT**A bajadér**

Ugyanazon az estén — drasztikusnak tetsző korszakváltással - egy kései romantikus balett, az 1877-ben született *Bajadér* is szerepelt a csatorna műsorában. *Marius Petipa* teljes négyfelvonásos műve nálunk kevésbé ismert, csupán népszerű részletei szerepelnek visszatérően koncertműsorokban, illetve az *Árnyak birodalma* címen egyfelvonásosra rövidített változatával lehetett találkozni korábban, szovjet balettegyüttesek vendégjátékain. A most bemutatott televíziós verziót *Natalia Makarova* állította színpadra a londoni *Royal Ballet* együttesel 1991-ben. A Kirov Ballet egykori balerinája igencsak autentikus „forrásnak” tekinthető, aki bizonyára a leghűbb koreográfia ismeretében tanította be az angol táncosokat.

A balett története a romantikus dramaturgia elemeire épült: van benne titokzatos, keleti környezet, lángoló érzelmek, féltékenység, szerelmi gyilkosság, túlvilági árnyalakok... És mindehhez nagyon gazdag táncanyag kapcsolódik.

Ami pedig magát az előadást illeti, a Royal Ballet a világ egyik legrangosabb társulatához méltóan kiváló produkciót alkotott. A Nikiát vendégként alakító, egzotikus szépségű és kitűnő technikájú *Altina Aszilmuratova*, az elegáns világsztár *Irek Muhamedov* (Szolor), a Gamzattit táncoló, virtuóz *Darcey Bussell* és a főpapot megformáló *Anthony Dowell* mellett az egész balettakar tudása legjavát adta.

Augusztus 1., 15. MTV 2**Hagyományörzők**

A sorozat röpke darabjai a *Kis-Küküllő menti* illetve a *macedón* népzenevel és táncsal ismertetett meg és szerzett hangulatos perceket.

Augusztus 2. MTV 2**A nevem: Karsai Zsigmond**

A kilenc percbe sűrített mini portrét ismétlésként vetítette a televízió. A népművészet örökifjú mestere, sőt „polihisztor”, aki énekesként, táncosként, festőművészként is tevékenykedett és alkotott, olyan fiatalos

derűvel, „időtlen” hittel vallott életéről, az élet és a munka szeretetéről, hogy — ha rövid időre is — kiragadta a nézőt a mindennapok egyhangúságából.

Augusztus 11. 3SAT**Éljen a tangó!**

Izgalmasnak ígérkezett a német ZDF Televízió vállalkozása, amely a tangó történetének bemutatását célozta meg. Ehelyett azonban a tangó atyjaként és első népszerűsítőjeként számon tartott, argentin *Carlos Gardel* szellemét idézte fel, majd inkább jeles zenei képviselők (Tito Reyes, Osvaldo Pugliese, Dino Saluzzi, Quartetto Centenario) közreműködésével mutatott be néhány vérpezsdítő hangszeres-énekes illusztrációt Buenos Aires-i kocsmákból, mulatókból, hangversenytermekből. Képek villantak fel a tangó második hazájából: Párizs híres szórakozóhelyeiről is. A film különleges pillanatai közé tartozott az idős *Astor Piazzola* csodálatos zongorajátéka.

A tánc csupán illusztrációként jelent meg néhány pillanatra, de az argentin mulatók önfelédő táncosai így is érzékeltették ennek a különleges táncnak sajátos hangulatát.

Augusztus 28. MTV 1**Most**

A sokoldalú fiatalokat bemutató, rendszeresen jelentkező műsor korábbi 100 adásának legjobb, legérdekesebb táncprodukcióiból válogatott. Így a táncművészetnek szentelt félórás összeállítás igyekezett többféle ágazatot, többféle stílust bemutatni. A klasszikus balettet a *Cyőri Balett* iskolájának növendékei képviselték, akik életükről, munkájukról, szakmaszeretetükről vallottak. A továbbiakban láthattunk egyiptomi *has-táncot*, egy hatásos, a megszokottól kicsit eltérő *electric boogie* koreográfiát (Kékési Attila táncolta), színesbőrű táncos-tanárok (Pat Hall és Warren Smith) izgalmas *afro-tréningjét*, kitűnő szteptáncot (Bódis László előadásában) és egy *akrobatikus rock and roll kettőt* (pécsi fiatalok tolmácsolásában).

Örömmel néztük a műsort, amely az ifjúság körében igyekezett kedvet csinálni a tánchoz, sokszínűségében téve azt vonzóvá.

Major Rita

KÖNYVVILÁG

A magyar könyvszakma négy évtizedes múlta visszatekintő, nemrég megfrissült lapja, az *Új Könyvvilág* minden hónap második hétfőjén jelenik meg, és rendszeresen közöl:

- az új kiadványokkal kapcsolatos könyvészeti tudnivalókat (a Könyvtárellátó Vállalat számítógépes adatbázisa alapján)
- interjúkat, vallomásokot neves irodalmárok, tudósok műhelyéből
- a privatizációval kapcsolatos cikkeket, elemzéseket
- értékelő írásokat az újdonságokról
- hazai és külföldi könyvszakmai híreket
- rejtvényt és színes olvasnivalót.

Az *Új Könyvvilág* júniusi számának tartalmából:

Szakmai mérlegkészítés a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál és az Ünnepi Könyvhét után — Életéről és új kötetéről beszél Faludy György — Látogatóban Inkei Péternél — Esszé Tandori Dezső két új művéről — Hundertwasser, a tea — Híradás nyelvészeti, történelmi, zenei és számítógépes enciklopédiákról, lexikonokról.

**AZ ÚJ KÖNYVVILÁG: KALAUZ A HAZAI KÖNYVÚJDONSÁGOK LABIRINTUSÁBAN!
HIRDESSZEN NÉGYED-, FÉL- VAGY EGÉSZ OLDALAS TERJEDELEMBEN, JUTÁNYOS ÁRON
A KÖNYVES EMBEREK NAGY PÉLDÁNYSZÁMÚ LAPJÁBAN: AZ ÚJ KÖNYVVILÁGBAN!**

Takács András—Fügedi János: Gömöri népi táncok

(Madách Könyv- és Lapkiadó, Pozsony/Bratislava 1992.)

Dr. Martin György emlékének ajánlva

„...Régebbi tudományos életünkben gyakori jelenség volt az elégtelen és hibás anyagra épült elméletek gyártása. A pontos anyagközlés háttérbe szorult. Hány rosszul közölt anyagot kellett újra kiadni! A legragyogóbb elmélet kártyavárként omlik össze egyetlen új adat súlya alatt. Elméletek elavulnak, hibátlanul közölt anyag soha.”

Kodály Zoltán

A tánckönyvek megjelentetésében oly înséges időben, mint a mostani, fokozott örömmel, hogy kézbe vehetjük a szlovákiai magyar néptáncokat közlő kötetet. A 24 és fél íves *Gömöri népi táncok* immár a harmadik olyan publikáció, melyet Takács András a fenti mottó szellemében ad közre. Előzményei az 1971-ben megjelent *Eredeti magyar népi táncok*, majd 1981-ben a *Martin Györgyvel* közös szerkesztésű *Mátyusföldi népi táncok* című kötetek. Ha a három kiadványt összevetjük, látjuk, hogy a szlovákiai magyar gyűjtők kezdetől fogva szorosan együttműködtek az anyaországi magyar táncfolkloristákkal, így mindenkor a magyar táncfolklorisztika eredményeit és feldolgozási módját használták fel.

A *Gömöri népi táncok* szemléletben, szerkesztésben a mátyusföldi kötet folytatása, mert ebben is megtartják a szerzők az ott kialakított közlési módot, vagyis a terület általánosan ismert motívumait tánc típusonként mutatják be. A motivizálást is a *Martin György, Lányi Ágoston* és *Takács András* által kialakított módon publikálják. *Fügedi Jánostól* viszont minden eddigi szlovákiai magyar néptánckiadványnál pontosabb és terjedelmesebb szóbeli- és kinetogramos lejegyzést kapunk.

A könyv bevezetőjében megemlékezést is olvashatunk az 1983-ban elhunyt Martin Györgyről, aki kezdetől fogva résztvevett a gyűjtésekben, és rendszerező munkája nélkül ez a kötet sem látott volna napvilágot ebben a formában. Ugyan-

ilyen elvülhetetlen érdemei vannak az 1986-ban elhunyt Lányi Ágostonnak, akitől a *Mátyusföldi népi táncok*ban először jelentek meg a néptáncleírások a Lábánféle jelírással Szlovákiában. (Azóta már Sebők Géza fordításában szlovákul is kiadták Lányi Ágoston *Néptáncolvasókönyvét*.)

De közelebről melyik területről is van szó? A magyar szépirodalomban mintegy a kisebb földrajzi táj sajátosságainak ízét is érzékelő írók gyakran nevezték azt a tájat, amelyet a mellékelt vázlatos térképen látunk, Gömörországnak. Ez a mai szlovák közigazgatás szerint az iglói, a kassai és a rimaszombati járással, valamint az Észak-Magyarországgal közrefogott rozsnyói járásban található *palóc terület*. Ennek harminchét községéből közölnek a szerzők magyar táncokat.

A gömöri táncdialektusról Martin György: *Magyar tánc típusok és táncdialektusok* című könyvében a következőket írja: „... A keleti palóc táncdialektus fokozatosan olvad át a nyugati palóc területbe. Két karakterisztikus jegy alapján húzhatunk köztük hozzávetőleges választóvonalat: az egyik a friss csárdás fent vagy lent hangsúlya, a másik a lakodalmas gyertyástánc megléte, illetve hiánya. Ehhez kapcsolódik a verbunk fokozatos elszegényedése, elszürkülése nyugati irányba, valamint az ugrós típus mars változatának (pajtástánc) megjelenése.”

A kiadvány a táncokat az alábbi csoportosításban közli: *női körtáncok, eszközös táncok, verbunk, csárdás, egyéb táncok (sapkatánc, gólyás)*. A lejegyzések hitelességét a gyűjtés ideje, helye, az adatközlők neve (születési éve), a gyűjtők neve, a lejegyző neve igazolja. Ezt egészíti ki táncenként a film, a szóbeli és a táncírás-archívum helye, leltári száma. Helyenként még a gyűjtés és a lejegyzés körülményeiről is pontos tájékoztatást kapunk.

Hasznos újítás a kiadvány végén közölt angol és szlovák nyelvű ismertetés.

Végezetül, de nem utolsósorban meg kell említenünk a szlovákiai magyar gyűjtők: *Hemerka Olga, Iczek Istvánné, Mérey Margit, Quittner János, Sárközi Csilla, Se-*

A fedőlapon:
Deákos Farkas Lajos
és *Juhos Farkas Árpád*
borzovai táncosok
az 1968-as gombaszögi fesztiválon.

Fotó: **Prandl Sándor**

bők Géza, Szöllős Sándor és *Varga Ervin*, valamint a zenei anyagot gyűjtő *Ágnes Tibor* nevét. Ők Takács Andrással 1957 óta hosszabb vagy rövidebb ideig résztvettek a munkában. A könyv anyaga bizonyítja, hogy a szlovákiai magyarság tánc kincse a magyar néptánc kultúra szerves része. Megismerése nem csupán a táncfolkloristáknak kötelező, de a hazai és a szlovákiai magyar koreográfusok „néptáncbibliájának” egyik fontos fejezete kell, hogy legyen.

E felismerés szellemében támogatták a könyv megjelentetését a következő intézmények: a Néptánc kutatás Martin György Baráti Köre (Svájc), a Csehszlovákiai Magyar Kultúráért Alapítvány (Budapest), az Alapítvány a Magyar Népművészetért (Budapest) és a Magyar Köztársaság Művelődési és Közoktatási Minisztériuma.

Kaposi Edit

Vízszintes:

1. Elég ismert tény, hogy Pekár Gyula író 1901-ben, az Uránia Tudományos Színházban tartott A tánc c. előadásához készült illusztrációként az első magyar film, Zsitkovszky Béla munkája. Pekár így írta le a tánc „játszi műzsáját”, Terpszikhorét (folyt. a függ. 1., 4. és 13. alatt). 2. Verdi opera — Shakespeare királya — Hosszasan ott marad. 3. Nádor Tamás — Angol névelő — Idegen női név — Belgrád hegye. 4. Dülöngél — ... és emberek: Steinbeck műve. 5. Erősen idegenkedik — Indulatszó — Feleség, névelővel. 6. Megoldás — Becézett női név — Rövid távú száguldás. 7. ...szentpéter: hazai település — Sára Sándor szülőhelye — Becézett női név — Város egy szomszédos országban. 8. Nagyon sietve — Azonnal oldódó italpor. 9. Népművészeti faragvány — Germánium — Bűnügyi regények mestere (Sir Arthur Conan). 10. Varrogat — Etna közepe! — Klaszszikus út — Helyez — Fagylalt, németül. 11. Svéd író (Lars) — Leszállított E hang — Csák Gyula regénye. 12. Idegen férfinév — Tova — Részben bead! — Kémcső. 13. Léteznek — Meszszire kujtorog. 14. Indulatszó.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1														
2														
3														
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
11														
12														
13														
14														

Függőleges:

1. Az idézet második része. 2. Hangszer — Tollforgató — Nem áll — Véd — Igekötő. 3. Nagy költőnk álneve — Egy különleges embercsoport tagja Brecht nemrég játszott drámájában — Hollai Kálmán — Jókai hős (sőt egy regénycímbe kettő is). 4. Az idézet harmadik része — Ó, németül, az egyik nemből. 5. Nem marad a helyén — Vajon magának? 6. Közel(ében), angolul — Finom halles jelzője — Társaságodban. 7. Becézett Gábor — Rangjelzés — Ruhát hordó. 8. Fújja a füstöt — Ilyen esztétika is van. 9. A XVII. századi egyházi író, Kátóna István előneve — 1935-ben elhunyt zeneszerző (Alban) — Egy könyvcímbe Csuk társa. 10. Létezik — Török méltóság — Küzdelem — Építőanyag. 11. Amerikai színész

volt (David) — Alattomos — Vércsatornákkal behálóz. 12. Gárdonyi alkotása — Köztárs. 13. Ugyanő, rövid. — Az idézet befejezése. 14. Peer Gynt anyja — Kritikus, Pekár kortársa (Erő).

Beküldendő a vastagon szedett sorok megfejtése az 5—6. szám megfejtésével együtt.

Beküldési határidő: 1994. július 31.

Tarján Tamás

Az 1993/10—11—12. szám tartalmából

- Interjú: Gál Jenővel, a Táncművészeti Főiskola főigazgatójával
- Portré: Hargitay Zsuzsáról Bakó Gáborról
- Magyarok a nagyvilágban: Tatár György
- József és testvérei — Salome
- A „Ki mit tud?” és a tánc
- 45 éves a Gyulai Néptáncfesztivál
- Karácsony Washingtonban
- A Sao Paulo-i magyar kolónia néptáncosai — II. rész
- Táncművészek a TÁNCMŰVÉSZETért — Philip Morris Magyar Balettdíj

Kedves Olvasóim!

Nem tagadom, meghatottan olvastam a két nagyszerű magyar balerina köszönő sorait. Remélem, mindketten megbocsátják nekem, hogy levelüket közzéteszem. Hiszen mindössze azt szeretném, hogy a TÁNCMŰVÉSZET valamennyi olvasójával megoszt-hassam elismerésüket; amely — úgy érzem —, legalább annyira a lapot, mint engem illet.

Kaán Zsuzsa

NÓRA KOVÁTS

New York

Kaán Zsuzsa, Főszerkesztő
Táncművészet

Kedves Zsuzsa:

Köszönetet szeretnék mondani a Táncművészetben igen magas színvonalu kiállításban megjelent interjú cikkért. Az interjú összeállítása, személyi nevek, helyek, események kiemelése igen nagy gyakorlatra vall részéről.

Oly izgalmas volt az események lefolyását olvasni, ahogy Te leírtad, hogy még részemre is aki átéltem az eseményeket, úgy tűnt mintha egy izgalmas kaland regényt olvastam volna. Habár megjelent könyv is a történekről, de rövid összefoglalásod oly sikeres, hogy remélem az olvasók hozzám hasonlóan érdekesnek és izgalmasnak fogják találni.

Mégegyszer köszönöm Neked az idődet és fáradságodat és amikor Pesten leszek hálaival szeretnék átölelni.

Baráti üdvözléssel,

Kováts Nóra

Kováts Nóra
(Mrs. Nóra Farago)

Studio Vera Pasztor

Zürich

Táncművészet
Kaán Zsuzsa
Főszerkesztő Nőnek

Kedves Zsuzsa,

E sorokkal szeretném a Táncművészet számomra elküldött legújabb számát és a rólam megjelent interjú megköszönni.

Erzésem szerint lyrai megfogalmazásoddal sikerült törekvéseimet és gyerekek iránti szeretetemet hangulatosan kifejezni. Hálás vagyok e cikkért, mely bebizonyítja a mai számító hideg technikai világban, hogy nemcsak a táncszinpadon, hanem a nyomtatott betűkkel is lehet még mindig szeretetreméltóan "choreographálni".

Szívből kívánok a folyóiratodhoz további szép megnyilvánulásokat és sok sikert.

Vera

Laptulajdonos és kiadó: a

TÁNCMŰVÉSZET ALAPÍTVÁNY

Alapító:
Vályi Rózsi tánc-történész

Fővédnök:
Göncz Árpád köztársasági elnök

A védnökség tagjai:
Esztergályos Cecília, Harangozó Gyula (Bécs), **Kricskovics Antal, Kún Zsuzsa, Nádasi Myrtil** (London), **Pongor Ildikó, Sallay András, Szakály György, Zsuráfszki Zoltán**

A
TÁNCMŰVÉSZET ALAPÍTVÁNY
támogatója:

az
Országos Játék Alap

A
TÁNCMŰVÉSZET ALAPÍTVÁNY
1993. évi
fő támogatója:

A

TÁNC
MŰVÉSZET

1993. 7–8–9. számának
támogatói:

MHB
Táncsics Alapítvány

MHB
Művészeti Alapítvány

a
Fővárosi Önkormányzat
Színházi Alapja

Budapest

Best

MALEV Hungarian Airlines